

Ľ

NOVINKY Z RADNICE

August
September 2022

Život a kultúra Trnava Ročník XXXIII číslo 6. nepredajné

foto: Martin Hesko

Na plytčine

Sú spomienky, ktoré neblednú. Patrí k nim aj moja prvá zahraničná dovolenka, ktorú ako zážitok dodnes nosím v sebe.

Medzi dvoma ročníkmi na vysokej škole sme sa s priateľmi vydali na prechod bulharským pohorím Rila a Pirin, ktorý sa začínal výstupom na takmer trojtisícový najvyšší bulharský vrch Musala. Necele dvojtyždňové putovanie v objatí hôr, pri ktorom sme stretli iba dvojicu turistov, ukončil niekoľkodňový dážď. Prinútil nás zmeniť plány a zostúpili sme k moru.

V priebehu niekoľkých hodín sme boli svedkami kontrastu. Do neba týčiace sa kopce a pieskovcové štíty so stometrovými zrázmi vymenila nekončiaca sa hladina mora, ktorá sa zlievala na obzore viditeľnosti s oblohou. Dotyky končiarov hôr a splývajúca hladina mora s horizontom zostali natrvalo v mojich spomienkach. Kvapky mora vysušilo páliace slnko a soľ zmyla sprcha na pláži. Podvečer som sa pustil pozdĺž nej k najbližšiemu letovisku. Tesne pred jednou, napohľad opustenou, dedinou sa v prílívom vyhábenej úžine hralo v piesku dieťa s lodičkou. Nie a nie sa pohnúť. Pre príliš nízku hladinu vody zostávala uviaznutá v piesku.

Obraz mám živo pred sebou a miestami mi pripomína stav našej spoločnosti. Uviaznutej v predstavách, ktoré stratili spojenie s realitou a nemajú dostatok pozitívnej energie, aby sme sa pohli z miesta. Uviazli sme v prázdnych rečiach, prezentáciách, výhovorkách či nezmyselných ideách. Hovoríme o ekológii, no spôsob života i priority založené na zisku len prehlbujú riziká a problémy. Množstvo zelene i stromov ustavične ubúda a rozširovaním zastavaného územia vyláčame živočíchy z nášho dohľadu. Sme zdesení a prekvapení, ak dôjde na území, kde už zvieratá nemá kam uhnúť, k stretu s ním. Prepadli sme viere, že všetko sa musí prispôbiť nášmu pohľadu na svet. Dovoľávame sa spravodlivosti, no aplikujeme ju len tam, kde nám to vyhovuje a vyžadujeme ju len pre nás. Túžime po pokoji zbraní, ale v hlave i v reči živíme strach a nepriateľov. Voláme po slobode, ktorú hneď voči iným ohraničíme našimi plánmi. Život v ilúzii, na dlh a v rozpore s realitou však zákonite uviazne. Dieťa s loďkou sa silou pokúšalo prinútiť plavidlo k pohybu. Každým pokusom mu hrozilo poškodenie. Otec dieťaťa to nevydržal. Vzal syna za ruku, do druhej zobral loďku a po niekoľkých krokoch ju položil na hladinu mora. Radosť v očiach dieťaťa potvrdzovala to, po čom túžilo: vidieť, ako loďka pláva po hladine.

Neviem, či dnes ešte niekomu dôverujeme tak, že keď nás zoberie za ruku, zveríme mu na okamih loďku svojho života. Isté však je, že by sme mali opustiť nerálne, často vysnívané či virtuálne rieky, v ktorých každá loďka skončí na plytčine.

Napriek námahe, únave i bolesti je dobré prijať realitu a ľudí okolo nás a nanovo sa pokúsiť plaviť vo vodách, ktoré rešpektujú i čosi vedieť o skutočnej plavbe života. Končiare vrchov, šum stromov i vlniace sa more sú pre mňa odkazom života, ktorého sme súčasťou. A ak sú v ňom ľudia, ktorých možno chytiť za ruku, s ktorými sa dá rozprávať, či len tak byť a načúvať, tak vtedy cítim, že život neuviazol na plytčine.

NOVINKY Z RADNICE

Život a kultúra Trnavy

Vydavateľ: Mesto Trnava

IČO: 00313114

Evidenčné číslo: EV 2899/09

ISSN 1339-8989

Náklad 5 000 ks

Šéfredaktorka: Elena Ursinyová

Redakčná rada: Simona Jurčová,

Martin Jurčo, Miroslava Kuracinová Valová

Redakcia: Mestský úrad, Trhová 3

917 71 Trnava

Číslo telefónu: 033/32 36 105

E-mail: elena.ursinyova@trnava.sk

Autor grafického dizajnu: Andrej Grossmann

Počítačové spracovanie: Filip Grossmann

Tlač: Ultra print

Pluhová 49, 831 03 Bratislava

Periodicita vychádzania:

desaťkrát do roka, august / september

a december / január ako dvojčíslo

Peter Bestvina, foto: autor

Rekonštrukcia areálu školy na Námestí SUT je realitou, mesto podpísalo zmluvu na stavbu

Stavebné práce na obnove športového areálu Základnej školy na Námestí Slovenského učného tovaríšstva sa začínajú. Zástupcovia mesta podpísali s realizátorom zmluvu v hodnote 1,24 milióna eur, aby tu do konca roka vybudoval okrem nových športovísk aj detské ihriská spolu so zázemím pre návštevníkov i pre správcu areálu.

Športová a herná zóna bude prístupná verejnosti a odčlenená od priestorov školského dvora nízkym oplotením so vstupnou brávkou. Areál bude pre peších prístupný cez bránu na Ulici Parašutistov a od mestskej plavárne na Rovnej ulici.

Zázemie v podobe domčeka pre správcu bude umiestnené pri vstupe od Ulice Parašutistov.

Denná miestnosť posluží aj ako priestor na požičiavanie športových potrieb, súčasťou zázemia budú dve toalety pre verejnosť. Pri domčeku bude plocha so stojanmi na parkovanie bicyklov, chýbať nebude bezpečnostná kamera.

Nové športové ihriská budú pôdorysne kopírovať pôvodné plochy ihrísk. Väčšie ihrisko bude multifunkčné s tribúnkou. Jeho súčasťou bude aj bežecký ovál s tromi dráhami, šprintérska rovinka dlhá šesťdesiat metrov, rozbehová dráha a pieskové doskočisko. Pribudne tam aj malé trávnaté futbalové ihrisko pre najmenších školákov, vrhačský sektor pre hod guľou a exteriérová posilňovňa. Povrch športovísk aj detských ihrísk bude z výrazne farebnej liatej vodopriepustnej EPDM pryže.

Detské ihriská rozšíria plochu súčasného detského ihriska, časť z nich bude v tieni pod stromami. Existujúce herné prvky sa nahradia novými, koncipovanými predovšetkým pre školákov. Doplnkovo pribudnú aj prvky pre predškolákov a pre deti so zdravotným postihnutím. Bezbariérový prístup k prvkom je samozrejmosťou.

Mobiliár prispieje k užívateľskému komfortu návštevníkov areálu. Súčasťou mobiliáru budú okrem cvičebných a herných prvkov aj lavičky, piknikové sety, odpadkové

nádoby, stojany na bicykle, pitná fontánka, systémy ochladzovania vonkajšieho priestoru vodou a tieniace konštrukcie ako pergoly alebo slnolamy.

Peter Bestvina, foto: autor

Zrekonštruovaný bežecký ovál na Slávii je už k dispozícii, pribudli aj nové bežecké dráhy

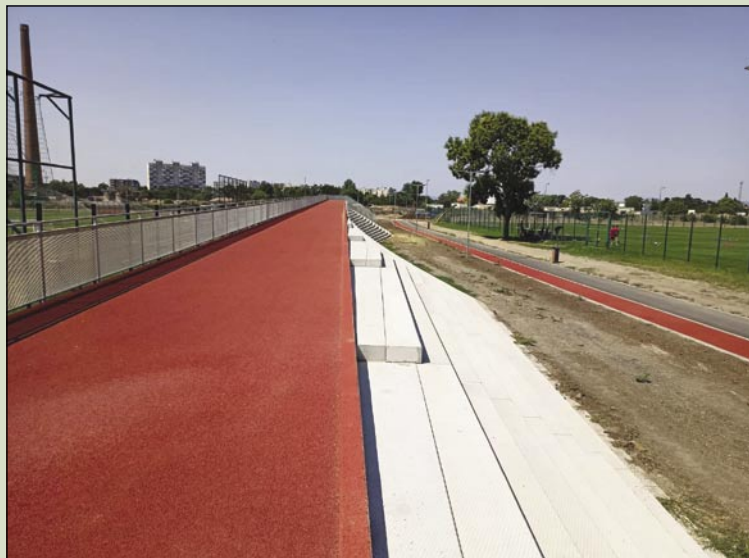
Bežecké trasy v športovom areáli Slávia sú pripravené na používanie. Posledným krokom pred ich kolaudáciou je dokončenie osvetlenia a terénnych úprav.

Projekt bežeckých trás je súčasťou veľkého projektu komplexnej revitalizácie Slávie. V areáli športoviska jeho realizáciou pribudli nielen nové bežecké trasy, ale aj šikmá dvestometrová bežecká dráha, zrekonštruovaný vonkajší ovál atletického štadióna, nové osvetlenie, korčuľarska dráha a mobiliár tvorený odpadkovými košmi a lavičkami.

Povrch bežeckých dráh je z červeného EPDM a PUR materiálu, ktorý zabezpečuje predovšetkým mäkkosť pri dopadoch.

Vonkajší ovál štadióna získal novú povrchovú vrstvu v podobe jemnejšieho asfaltového koberca vhodného na korčuľovanie. Rovnaký povrch má aj nová dráha pre korčuľiarov.

Na nový bežecký a korčuľarský okruh okolo futbalových ihrísk sa v zadnej časti areálu napája moderná, dvesto metrov dlhá tréningová bežecká dráha so

zmäkčeným povrchom. Tvorená je betónovým tubusom s dvojpercentným stúpaním a na okraji sú schody rôznych sklonov určené na záťažový tréning. Táto atraktívna novinka bude poskytovať kvalitné podmienky

na univerzálnu športovú prípravu širokej verejnosti od detí až po športových reprezentantov. Na jej realizáciu mesto získalo dotáciu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR vo výške 100 000 eur.

Peter Bestvina, foto: V. Majtánová

Obyvatelia Šafárikovej môžu v dotazníku vyjadriť požiadavky na revitalizáciu priľahlého dvora

Cieľom mestskej samosprávy je postupne v každom jednom verejnom priestore tohto typu vytvoriť príjemné prostredie, v ktorom sa budú môcť obyvatelia od najmenších až po skôr narodených spoločne stretávať a využívať zdieľaný priestor na oddych alebo rekreačné športovanie. A nielen to. Zámerom je, aby výsledná preme-

Takto vyzeralo verejné stretnutie participatívneho plánovania, ktoré sa uskutočnilo v utorok 21. júna 2022 priamo vo dvore na Šafárikovej.

na dvorov čo najviac vyhovovala predstavám obyvateľov.

Aby sa tento cieľ podarilo uskutočniť, mesto postupuje metódou participatívneho plánovania a mieni do zadania pre spracovateľa projektu obnovy dvorov zahrnúť názory, postrehy a nápadly obyvateľov. Rovnako mestská samospráva postupovala napríklad pri revitalizácii vnútroblokov na Geju Dusíka, na Hospodárskej alebo na Okružnej, ktoré sú obyvateľom už k dispozícii.

Podobný dotazník je teraz pripravený pre občanov, ktorí bývajú na Šafárikovej ulici. Je anonymný, skladá sa zo dvanástich otázok a jeho vyplnenie trvá približne päť minút. Linku k dotazníku nájdete na www.trnava.sk v aktuálite s názvom Obyvatelia Šafárikovej môžu v dotazníku vyjadriť

svoje názory a požiadavky na revitalizáciu príslušného dvora. Vyplniť ho môžu online do 10. augusta 2022.

Informácie o výsledkoch dotazníkového prieskumu zverejníme.

Peter Bestvina, foto: Natália Nováková

Dvor na Ulici V. Clementisa prejde obnovou, mesto pozýva obyvateľov k participácii

Participatívne plánovanie je v Trnave samozrejmom súčasťou obnovy verejných priestorov. Po pandemickej prestávke, ktorá verejné stretnutia s občanmi zmenila na online schôdze, mesto opäť rozbieha dialóg s obyvateľmi naživo. Verejné stretnutie k príprave komplexnej revitalizácie dvora na Ulici Vladimíra Clementisa sa uskutočnilo 19. júla a v auguste budú môcť obyvatelia vyjadriť svoje požiadavky aj prostredníctvom dotazníka.

Na stretnutí sa diskutovalo o obnove detského ihriska, športových plôch a celého vnútrobloku. Zástupcovia mesta sa účastníkov pýtali, ako by chceli tento verejný priestor využívať, ktoré aktivity by tam mali byť podporované, aké prvky by nemali chýbať a čo podľa nich pomôže vytvárať prostredie pre príjemné susedské spoluzitie. Želania, názory a podnety verejnosti sa dostanú do projektového zadania pre architektov, vďaka čomu dvor lepšie vyhovie potrebám obyvateľov tejto lokality.

Svoje idey a pripomienky budú môcť rezidenti vyjadriť aj prostredníctvom dotazníka, ktorý vo svojich schránkach nájdete v auguste. K dispozícii bude i online verzia, o jej zve-

Takto vyzerá dvor na V. Clementisa teraz (táto fotka môže, ale nemusí byť. Podľa toho, ako ti to bude vychádzať)

rejení na webe mesta bude samospráva včas informovať. Komunikovať na tému revita-

lizácie dvora bude možné aj prostredníctvom emailu planovalanie@trnava.sk.

Elena Ursinyová

Mesto vyhlásilo architektonickú súťaž na nový mestský blok s bývaním, materskou školou a parkom

Mesto Trnava vyhlásilo verejnú anonymnú urbanisticko-architektonickú súťaž s názvom **Mestský blok Spartakovská v Trnave**. Jej cieľom je vybrať spracovateľa najlepšieho návrhu komplexného riešenia priestoru s výmerou 23 500 m² v lokalite Vozovky, ohraničeného ulicami Spartakovskou, Sasinkovou, Konštantína Čulena a parkoviskom bytového domu na Spartakovskej 11 – 13.

Nosnou funkciou nového mestského bloku bude kvalitné bývanie s energeticky pasívnym štandardom, nová materská škôlka s rozšírenou kapacitou, flexibilné prenajímateľné priestory a v neposlednom rade plnohodnotný park a verejné priestory. Do návrhu musia byť začlenené aj jestvujúce perspektívne stromy a navrhnutá zeleň má plniť nielen izolačnú funkciu v smere od Spartakovskej ulice, ale vytvárať aj podmienky na aktívne trávenie voľného času pre obyvateľov a podieľať sa na zvýšení biodiverzity a ekostability tejto lokality s presahom do okolia. Napomôcť tomu má aj hospodárenie s dažďovou vodou, ktorá bude zo striech stekať do povrchového odtokového systému a rozvádzaná do retenčných nádrží, vsakovacích poldrov, dažďových

záhrad či umelých mokradí. Riešenie územia má zachovať kontinuitu zeleného koridoru od križovatky Spartakovskej a Hlbokkej cez sídlisko Koniarekova až po navrhovaný park v novobudovanej obytnej zóne Prúdy. Zámerom mesta je vytvorenie moderného mestského bloku s kvalitnými verejnými priestormi,

udržateľnou dopravnou a technickou infraštruktúrou v súlade s princípmi iniciatívy New European Bauhaus (NEB). Súťažné návrhy musia byť mestu doručené do 13. októbra 2022. Odborná porota ich bude hodnotiť 27. a 28. októbra a vyhlásenie výsledkov súťaže sa má uskutočniť do 11. novembra 2022.

Peter Bestvina

Regulácia parkovania: Trnavčania budú v rozšírenej zóne B parkovať lacnejšie než doteraz

Reguláciou parkovania sleduje Mesto Trnava jasný zámer: zvýšiť životný komfort najmä Trnavčanom s nahláseným trvalým bydliskom a zároveň riešiť problém priveľkého a stále rastúceho počtu automobilov na ploche, ktorá nerastie. Výhodou pre rezidentov je od 15. júla 2022 lacnejšie parkovanie v lokalitách označených ako zóna B, ktorá sa rozrástla o viacero záchytných parkovísk v rôznych častiach mesta.

Nová parkovacia politika mesta je odpoveďou na otázku nedostatku parkovacích miest a na potrebu zvýšiť bezpečnosť na cestách pre všetkých účastníkov. Prax nielen v Trnave ukazuje, že tieto opatrenia fungujú.

Zmyslom zóny B je znížiť nápor na rezidenčné parkovanie. Napríklad návštevníci sa viac oplatí parkovať v zóne B a nie v zóne R. Ak by držiteľ ročnej karty v hodnote 50

eur parkoval v tejto zóne dlhodobo kvôli práci, tak ho parkovanie vyjde 20 centov na deň. „To je v podstate cena parkovania bicykla v cykloveži na dva dni,“ vysvetľuje náčelník mestskej polície Ivan Ranuša. „Rok má približne 250 pracovných dní, čo pri poplatku 50 eur na rok vychádza na 20 centov za parkovanie na celý pracovný deň.“

Ako sa rozšírila zóna B

Zóna B sa vždy nachádza v blíz-

kosti niektorej rezidentskej zóny a je do nej voľný vjazd. Patria sem nasledovné vymedzené úseky trnavských komunikácií: Kollárova v úseku od križovatky s ulicami Hlboká, Sladovníčka a Spartakovská po križovatku s ulicami Hospodárska a Dohnányho a parkovisko na Kollárovej; dve parkoviská na Hospodárskej; Šrobárova ulica; Rybníková ulica;

parkovisko medzi Dohnányho a Andreja Žarnova;
dve parkoviská a pozdĺžne parkovacie miesta na Spartakovskej; parkovacie miesta na Starohájskej v dotyku s cestou na úseku od križovatky Hlboká – Starohájska po križovatku Starohájska – V. Clementisa;
parkovacie miesta pod budovou polikliniky na Tehelnej;
parkovisko V jame pri Okresnom riaditeľstve PZ SR;
parkovisko na Ulici Jána Bottu;
parkovisko so šíkmým štátim na Hospodárskej oproti Lidlu a OMV; Ulica Vladimíra Clementisa.

Kedy je parkovanie v zóne B spoplatnené

Počas pracovného týždňa, v pondelok až piatok od 08.00 do 18.00 h je parkovanie v zóne B spoplatnené. V sobotu, nedeľu a počas štátnych sviatkov či dní pracovného pokoja je tam parkovanie bezplatné.

Kolko stojí jednorazové parkovanie v zóne B

Pri jednorazovom parkovaní s platbou prostredníctvom aplikácie datamesta.trnava.sk je úhrada 0,20 eur za každú začatú hodinu parkovania.

Úhradu v parkovacom automate možno urobiť bankomatovou kartou, vtedy každá začatá hodina parkovania stojí 0,30 eur, alebo v hotovosti. Vtedy stojí prvá začatá hodina 0,30 eur a každých ďalších 0,10 eur je úhradou za ďalších 20 minút parkovania vozidla.

Úhrada cez SMS stojí 0,40 eur za každú začatú hodinu parkovania.

Dlhodobé parkovanie

Obyvatelia mesta s trvalým bydliskom majú prostredníctvom Parkovacej karty ZÓNY B rezidenta mesta zvýhodnené podmienky na parkovanie. Ročná karta stojí 50 eur, šesťmesačná 30 eur a trojmesačná 20 eur.

Obyvatelia, ktorí v Trnave nemajú trvalé bydlisko, si tiež môžu zakúpiť Parkovaciu kartu ZÓNY B, ale nie pre rezidenta mesta.

Ročná karta pre obyvateľa, ktorý nemá trvalé bydlisko v Trnave, stojí 200 eur, šesťmesačná 120 eur a trojmesačná 70 eur.

Rezidenti zóny B majú nárok na špeciálnu kartu, ktorá ich zvýhodňuje pri parkovaní v zóne B.

Parkovacia karta REZIDENT ZÓNY B 1 – ročná stojí 1 euro a parkovacia karta REZIDENT ZÓNY B 2 – ročná stojí 99 eur

Parkovaciu kartu REZIDENT ZÓNY B je možné vydať iba rezidentovi s trvalým alebo prechodným pobytom na adresách: Kollárova 16, 22, 23, 32, 33 a 34, Šrobárova, Rybníková, Hospodárska č. 63 až 95, Jána Bottu č. 29, 29A, 29B, 29C, 29D, 29E, 29F, 29G, 54, 56, 58, 60, 62, 64, 66, 68, 70, 72, 72A, 74. Zaplatená úhrada pre zónu B umožňuje parkovanie vozidla iba v zóne B.

Všetko o regulácii dopravy a o parkovaní v Trnave sa dozviete na webovej stránke doprava.trnava.sk.

Elena Ursinyová, (vm)

Populácia v Trnave starne. Mesto chce pre seniorov postaviť nové zariadenie sociálnych služieb

Slovensko patrí k najstarším krajinám v Európe. Trend starnutia populácie je nezvratný, pokračovať bude aj v najbližších desaťročiach. Zmierniť by ho mohlo len zvýšenie pôrodnosti, tá však z roka na rok klesá. Týka sa to aj Trnavy. Finančná pomoc zo strany štátu, ktorá by umožnila väčšiemu počtu rodín postarať sa o svojich seniorov v ich domove, nie je dostatočná. Po miernom poklese počas pandémie bude záujem o umiestnenie seniorov v zariadeniach na území mesta znova stúpať.

Ich kapacita je v súčasnosti vzhľadom na počet žiadostí dostačujúca, ale už čoskoro sa situácia môže zmeniť. Mestská samospráva si uvedomuje, že tento problém musí riešiť v predstihu, preto chce vybudovať nové zariadenie na Narcisovej ulici vo Vajslovej doline.

„Európska únia reflektuje na fakt, že populácia starne. Aj pri tomto projekte chceme využiť externé zdroje a pokračovať tým v úspešnom čerpaní eurofondov,“ hovorí prednostka Mestského úradu v Trnave Katarína Koncošová. Uchádzači o finančné prostriedky z eurofondov musia splniť podmienku vybudovať takéto zaria-

denie v rámci mesta či obce, nie izolovať ho na ich okraji. Cieľom je integrovať seniorov do života v komunite.

Nové zariadenie sociálnych služieb pre seniorov s najväčšou pravdepodobnosťou vznikne na mieste terajšej materskej školy na Narcisovej. Tá má dve triedy, pričom mnoho detí dochádza z iných častí mesta. Výber lokality súvisí aj s faktom, že vo Vajslovej doline žijú prevažne starší obyvatelia.

Rodičia detí, ktoré momentálne túto škôlku navštevujú, sa nemusia obávať, že ich nebudú mať kde umiestniť. „Zatiaľ sme len v prípravnej fáze a prevádzka

materskej školy bude fungovať v bežnom režime aj v školskom roku 2022/2023. Nové deti nebude prijímať až na posledný rok svojej činnosti. Rodičom aj zamestnancom ponúkne miesta v iných materských školách,“ povedal vedúci odboru školstva, mládeže a športu mestského úradu Michal Špernoga. Nové žiadosti pre deti z okolia by potom mali byť adresované materským školám na Jiráskovej, Maxima Gorkého a Materskej škole na Limbovej ulici, kde mesto uvažuje aj o možnosti prístavby, ktorá rozšíri jej kapacitu o tri triedy. Nové zariadenie opatrovateľských služieb má poskytovať kompletnú

starostlivosť tridsiatim klientom odkázaným na pomoc inej osoby. Umiestňovaní budú v dvojvlôžkových izbách s bezbariérovým sociálnym zariadením a klimatizáciou. Úmyslom Mesta Trnavy je výstavba modernej budovy, v ktorej budú aplikované „zelené“, energeticky úsporné technológie a zariadenia, ako sú napríklad vzduchotechnika a chladenie,

tepelné čerpadlo, vegetačné strechy, vsakovanie dažďových vôd do podlažia a podobne.

O klientov sa bude starať desať zdravotných sestier, štyri opatrovatelky a jeden sociálny pracovník, prípravu stravy zabezpečí štvorčlenný personál a čistotu v dome dve upratovačky. Aby bolo možné v prípade potreby bez meškania klientom poskytnúť

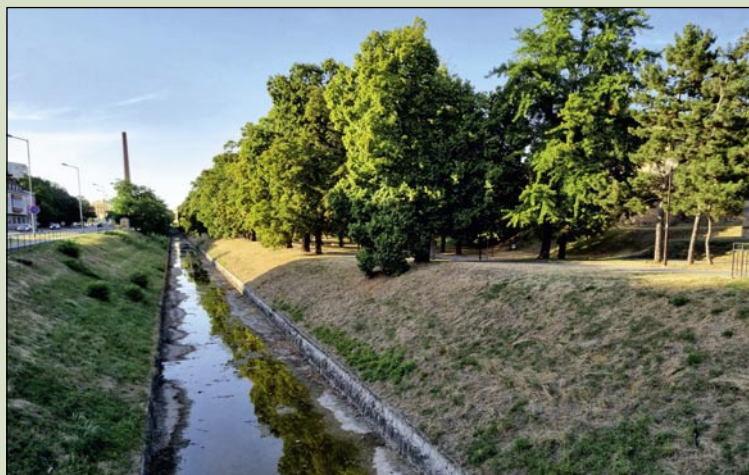
pomoc, nebude chýbať interný kamerový systém a signalizačné zariadenie na privolanie personálu. Samozrejmosťou bude aj pripojenie na internet. Nesporným benefitom okrem moderného zariadenia a nových priestorov bude aj jeho komunitný charakter, ktorý podporí inklúziu ľudí s potrebou dlhodobej a paliatívnej starostlivosti.

Martin Jurčo, (eu); foto autor a archív IM

Bobry a ich hrádze sú v tom nevinne, vyschnutá Trnávka je dôsledkom klimatickej zmeny

Extrémne sucho zasiahlo už takmer celé územie Slovenska. Dlhodobo pod normálom je aj hladina podzemnej vody a výdatnosť prameňov. Na južnej polovici nášho územia klesli prietoky vodných tokov až pod dvadsať percent. V Trnave prestala tiecť riečka Trnávka. Pravdepodobne nik zo žijúcich Trnavčanov ešte nemal možnosť vidieť jej suché dno. V posledných mláčkach, ktoré sa držali v priehlinách, hynuli ryby a iné vodné živočíchy. Podľa informácií z médií a Slovenského rybárskeho zväzu v Trnave však boli príčinou vyschnutia Trnávky dve veľké bobrie hrádze medzi Šelpicami a Bolerázom. Po prehliadke miesta údajne vydala Štátna ochrana prírody SR stanovisko, že hrádze musia byť odstránené, lebo ohrozujú život iných vzácnych živočíchov. Stalo sa. Voda v Trnávke však naďalej netečie. O príčinách a možnostiach zlepšovania tohto stavu sa rozprávame s Ivanom Matušekom z občianskeho združenia Voda pre klímu.

Trnavčan Ivan Matušek (nar. 14. októbra 1960 v Levoči) je absolventom Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave. Dlhodobo sa zaoberá životným prostredím, najmä problematikou pôdy, vody, vodnou bilanciou v ekosystémoch. Je zakladateľom občianskeho združenia Voda pre klímu – environmentálne technológie. Združenie si dalo za hlavné motto: Klimatická zmena nepozná ani geografické, ani odborné hranice. Ako pripomínajú na fórach, v odborných diskusiách i na internete, obmedziť dopady klimatickej klímy je možné širokou spoluprácou na úrovni miest a regiónov, aj spoluprácou odborníkov rôznych profesií. Snahou združenia je preto spájať všetkých do jednej komunity v boji proti globálnemu otepľovaniu a klimatickej zmene. Pre tento cieľ robia množstvo vzdelávacích informačných podujatí a realizujú projekty na ozdravenie životného prostredia. Keďže domovom Ivana Matušeka je už štyridsať rokov Trnava, trápí ho aj aktuálna situácia toku Trnávky.

■ Dá sa ešte za takýchto okolností pochybovať o tom, že klimatická zmena je reálna?

- Nedá. Klimatická zmena je fakt, o ktorom sa už nesmie pochybovať! Už nie je čas váhať. Druhou otázkou je, čo je jej príčinou? V zásade stoja proti sebe dve teórie: jedna, nazval by som ju kozmologická – jej podstatou je tvrdenie, že ide o cyklický proces, ktorý sa periodicky objavuje a je preukázateľný v geologických

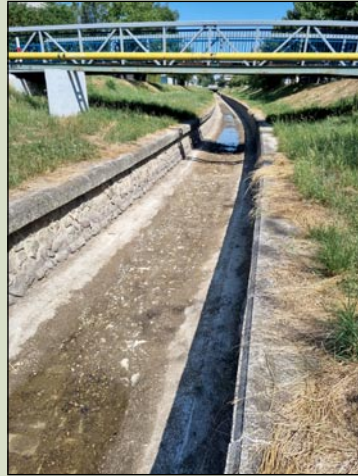
formáciách našej planéty, napríklad sa preukazuje v hlbinných vrtoch ľadov zachovaných z geologických období. Druhá – nazval by som ju antropogénna, ktorá sa snaží preukázať, že je to výsledok ľudských aktivít a zmien, ktoré ľudstvo vyvolalo v prírodných procesoch. Aj tu je možné nájsť pre zmenu s pomocou archeológie podobné obdobia a procesy zániku civilizácií v dôsledku klimatickej zmeny v danom ča-

sovom období. Dôležité je vedieť sa z týchto poznatkov poučiť. Ale zdá sa, že sme nepočítateľní.

■ Aké sú hlavné príčiny sucha? Aký vplyv mala dlhodobá ľudská činnosť na stav riek, vodných zdrojov a prírody?

- Tu by som si dovoľil odpovedať tak trochu provokačne: hlavnou príčinou je to, že stále nerozumieme komplexným procesom v prírodnom prostredí. Čo s čím súvisí, ako jednotlivé funkcie reagujú na rôzne prírodné situácie. Máme síce rôzne numerické modely, ktoré sú veľmi zložité a prekombinované, ale zabúdame na to, že ich presnosť je závislá na vstupných dátach a funkciách. Ak procesom nerozumieme správne, do modelov vkladáme chybné vstupné predpoklady a dostávame chybné výstupy. Tragédiou je, že im potom veríme, pretože počítač to potvrdil. No a podobným pochybným predpokladom, s ktorými neveľmi súhlasím, je už notoricky nastavený predpoklad, že potrebujeme manažovať suchu. My potrebujeme manažovať vodu, nie suchu. Sucho je len dôsledkom zlého manažmentu vodných zdrojov vrátane zrážkových vôd. Hlavným úsilím v súčasnosti by malo byť zadržať v prírodnom prostredí čo najviac vody. Nie ju odkanalizovať, nie ju odvádzať napriamenými betónovými rigolmi čo najrýchlejšie do riek a do mora. Čiže, príčinou sucha je nedostatok vody v systéme. Nechcem tu teraz rozvádzať vedecké teórie o výpare a transpirácii a podobne. To by bolo na samostatnú debatu.

My sme z riek v podstate urobili kanalizačný systém na rýchle odvedenie vody z krajiny. Napriamili sme toky, vybetónovali brehy. Keď sme zistili, že nemáme dost vody, tak sme na riekach postavili hrádze. V minulosti, navyše, nepriechodné pre ryby. Z riek sme urobili zberače pre kanalizácie rôzneho druhu a zamorili sme ich všetkým možným. Potešujúce je,

že sme si to uvedomili a v súčasnosti ľudstvo urobilo už veľa pre nápravu stavu. Postavili sa čističky, zakázali sa trativody z rodinných domov, hrádze už musia mať rybovody. V posledných rokoch sa začalo s obnovovaním meandrov, mokradí v okolí riek, dokonca v niektorých krajinách sa pristúpilo aj k búraniu hrádzí. No potrvá nám ešte dlho, kým napravíme škody, ktoré sme už spôsobili.

■ Zaznamenávate aj ďalšie vyschnuté či vysychajúce toky? Kde je najväčšie suchu?

- Toto by bola asi otázka viac na profesionálov zo SHMÚ. Ale asi ste sa aj vy dopočuli o tom, že vyschla rieka Bodva na východnom Slovensku. Mám informácie, že minulý rok vyschli riečky Rybnický potok, Čajkovský potok, Podlužianka, Sikenica na strednom Slovensku, ale nemám potvrdené, či sú suché aj tento rok. Veľmi zle je na tom región južného Slovenska ako Gemer, Hont. V týchto regiónoch je už štandardnou realitou, že ľudia nemajú vodu v studniach. Na úrovni bývalého Československa je na tom najhoršie južná Morava. Keďže pracujem v oblasti, kde mapujeme podzemné vody v trnavskom regióne, tak môžem povedať, že hladiny podzemných vôd aj v Trnavskom kraji prudko klesli. V priebehu posledných desiatich rokov až o dva metre.

Dnes sme už takmer na hranici historického rekordu a trend naďalej pokračuje.

■ Ako sme už spomenuli, zaznievajú aj také názory, že v minulosti sa tiež vyskytovali obdobia sucha, a preto nejde o nič výnimočné. Ide z dlhodobého hľadiska o výnimočný stav? Poznáme v histórii podobné obdobia sucha?

- Vedci skúmali grónsky a antarktický ľad a množstvo zakonzervovaného CO² v ňom. Žiaľ, nemôžem vám sprostredkovať grafy, ale tie porovnania boli veľmi zaujímavé. Posledných deväťtisíc rokov sa kolísanie obsahu CO² a aj striedanie chladných a teplých období držalo v dosť presnom intervale. Súčasnnosť je však hrozivo iná. Krivka teplôt a aj obsahu CO² závratne stúpa. Ale aj to tu už bolo. Práve pred deväťtisíc rokmi. Potom prišlo to spomínané obdobie relatívnej stabilizácie. Pred pár miliónmi rokov bolo ešte teplejšie obdobie a viac CO² v ovzduší, ako je teraz. Vedci však našli aj veľmi starý geologický ľad. Pred päťdesiatimi štyrmi miliónmi rokov bol obsah CO² giganticky vyšší ako v súčasnosti a podľa skamenelín z tej doby boli oblasti Arktídy pokryté džungľou. V Trnave máme unikátne pracovisko. Katedra klasickej archeológie Trnavskej univerzity sa zaoberá práve dopadom zmien klímy na rôzne civilizácie v minulosti. Vedia o tom veľmi zaujímavovo rozprávať a predkladať dôkazy. Nechcem sa im pliesť do ich profesie. Spomeniem len, že napr. aj staroveké Atény zápasili s týmto javom a takmer každá staroveká civilizácia. Existuje ale aj teória, že jediná civilizácia, ktorá nebola dotknutá fenoménom klimatickej zmeny, je civilizácia založená na pestovaní ryže. Ryža, ako viete, sa sadi do vody. Takáto civilizácia je preto nútená veľmi dobre hospodáriť s vodou. Ryžové polia sú zavodnené, a to chráni celú civilizáciu pred suchom. Naša kultúra je založená

na obilí. To je v podstate stepná tráva a vyžaduje v určitom období sucho. Preto sme napríklad odvodnili Východoslovenskú nížinu. Aby bolo viac obilia. A takto postupovali aj civilizácie v minulosti. V konečnom dôsledku si vyrobili sucho a podpľili si pod sebou konár. Opäť si dovoľím trochu iný uhol pohľadu. My sa totiž nesmieme na sucho pozeráť cez prizmu, že je to cyklický historický jav. Pre našu civilizáciu je súčasné sucho výnimočné a priamo ohrozuje našu existenciu. Preto sa nesmieme k tejto otázke stavať nihilisticky a čakať koniec sveta. Vieme identifikovať, v čom je náš prínos k zhoršeniu stavu vecí a preto je na nás, aby sme aspoň naše chyby napravili. Netvrdím, že to otočí celý vývoj naspäť, ale určite je v našich silách ho aspoň korigovať.

■ Aké následky má dlhotrvajúce sucho na flóru a faunu? Môžu tieto následky pretrvávajúť v ďalších rokoch, aj keby boli bohatšie na zrážky? Odkedy vlastne môžeme hovoriť o tom, že máme nedostatok vlhky? Ide o trend viacerých rokov?

- Voda je život. To je jednoduchá rovnica, ktorá jasne funguje v prírode. Takže ak chceme hovoriť o následkoch sucha, je to jednoduché. V prvom rade ide o zníženie biodiverzity. Kde ubúda vody, ubúda aj pestrosť vegetácie a pestrosť živočíšnych druhov. Prvá línia je v samotnej pôde. Prudko sa zníži pôdna mikrofauna a mikrofóra a následne aj úrodnosť pôdy. Samozrejme, bez vody začnú následne ubúdať aj vyššie formy života. To je však zasa okruh otázok na biológov. Na svojich prednáškach často upozorňujem na jeden fakt, ktorý si ani neuvedomujeme. Keď som bol chlapec a prechádzal som sa po hore, všetko bzučalo, okolo hlavy mi neustále krúžil hmyz, až mi to bolo nepríjemné. Dnes ma pri prechádzke po Malých Karpatoch alebo Považskom Inovci nič neotravuje. Je to veľmi

príjemné chodenie. Žiaden hmyz, pohoda. Až potom si uvedomíte, že to je vlastne zle. Les je mŕtvý. Pohodový, ale mŕtvý. Dôvod je jednoduchý. Je suchý, bez vody. Nenájdete v ňom mláky so žubrienkami, nenájdete v ňom mokrade. Veď kedysi sme museli na huby chodiť do lesa v gumákoch. Dnešné deti pokladajú tento stav za normálny, lebo už v ňom vyrástli. Na tému vašej otázky bola vypracovaná rozsiahla štúdia na Prírodovedeckej fakulte UK s názvom Hydrologické sucho na Slovensku a prognóza jeho vývoja. Tu sa napríklad aj konštatuje, že neexistuje všeobecná definícia sucha. Ale vo všeobecnosti môžeme povedať, že sucho je stav, keď aktuálne zdroje vody nepokrývajú aktuálne požiadavky na vodu. Napríklad v pôde sa to dá interpretovať aj takzvaným stresovým faktorom, teda bodom vädnutia rastlín. Ďalším pojmom v tejto problematike je vodný pôdny potenciál. Donedávna platilo, že dlhodobý ročný zrážkový priemer ani nebol oproti histórii iný. Čiže v tom problém nie je. Problém je v nerovnomernom rozdelení zrážok. Už nemáme tiché, vytrvalé jemné májové dažde. Už máme len privalové lejaky a búrky. Veľký objem vody sa preženie v krátkom čase krajinou. Keď k tomu pripočítame vyschnutú pôdu, zapečenú, ktorá nie je schopná prijať vlahu, tak máme hotový obraz. Privalová voda rýchlo stečie po povrchu pôdy a je preč. Bez toho, aby napojila pôdu, aby presiakla do podzemných vôd a napojila studne.

■ Vráťme sa ešte k Trnávke. Aké následky má vyschnutie jej koryta pre život v nej a v okolí?

- K tejto otázke by sme mohli urobiť rad vedeckých prác a dôsledne tu vymenovať živočíšne druhy a ryby, ktoré v dôsledku takejto udalosti uhynú, mohli by sme kvantifikovať počty a podobne. To je ale asi dobré najmä pre poisťovne. Pre nás je asi úplne jasné, že jednoducho bez vody

v toku uhynie všetko, čo je závislé na vode. Následne opäť dôjde k strate biodiverzity a následne k dopadom v celých ekosystémových reťazcoch, na ktorých konci stojíme my sami. A to asi nechceme. Pre mňa je zaujímavejšia druhá časť otázky. Každý vodný tok v podstate vyživuje život vo svojom okolí. Vytvára zavlážené územie, ochladzuje prírodné prostredie, podporuje rozvoj biodiverzity. Vyschnutím koryta toku sa celý tento reťazec zničí.

■ Po odstránení bobrích hrádzí, ktoré na Trnávke zadržovali väčšie množstvo vody, sa v rieke plynulý prietok neobnovil. Bol toto rozhodnutie správne? Aký vplyv má činnosť bobrov na vodné toky a okolitú prírodu?

- Bobrie hrádze zadržali prietok na Trnávke, ale neodobrali vodu z toku. Toto si treba uvedomiť. To, že Trnávka vysychá, je v prvom rade spôsobené tým, že v nej chýba voda. Inými slovami, jej tok je slabo dotovaný externými zdrojmi: prítokmi, dažďovou vodou zo zrážok a podobne. A opäť sme pri základnej otázke dnešných dní. Komplexný manažment vody v krajine. Pokiaľ budeme naďalej postupovať tak, že z krajiny vyháňame všetku povrchovú vodu, ale najmä dažďovú, tak tento problém nevyriešime. A už vôbec ho nevyriešime rozbúraním bobrích hrádzí. To opatrenie by sa dalo akceptovať ako havarijný – krízový zásah, ktorý mal potenciál zlepšiť stav na pár hodín. Jednoducho, hrádze vytečú a čo ďalej? V duchu tejto filozofie by bolo teda najrozumnejšie zbúrať aj priehradu Boleráz? Základný problém je, odkiaľ zobrať vodu na prietok v Trnávke. Treba zvážiť niekoľko možností: V prvom rade, ako zabezpečiť minimálny zdravý prietok v Trnávke. Vodohospodári síce majú stanovené nejaké limity, lenže otázka je, či nie sú už zastarané, či zohľadňujú súčasné otepľovanie, a teda klimatickú

zmenu. Na Trnávke máme priehrady. Prepúšťame z nich dostatok vody? Nemalo by sa zvýšiť jej množstvo z hľadiska teplotného režimu? Druhou otázkou je odober vôd z povodia Trnávky na priemyselné účely, a čo sa s touto vodou deje. Napríklad, firma v Bolerázi odoberá vodu na svoju prevádzku a následne ju vypúšťa do kanála. To nám neprekáža, že sme vlastne z toku Trnávky zobrali vodu a pustili do kanála? A koľko takýchto prípadov na toku Trnávky existuje? Číže, treba spočítať straty vody v Trnávke spôsobené človekom. A koľko z toho by pripadalo práve na prietok pod bobrími hrádzami?

■ **Voda do Trnávky však vzniká v Malých Karpatoch. Takže problém sa začína už tam – ako ste aj spomínali, vo vysychajúcich lesoch.**

– Rôzne pramene na svahoch Malých Karpát nám vo veľkom množstve už vyschli. Prečo? Pretože nezadržujeme zrážkovú vodu, ktorá by ich napojila. A navyše, robíme ešte ďalšiu vec: Na podhorí aj individuálne ľudia čerpajú podzemnú vodu zo studní na polievanie. Samozrejme, ďalšia spotreba tu beží na podobnom princípe v prevádzkach, farmách a podobne. Výsledkom je nedostatok podzemnej vody na tvorbu prameňov, ktoré by napájali prítokmi Trnávku. Je toho ešte veľa, čo sa dá vylepšiť. Určite orba po vrstevnici. Vinice ťahané po spádnici na svahoch Malých Karpát. Veľmi ma v tomto ohľade šokovala nová vinica vysadená nad jednou malokarpatskou obcou v smere po spádnici. Zrážková voda z tejto vinice doslova zhučí dolu do dediny a následne do kanalizácie. Prečo? Orba a výsadba viníc po spádnici ušetrí hospodárovi námahu a pár eur nákladov pri obrábaní. A v budúcnosti spôsobí škodu za milióny v dôsledku prehlbujúceho sa sucha a klimatickej zmeny. Trvalo udržateľné hospodárenie na pôde má u nás ešte veľmi veľa trhlín.

A to som ešte nespomínal hospodárenie v lesoch, lesné cesty, výrubu a mnoho, mnoho ďalších faktorov, ktorými by sme vedeli vrátiť do Trnávky vodu a život. Lenže to chce naozaj širokú koalíciu odborníkov, regionálnych politikov, užívateľov pozemkov ale aj manažérov priemyselných podnikov a vytvorenie komplexného programu manažmentu krajiny a vodných zdrojov v nej v okolí Trnávky.

■ **Takže bobry nie sú na vine, že Trnávka vyschla, aj keď to niektorí laici tvrdia...**

– Bobry vytvorili rozsiahly plošný vodný ekosystém s jednoznačne pozitívnym účinkom na okolie a na podzemné vody, pretože s ich pomocou sa zavodnila veľká plocha. Je asi potrebné hľadať nejaký spôsob spolužitia s týmito zvieratami. Naučiť sa obmedziť ich negatívny vplyv – napr. na brehové porasty a potenciálne nebezpečenstvo vytvárania povodňových situácií, aj na prípadné znižovanie prietoku, ale zároveň vedieť využiť ich jednoznačne kladný vplyv na vodný manažment vysušovanej krajiny. Toto je ale, dá sa povedať, dosť nový fenomén v našom prostredí. Keďže sme bobry z minulosti takmer vyhubili, dnes máme problém s ich návratom do prírody. Musíme nájsť modus spolupráce s nimi, na úžitok prírode a aj človeku. To bude asi naša úloha pre najbližšie roky. Nielen na Trnávke.

■ **Kým tečie voda z vodovodných kohútikov, mnohí ľudia si ohrozenie suchom ani neuvedomujú. Hrozba je však reálna. Ako ďaleko to až môže zájsť?**

– Vojna o vodné zdroje bude oveľa krutejšia ako vojna o ropu. Ale vynechajme tento apokalyptický scenár a skúsme ísť dopredu s väčším optimizmom. Môže napríklad viesť aj k tomu, že národy s dostatkom vodných zdrojov budú bohatnúť. Dovoľte mi, aby som na tomto mieste vyslovil apel na našich poslancov samospráv-

neho kraja. Trnavský kraj je jeden z krajov, ktoré spravujú Žitný ostrov. Je to naše bohatstvo a doslova naša spása do budúcnosti. Nedovoľte za žiadnych okolností, aby boli narušené zdroje podzemnej vody pod Žitným ostrovom. Ak dopustíme znehodnotenie tejto zásobárne pitnej vody, tak si nezaslúžime ani štipku uznania. Podľa všetkých modelov sa globálne otepľovanie v súčasnosti mení z aritmetického radu na geometrický. Čo to znamená? Že otepľovanie sa prudko zrýchli, že letá budú ešte horúcejšie a sucho ešte väčšie. Ako ďaleko to zájde, to asi nikto netuší a nikto nemá odvahu to vysloviť. Ale ako každý prírodný proces, predpokladám, že aj tento má svoje limity a ako ukazujú výskumy spomínané v úvode nášho rozhovoru, asi existuje bod obratu.

■ **Čo môžu urobiť jednotlivci pre zlepšenie situácie?**

– Jednotlivec môže bez problémov akceptovať známe teórie a aplikovať ozdravné opatrenia vo svojom živote z oboch táborov. Možnosť je veľa: obmedziť automobilovú dopravu, teda viac používať ekologické presuny, znižovať svoju uhlíkovú stopu, menej sa zameriavať na spotrebu. Využívať alternatívne zdroje energie, ale aj zadržovať dažďovú vodu, využívať ju na polievanie okolo bydliska, recyklovať ju, obmedzovať spotrebu pitnej vody – nemrhať ňou. Ale hlavne byť ekologicky úprimný. Čo tým myslím? Ak som schopný presunúť sa po Trnave pešo alebo na obyčajnom bicykli, tak to aj urobím a nebudem sa prevážať na elektrobicykli a elektrokolobežke, lebo spotrebujú energiu, na výrobu ktorej sa v konečnom dôsledku musia prevádzkovať neekologické činnosti. Ja to pokladám za veľké pokrytectvo. Tváriť sa na elektrobajku, aký som eko, lebo niekto iný sa vezie v aute, a pritom sa presúvam päťsto metrov, ktoré sa bežne dajú prejsť pešo. Špeciálne v Trnave ma to zaráža.

Mesto je rovné a veľmi kompaktné. Presunúť sa po ňom na vlastných nohách, resp. na obyčajnom bicykli a kolobežke, predsa nie je vôbec problém. A opäť si dovoľím jeden apel. Pred časom som počítal pre jednu záhradkársku osadu pri Hlohovci, aký dopad by malo, keby záhradkári, každý individuálne, urobili vodozádržné opatrenia na svojej záhradke a zadržali len o desať percent viac zrážkových vôd ako doteraz. Vyšlo impozantné číslo: štyridsaťpäťtisíc m³ vody, ktorá by sa dostala do podzemných vôd. Len z tejto jednej záhradkárskej osa-

dy. Záhradkári sú nadšenci, ktorí vedia tieto opatrenia robiť zadarmo. Je to armáda, ktorá môže vykonať veľmi veľa na veľkom území a s minimálnymi nákladmi. Obraciam sa preto na vás, záhradkári, buďte v prvej línii realizácie vodozádržných opatrení. Pomôžete nielen sebe, ale aj celej spoločnosti.

■ **Vy ako združenie ste prispeli k tejto téme a jej propagácii aj 3D modelom.**

- Vyrobili sme 3D model krajiny s vodozádržnými opatreniami. Behom pár minút vám vieme prakticky ukázať všetko, o čom

sme teraz dlho hovorili. Náš model sme už predvádzali na školách, na odborných konferenciách a všade sa stretol s veľkým ohlasom. Je oveľa lepšie zažiť na vlastné oči, ako to funguje, než hodiny prednášať a vysvetľovať. Model môžete vidieť v našom environmentálnom informačnom centre, ale radi ho dovezieme aj k vám a predvedieme priamo u vás. Záleží nám na tom, aby čo najviac ľudí dostalo informácie, čo sa deje okolo nás a čím môžu aj oni prispieť k zmierneniu následkov klimatickej zmeny.

Martin Jurčo, vizualizácie: DV ateliér

Adalbertinum bude po rekonštrukcii spĺňať súčasné požiadavky na kvalitné vyučovacie priestory

Budovu Adalbertina na Halenárskej ulici, ktorú poznáme ako súčasť pôvodných univerzitných budov, nemusíme predstavovať ani súčasníkom. Veď slúžila celý čas na vzdelávacie účely. V 20. storočí bola základnou školou, neskôr tam sídlil aj výtvarný odbor základnej umeleckej školy i Tanečné konzervatórium Dušana Nebylu. V súčasnosti je budova vo vlastníctve Trnavskej univerzity, ktorá jej plánuje navrátiť výtvarne veľmi hodnotnú úpravu zo začiatku 18. storočia a zároveň jej dať najmodernejšie vybavenie. Pribudne unikátny laboratórny trakt s biobankou a lokalitu oživí baroková záhrada, galéria aj škôlka.

Univerzita kúpila Adalbertinum od Mesta Trnavy na konci roka 2016. Samospráva budovu v pôvodnej podobe už roky nevyužívala, niektoré časti boli obsadené nájomníkmi. Začas mala na svoje účely prenajaté priestory aj samotná Trnavská univerzita. Ako nám povedal Ľubomír Krišica, ktorý sa na rektoráte Trnavskej univerzity venuje investíciám a energetickému hospodárstvu, univerzita so súhlasom mesta vykonala aj v čase prenájmu niektoré drobné stavebné úpravy vrátane opravy havarijného stavu strechy v roku 2019. „V súčasnosti sa pripravuje pokračovanie rekonštrukcie tohto objektu, súčasťou ktorého budú opravené a dobudované všetky konštrukcie, vymenené okná a dvere, omietky, ústredné kúrenie, fasáda i kompletne siete. Celá infraštruktúra Adalbertina bude spĺňať požiadavky na bezpečnú a modernú prevádzku kvalitnej

vysoké školy. V budove pribudnú chýbajúce výťahy, výstavná galéria, technické zázemie a podobne. Svoje využitie budú mať aj zachovalé klenbové pivničné priestory. Nebude však chýbať ani univerzitná materská škôlka, moderné molekularno-imunologické laboratórium so zázemím, galéria a krásna baroková záhrada,“ ho-

vorí Ľ. Krišica. Momentálne je projekt v štádiu zabezpečovania vyjadrení a stanovísk dotknutých organizácií. Až potom môže byť vydané stavebné povolenie na komplexnú rekonštrukciu. „Rekonštruované Adalbertinum budeme naďalej využívať na vzdelávacie a vedecké účely, ale vo väčšom rozsahu ako

doposiaľ. O presných plánoch je predčasné hovoriť, no predpokladáme, že najviac budú rekonštruovanú budovu využívať Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce a Pedagogická fakulta," dodáva L. Krišica.

Rozsiahlu architektonickú štúdiu Adalbertina pripravila architektka Jaroslava Žuffová. „Objekt pôsobí v súčasnom stave ťažkopádne a neesteticky aj vďaka dlhým a vysokým fasádam s monotónnym rytmom veľkého počtu okien. Negatívom dnešného vizuálneho pôsobenia fasád je aj použitie brizolitovej omietky a utilitárnych výplní (všetkých okenných výplní a dverných krídel v hlavnom portáli) pochádzajúcich z opravy v roku 1965. Cieľom obnovy fasád má byť estetizácia výrazu objektu, ktorý bol pôvodne výtvarne veľmi hodnotný," hovorí Jaroslava Žuffová. „Objekt navrhujeme obnoviť do jeho najhodnotnejšej koncepcijnej úpravy pochádzajúcej zo začiatku 18. storočia, ku ktorej máme po výskume fasád dostatok informácií. V tomto období prežíval ešte čiastočne výraz pochádzajúci z doby vytvorenia Adalbertina spojením starších budov, teda výraz z doby okolo polovice 17. storočia, keď sa v trnavskom regióne vo veľkej miere obnovovali staršie sakrálné aj spoločenské objekty," dodala.

Ako pripomína architekt Pavol Ďurko, je veľmi dobrou správou, že po objekte bývalej lekárskej fakulty sa už do ďalšej budovy vrátil univerzitný život. „Pri spracovávaní projektovej dokumentácie bol vytvorený tím zanietených ľudí – výskumníkov: architektka Jaroslava Žuffová, Marek Zelina z Krajského pamiatkového úradu, zástupcovia mesta a hlavne Trnavskej univerzity. Všetkým záležalo na vytvorení kvalitného dispozično-prevádzkového riešenia bývalého seminára tak, aby boli v maximálnej miere obnovené a prezentované pamiatkové hodnoty objektu," hovorí Pavol Ďurko a pripomína, že najmä zásahy

z 20. storočia negatívne ovplyvnili architektonické kvality budovy. „Nadstavba z roku 1922 o jedno podlažie narušila pôvodnú hmotovo-priestorovú štruktúru, ale hlavne obnova z polovice 60. rokov odstránila z objektu množstvo slohových detailov, veľkú mieru slohových omietok. Zvýšenie nádvorcia sa negatívne prejavilo na zavlhnutí stien," hovorí Pavol Ďurko a aj on pripomína, že súčasný projekt obnovy počítá s návratom pôvodných architektonických kvalít objektu. „V projekte je objekt v plnej miere debariérizovaný. Podlažia budú prístupné aj pre osoby so zníženou schopnosťou pohybu. Po rekonštrukcii bude spĺňať súčasné moderné požiadavky na vyučovacie priestory. Počas prvej etapy sa podarilo obnoviť strešný plát, vytvoriť podmienky na budúce vytvorenie podkrovia a zároveň zachovať pôvodný krov, ktorý bude prezentovaný," dopĺňa Pavol Ďurko. Viac o architektonických kvalitách budovy sme sa dozvedeli zo štúdie Jaroslavy Žuffovej: „Adalbertinum je objemná palácová architektúra, ktorá je od baroka súčasťou významného urbanistického súboru objektov súvisiacich s univerzitou, sústredených v severovýchodnej časti mesta. Samotný objekt tvorí akcent časti tohto súboru reprezentovaného palácovými architektúrami sústrednými pozdĺž Hollého ulice, ktoré slúžili najmä na ubytovanie študentov.

Jeho silueta s prevýšenou hmotou na nároží ulíc Hollého a Invalidskej je vžitým znakom, podieľajúcim sa na charakteristickom výraze súboru univerzitných budov a na siluete mesta. Ako súčasť súboru stavieb univerzity mal Seminár sv. Vojtecha vždy veľký spoločenský význam, čo sa odrazilo v jeho architektonickom a výtvarnom riešení aj napriek tomu, že bol určený na ubytovanie študentov z najnižších vrstiev. Nositeľom architektonickej hodnoty je jeho dispozično-priestorové riešenie s uplatnením plného zaklenutia prvého podlažia. Mimoriadnu výtvarnú hodnotu reprezentuje štuková výzdoba kaplnky a dva portály. Dôležitú výtvarnú hodnotu predstavuje aj pôvodná dekorácia fasád prostredníctvom maľovaných prvkov. Napriek nadstavbe 3. podlažia začiatkom 20. storočia objekt neustránil v základnom členení a výraze riešenie pochádzajúce z doby jednotnacej koncepcijnej úpravy. Tá prebehla v 17. storočí v rámci prestavby starších domov pre Seminár sv. Vojtecha – Adalbertinum. Objekt má v súčasnosti výraz, ktorý získal po nadstavbe 3. nadzemného podlažia v roku 1922 nad obe krídla. V exteriéri sa snažili o vytvorenie ilúzie barokového výrazu celého domu vrátane nadstavaného tretieho podlažia. Za tým účelom vytvorili v nadstavanom podlaží okná rovnakých rozmerov a s rovnakou výzdobou aké mali slohové okná v nižších podlažiach.“

Martin Jurčo, foto: autor

Jaroslav Kašlík bol od kosti demokrat a veril v dobro. Mali sme ho radi a budeme si ho pamätať

Aj keď mal už seniorský vek a zdravotné problémy, často sme ho vidali najmä na oslavách pri výročiach Dňa boja za slobodu a demokraciu, aj ako spolupracovníka v redakcii Noviniek z radnice. Trnavčan Jaroslav Kašlík (*27. marca 1931 Valašské Meziříčí – †2. júl 2022 Trnava). Angažoval sa v organizácii politických väzňov. Bolo to aj preto, lebo zažil útrapy politickej perzekúcie. No najmä bol myslením demokrat. Často kritizoval zástupcov organizácií politických väzňov. Vyčítal im, že bojujú len proti jednej z totalít a druhá, napríklad ideológia vojnového slovenského štátu, je im sympatická.

V našom meste a regióne ho poznali predovšetkým obyvatelia českej národnosti. Dlhé roky bol Jaroslav Kašlík aj zástupcom trnavskej organizácie Spolku Čechov na Slovensku. Jeho predsedom bol Jiří Kozák, ktorý ako statik stál pri výstavbe Mosta SNP v Bratislave či výškovej budovy Všeobecnej úverovej banky na bratislavských Mlynských nivách. V novembri 1993 bol ako zástupca trnavského regiónu do spolku menovaný aktivista, zakladateľ spomínaného spolku Jaroslav Kašlík a vydržal viac ako dvadsať rokov. Na obdobie založenia Spolku Čechov na Slovensku spomínal, aj keď sme pred desiatimi rokmi pripravovali rozhovor o jeho životných cestách. Začiatkom 90. rokov dal do tlače dal inzerát o myšlienke založiť takýto spolok v Trnave a prihlásilo sa dvanásť ľudí. No postupne sa ich spoločenstvo rozrastalo. Ved' len v okrese Trnava žilo vtedy viac ako tritisíc obyvateľov českej národnosti. Napokon bolo zakladajúcich členov viac ako päťdesiat a založili trnavskú pobočku tejto organizácie, vtedy už pod názvom Český spolok na Slovensku. Pôsobili aj v okresoch Hlohovec, Piešťany, Senica a Galanta. V najlepších časoch ich bolo viac ako dvestopäťdesiat. Postupne však jeho generácia odišla do večnosti, a pre ich potomkov neboli aktivity natoľko lákavé.

Krátko po vzniku organizácie začali ako prví na Slovensku vydávať aj svoj magazín. Jeho autorom i

„výrobcom“ bol Jaroslav Kašlík. Najprv ho náročne písal na písacom stroji, neskôr vychádzal ako cyklostylovaný občasník. Neprinášal len informácie o zasadnutiach, aktivitách, programe podujatí, ale aj rôzne výňatky z dobovej tlače, ktoré mali vzťah k českej kultúre. Spočiatku riešili najmä témy súvisiace s českým občianstvom v novej republike po roku 1993. Už sme spomenuli, že Jaroslav Kašlík sa narodil na Morave. Jeho príchod do Trnavy súvisel so základnou vojenskou službou. Do nášho mesta prišiel v roku 1952. „Trnava mala veľkú vojenskú posádku s veliteľstvom divízie. Stretával som sa s Mikulášom Schneidrom Trnavským a jeho priateľmi. Denne som prechádzal známym trnavským korzom s malými obchodíkmi, krčmami a vinárničkami. Pamätám si, ako sa v 60. rokoch začal stavať Pedagogický inštitút s veľkým areálom budov na Prednádraží. Pekné spomienky mi ostali na divadlo. Začínalo tam mnoho úspešných a známych hercov,“ spomínal pred rokmi. Počas aktívneho života pracoval v bratislavskom podniku Technomat, ktorý dodával rôzny materiál pre trnavské Pozemné stavby. „Zásobovanie vtedy bolo celkom iné ako dnes. Bola to stresová doba, ale dnes mám dobrý pocit z toho, že v kraji pribudli tisíce bytov, bolo to asi päťtisíc ročne, ale i zdravotné, kultúrne, obchodné, školské a ostatné stavby. Mnohé mnou dodávané materiály a zariadenia ľuďom ešte slúžia, aj keď

ich postupne vymieňajú za nové,“ hovoril.

Jaroslav Kašlík si však už od začiatku päťdesiatych rokov niesol so sebou aj biľag trestu jeho rodičov z konca štyridsiatych rokov. Jeho stará mama sa za prvej republiky venovala výrobe a predaju pleteného tovaru. V tejto tradícii pokračoval aj jeho otec, ktorý sa vyučil vo Viedni a prevzal obchod a výrobu. V tridsiatych rokoch prekonal ťažké obdobie hospodárskej krízy a podarilo sa im dožiť aj oslobodenia. Po februári 1948, keď prevzala moc komunistická strana, uvažoval aj Jaroslav Kašlík o úteku na Západ. Bol vtedy mladý študent jazykovej školy pri obchodnej akadémii. Zámer však nevyšiel, a tak bola celá skupina previnilcov vylúčená zo školy a nebolo im umožnené ani štúdium na iných školách. Za pokus o prechod hraníc ho neodsudili, lebo mal len šesťdesiat rokov, no zamerali sa na jeho rodičov. Boli obvinení zo zatajovania textilného tovaru a čierneho obchodu, čo sa považovalo za ohrozenie

zásobovania obyvateľstva. Pritom išlo len o uschovanie niekoľkých škatúl predvojnového tovaru, ktorý uchránili pre vlastnú potrebu počas prechodu frontu. Paradoxne, štátnym orgánom všetko vyzradila spolužiačka Jaroslava Kašlíka, ktorá bola až do konca života agentkou Štátnej bezpečnosti. Rodičia boli odsúdení. Aby si mladý Jaroslav vylepil kádrový profil, nastúpil do výroby. Až spomínaná základná vojenská služba zmenila jeho život. Presťahoval sa do Trnavy a začal akoby odznovu. Našiel si priateľku, rovnako politicky prenasledovanú Trnavčanku Matildu Táčovskú, ktorá pri ňom stála ako manželka až do svojej smrti v januári 2015. Po roku 1989 sa obaja dočkali rehabilitácie a očistenia svojich rodín od obviňovania.

Jaroslav Kašlík bol dlhé roky aktivistom Konfederácie politických väzňov, aj v čase ešte pred rozdelením na dva protichodné tábory. „Manželka bola spoluzakladateľkou tejto organizácie v oblasti Trnavy. Pracovala na sekretariáte ako tajomníčka a neskôr bola predsedníčkou. Bol som jej pomocníkom a členom od vzniku konfederácie. Z vážnych zdravotných dôvodov však nemohla neskôr túto funkciu vykonávať,“ hovoril Jaroslav Kašlík, ktorý bol

niekoľko rokov aj predsedom Konfederácie politických väzňov, odbočky v Trnave. Ale to až po tom, čo sa rozhodol aktivity v Českom spolku prenechať mladším. Vráťte sa do prelomu 80. a 90. rokov. Vtedy akoby Jaroslav Kašlík nabral nový dych. Blížilo sa obdobie odchodu do dôchodku, no energie bolo nadostač. „Ako väčšina ľudí v Česko-Slovensku sme sa v novembri 1989 s manželkou zúčastňovali na všetkých manifestáciách nielen v Trnave, ale takmer denne sme ich prežívali na Námestí SNP v Bratislave. V tomto období som sa často a pravidelne stretával so zaujímavými ľuďmi, ktorí boli po Novembri priamo zainteresovaní do kultúrno-politických zmien v Česko-Slovensku. Tieto stretnutia sa konali v redakcii Kultúrneho života v Bratislave. Hlavnou organizátorkou bola šéfredaktorka Soňa Čechová, ktorej vďačím za nasmerovanie môjho ďalšieho pôsobenia,“ hovoril Jaroslav Kašlík. „Za hnutie Československého porozumenia som v tom čase kandidoval do mestského zastupiteľstva v Trnave. Rozvíjala sa aj veľmi dobrá spolupráca nášho spolku s redakciou československého týždenníka Mosty v Bratislave.“

Ďalších spomienok na aktívne roky mal neúrekom a uvažoval aj o ich knižnom vydaní. Žiaľ, zdra-

vie ho trápilo už dlhšie, nemal sily na ich spísanie. Našťastie, redaktorka RTVS Soňa Gyarfášová jeho príbeh zaznamenala a spracovala aj do rozhlasovej podoby. Stretnutia, nielen tie na podujatiach politických väzňov, no tiež v jeho obľúbenom letohrádku na trnavskom Špičglsáli, aj s jeho priateľmi, manželmi Žilákovcami (s podobným osudom), boli pre ňu zakaždým obohatením. „Bol pre mňa zosobením ideálov prvej Československej republiky a toho najkrajšieho zo starých čias. Udržoval masarykovskú tradíciu, na stene nášho doma visel aj po rokoch obraz prezidenta Václava Havla. Jaroslav Kašlík bol demokrat do špiku kosti, idealista a človek jasných hodnôt aj vnútornej sily. Hrdo dokázali čeliť s manželkou rôznym ústrkom režimu. Nikdy sa nestázoval. Ani to ťažké obdobie v ňom nezmenilo to, aký bol. Vo všetkom, no najmä v ľudoch, videl to krajšie a lepšie. Vždy som obdivovala jeho nadšenie, keď niečo plánoval. Podobne ako spomienku na prvú republiku v jeho rodnom dome vo Valašskom Meziříčí, kam cestoval po rokoch, a hovoril práve o spomínaných ideáloch. Veril v dobro. Preto sme ho mali radi, a tak si ho budeme pamätať.“

Martin Jurčo, foto: autor

Ivan Bajo: Na úzkej hrane medzi bytím a nebytím je život najintenzívnejší a najšťavnatejší

Ivana Baja (*25. november 1935 Bratislava – †15. júl 2022 Trnava) poznali dve skupiny ľudí. Pre odborníkov bol predovšetkým psychológ, patopsychológ, defektológ. Väčšinu života pracoval ako vysokoškolský učiteľ na Univerzite Komenského. Pre športovcov, milovníkov horolezectva a čitateľov mesačníka Krásy Slovenska bol pred desaťročiami hlavne humoristom a karikaturistom. Príroda bola preňho všetkým. Aj preto sa okrem horolezectva venoval turistike, jaskyniarstvu, lyžovaniu, a bol vášnivým hubárom. Pracovné povinnosti ho zaviali aj do Trenčína, ale v Trnave strávil päťdesiat rokov života.

Ivan Bajo začínal ako tramp a skaut, v dôchodkovom veku sa stal turistom. Vo Vysokých Tatrách mal viac ako štyristo horolezeckých výstupov, do konca života si pamätal na výstupy aj

v Alpách či na Kaukaze. Pracoval ako vysokoškolský učiteľ so zameraním na špeciálnu a liečebnú pedagogiku. Pripravoval odborníkov, učiteľov a vychovávateľov postihnutých detí, mládeže

a dospelých. Publikoval odborné texty z oblasti psychológie, v štyroch vydaniach vyšla jeho kniha úsmevných príbehov Smiech na lane (pôvodne vyšla v roku 1977). Jeho poviedky vyšli aj v poľštine

a kresby boli publikované na výstavách nielen v našom meste, ale aj v Bratislave, Liptovskom Mikuláši, v Česku, Rakúsku a Luxembursku.

Keď v roku 2011 poskytol jeden zo svojich rozhlasových rozhovorov, logicky prvá otázka viedla k humoru a horolezectvu. „Je taký stavovský. Podobá sa trebárs frontovému humoru, či humoru toreadorov a iných ľudí, ktorí sa obyčajne pohybujú na úzkej hrane medzi bytím a nebytím. A tam je život najintenzívnejší a najšťavnatejší. A tento humor je skôr drsný než nežný, a niekedy až čierny a šibeničný. Oslovuje najmä ľudí, ktorí patria k tejto krvnej skupine. Na tých druhých však pôsobí rôznym spôsobom. Svedčí o tom výstava, ktorú som mal kedysi v Trnave. Pozoroval som reakcie návštevníkov. Niektorí sa na tom veľmi dobre bavili, iní to len zobrali na vedomie. A v knihe návštev som našiel: Boli sme tu celá rodina, nič nám to nehovorilo, ale náš otec, ktorý nás sem doviedol, je jaskyniar a ten sa išiel umlátiť od smiechu. Vzťah ne-horolezcov k tomuto humoru som zažil viackrát. Raz som v práci prezentoval výsledky jedného výskumu. A prišiel za mnou jeden uznávaný pán v odbore, v ktorom pracujem. Bol to profesor. Hovorí mi: Máte asi nejakého menovca. Nejaký človek, čo sa tiež volá Ivan Bajo, publikuje v Krásach Slovenska také nepredstaviteľné blbosti aj písmom aj kresbou, že som napísal šéfredaktorovi, či nie je škoda toho kriedového papiera, na ktorom to vychádza. Dúfam, že to nie je nejaký váš príbuzný? Ja mu odpovedám: To určite nie, takých maĝorov by sme určite v rodine nemali. Takže som zaprel sám seba (smiech),“ hovoril kedysi a pripomenul, že vzťah k humoru alebo k vysokohorskej turistike dostal do vienka doma. „Chodil som do skautingu. Tam mňa, mestského chlapca, viedli k poznávaniu prírody. Bol som vycho-

vávaný ako malý indiánsky chlapec. Potom sa to zakázalo. Hľadal som teda ďalšie dobrodružstvo. Začal som cez horolezectvo vnímať svet na vertikále. Svet medzi nebom a zemou, krásu gravitácie. A to ma držalo po celý život. Pamätám sa, že sme boli na hrade Pajštún pri Borinke. Tam vtedy liezli bratislavskí horolezci. Vedel som, že cez horolezectvo môžem prežiť dobrodružstvo v prírode. To ma uchvátilo. Potom som sa stretol za dramatických okolností s horolezcami a išlo to,“ hovoril. Zrejme z nevšedných situácií, niekedy aj tragikomických, vznikali námety na zachytenie reality z humorného pohľadu – a to aj písmom i obrazom. „Horolezci sú kategória ľudí, u ktorých akoby bol väčší zmysel pre humor než má bežná populácia. Toľko som sa nasmial pri výstupoch a pri rozprávaníach zážitkov kolegov, preto si myslím, že sú to empatickí ľudia. Všetko, čo som napísal a nakreslil, som viac-menej prežil. Ja alebo moji priatelia. Neviem si vymýšľať. Všetko to vlastne ani nie sú poviedky, ale opísanie skutočnosti. Pokiaľ ide o kresby, azda som mal trochu talentu. Publikoval som pôvodne na takej nástenke, v presklenej skrinke, kde sme uverejňovali horolezecké aktuality. Pri príležitosti horolezeckej sezóny, čo je spolo-

čenská udalosť, mi ponúkli reformálnu výstavu. Chceli, aby som vyzdobil kresbami stromy okolo tábora. Urobil som dvadsať kresieb. Dali sme to na šnúry medzi stromy, volalo sa to Bajova galéria. Úspech sa prejavil tak, že ráno, keď sme sa zobudili, ani jedna kresba nebola na strome. Po rokoch som ich našiel v komore u niekoho zatľčené na povale, u iných dokonca aj na stene na záchode. Potom bola z takýchto výstav tradícia. Neskôr v Sološnici a aj na Havranici sme robili tzv. Čabajovskú galériu. No a potom ma nahovárali, či by som to neposlal do časopisu Krásy Slovenska. Poslal som. Na moje prekvapenie mi to uverejnili. Potom za mnou začali chodiť horolezci s prosbou: Povieme ti, čo sa nám stalo, nemohol by si to nakresliť? A ja som kreslil... Vytvoril som si určitý štýl. Moji horolezci sú takí nezmar. Nezničiteľní. Padajúci, ľudia s problémami, ktorí sa znovu napriamia, dolezú to a pokračujú. Najmä ženy mi vyčítajú, prečo kreslím zarastených horolezcov. Tí, čo poznajú, za akých podmienok sa lezie, vedia, ako tí horolezci po niekoľkých dňoch vyzerajú. A tak som ich aj nakreslil,“ spomínal Ivan Bajo. Jeho priatelia a známi sa s ním rozlúčili v bratislavskom Krematóriu 20. júla 2022.

PhDr. Martin Horváth a Mgr. Peter Grznár, Pamiatkový úrad SR, foto: P. Grznár

Nález nápisov z 18. storočia na hradobnom múre v Trnave a dejiny každodennosti

Trnavské mestské opevnenie je známe najmä pre svoju architektonickú kvalitu i pohnuté dejiny súvisiace s vojnovými udalosťami stredoveku a raného novoveku. Po zániku svojej obrannej funkcie strácalo význam a zdanlivo sa stalo iba múrom oddelujúcim majetky mešťanov, či nebodaj brzdou stavebného vývoja rozvíjajúceho sa mesta. Posledný nález vyrytých nápisov zistený na predprsni severnej vetvy mestského opevnenia však tento zaužívaný obraz stavia do iného svetla.

V roku 2021 došlo pri obnove staticky narušeného sedemmetrového úseku hradby pri severovýchodnej nárožnej veži k dobudovaniu a sprístupneniu ochodze múru. Na vnútornej strane predprsne a na špaletách strieľní sa vtedy našli viaceré nápisy, hlavne mená, zjavne dávnych návštevníkov, spolu s vročeniami datujúcimi nález do druhej polovice 18. storočia. Tieto nápisy boli vyryté do tehál pravdepodobne klincom alebo iným ostrým predmetom. Tieto nápisy sa nám podarilo rozlúštiť a použiť na účel nášho výskumu:

Nápis č. 1: KOVACSICS s rokom 1764 vpísaným medzi písmenami mena.

Nápis č. 2: HANKO a medzi písmenami mena sa črtá zle čitateľný rok začínajúci číslami 17.

Nápis č. 3: opäť meno HANKO za ktorým vidno oblúčik.

Nápis č. 4: BERZIK s nižšie vyrytým rokom 1766.

Nápis č. 5: KIRALY s rokom 1769 zaznačeným napravo od mena.

Nápis č. 6: Mariogram, teda symbol vyskladaný z písmen mena Mária, symbolizujúci Pannu Máriu. Tehla je z časti rozpadnutá, nie je preto vylúčené, že pod týmto symbolom bol pôvodne zaznačený aj iný údaj.

S určitosťou možno uviesť, že okrem zmienených nápisov bolo do predmetného hradobného múru vyrytých najmenej ďalších päť. Ich čitateľnosť však bola buď

znemožnená rozpadom tehly v dôsledku poveternostných podmienok, alebo išlo iba o nejasné písmená a čiarky, ktoré nám neposkytovali žiadne smerodajné údaje. V jednom prípade sa tehla napríklad rozpadla takým spôsobom, že znemožnila čitateľnosť nápisu, ktorý mohol poskytovať veľmi cenné informácie. V hornej časti tejto tehly sa zachoval nápis, ktorý pravdepodobne uvádza AT III, v strede bolo zrejme napísané priezvisko, avšak zachoval sa z neho iba koniec NICZ alebo VICZ a pod ním rok 1769.

Predprseň mestského opevnenia, do ktorej sú vyryté nápisy, získala svoju podobu po zamurovaní stredovekých cimburí niekedy v štyridsiatych rokoch 16. storočia¹. Ide o tehlový múr s hrúbkou asi 60 cm nachádzajúci sa „pred prsiami“ obrancov, ktorý bol vybavený strieľňami a smolnými nosmi. Úprava v podobe zamurovania prieluk cimburia sa uskutocňovala od tridsiatych rokov 16. storočia² aj na bratislavskom mestskom opevnení – v oboch prípadoch išlo o reakciu na turecké nebezpečenstvo i rozvoj palných zbraní. Predprseň je z vnútornej strany prístupná prostredníctvom ochodze, na ktorú sa dalo dostať schodiskami osadenými v hrúbke múru. Mladšia želiarska zástavba pristavaná k vnútornej strane hradieb niekedy v priebehu mladšieho novoveku silne narúšala hradby

oslabovaním ich hrúbky kvôli získaniu tehly, čo malo za následok zánik hradobných ochodzí v rozsiahlych úsekoch. To bol aj prípad riešeného úseku. Nájdene nápisy boli vyhotovené zjavne ešte z existujúcej ochodze, teda zachytávajú stav pred vznikom želiarskej zástavby na tomto mieste.

Pri identifikácii pôvodcov nápisov sme vychádzali z predpokladu, že išlo o mladých chlapcov alebo mužov, ktorí mali fyzickú zdatnosť a obratnosť na to, aby vyliezli na vtedajšiu ochodzu múru a bezpečne zliezli dole. Motívom ich konania mohla byť prirodzená mládenecká zvedavosť, prípadne túžba po dobrodružstve. Z výšky hradobného múru sa im naskytol pohľad na trnavskú panorámu, týčiace sa veže kostolov a mestskej veže. Mohlo ísť o miesto, kde mladí ľudia odpočívali, konverzovali, popíjali alebo vykonávali iné činnosti. Ďalším predpokladom je ten, že roky vyryté pri menách znamenali aktuálne roky, v ktorých tieto nápisy vznikli, pravdepodobne teda nešlo o jednorazový počin skupiny mládencov. Prirodzene možno usúdiť, že človek, ktorý ako prvý vyryl do tehly svoje priezvisko a rok, chcel zaznačiť akúsi pripomienku toho, že bol na danom mieste. Či išlo o hlbší význam jeho konania, je však neznáme. Zmiený hradobný múr mohol byť medzi vtedajšou mládežou známym miestom

1 KAZIMÍR, Štefan. Trnava v rokoch 1526 – 1848. In: Dejiny Trnavy, zväzok prvý. Mesto Trnava, 2010, str.152. Ďalej len: KAZIMÍR, Trnava v rokoch.

2 KUCHARÍK, Juraj. Vybrané obdobia protitureckej obrany Bratislavy s dôrazom na mestské opevnenie. In: Vojenská história – časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívniectvo, 4/2014, Bratislava: Vojenský historický ústav, 2014, str. 12.

a určitým lákadlom. Ostatní, ktorí na toto miesto neskôr prišli, si pravdepodobne všimli odkaz ich predchodcu a chceli byť súčasťou istej „tradičie“. Za zmienku stojí fakt, že podobný úkaz, hoci z neskoršieho obdobia, možno vidieť aj v neďalekej obci Dolňany, na kalvárii pochádzajúcej z konca 19. storočia. Jednotlivé zastavenia krížovej cesty sú murované z tehál, ktoré sú doslova posiate vyrytými nápismi. Najčastejšie ide o mená pôvodcov, roky, v ktorých toto miesto navštívili a v mnohých prípadoch aj lokality, z ktorých pochádzali.

Pretože nápisy poskytujú iba veľmi strohé údaje, nemožno s absolútnou istotou identifikovať ich autorov. Do úvahy sčasti pripadali vtedajšie deti trnavských mešťanov, ktoré trávili voľný čas na uliciach nášho mesta. Matricné prameňe však vo všetkých prípadoch nepoukazujú v danom období na prítomnosť mladých Trnavčanov s takýmito alebo podobnými priezviskami. Pravdepodobnejšou hypotézou je tá, že išlo o vtedajších študentov jezuitského gymnázia a Trnavskej univerzity. Študenti boli jednak gramotnejší ako trnavská mládež, a navyše, komplex budov bývalej Trnavskej univerzity, vrátane jezuitského gymnázia, sa nachádzal v rovnakej mestskej štvrti ako predmetný úsek hradby. Práve v rokoch, ktoré nám nápisy poskytujú, je v Trnave skutočne doložená prítomnosť mladých mužov, študentov s rovnakými priezviskami ako tie, ktoré boli vyryté v tehách, prípadne sa z ich priezvisk dajú odvodiť prezývky či skratky mien zapísané na hradobnom múre.

Trnavská univerzita bola založená v roku 1635. Pôvodné jezuitské gymnázium sa stalo súčasťou

jej filozofickej fakulty, pričom bolo predpokladom a prípravkou štúdia na univerzite.³ Prítomnosť univerzity dala mestu internacionálny charakter a ako univerzita, tak aj cirkevné inštitúcie a samotní študenti boli častými odberateľmi produktov trnavských remeselníkov a obchodníkov, vďaka čomu tieto profesie prosperovali.⁴ Na druhej strane je však dôležité poukázať na skutočnosť, že študenti Trnavskej univerzity často túžili po zábavách a boli pôvodcami viacerých výtržností, ktorými dráždili trnavských mešťanov a magistrát. Pramené materiály sú svedectvom viacerých potýčok univerzitnej mládeže s poriadkovými orgánmi mesta, mešťanmi, ale aj ubytovanými vojakmi. Už v roku 1639 bol pre nedovolenú zábavu uväznený jeden študent a prepustili ho až na priamu intervenciu kráľa. Ten istý mládenec vyčíňal aj v roku 1641, a preto bol znovu uväznený. Navyše, jeden z jeho priateľov sa ho snažil brániť, preto ho dal mestský kapitán zbičovať a tiež uväzniť na päť dní. V roku 1661 mestskí drábi uväznili štyroch študentov a v roku 1669 poranil podnapitý študent v krčme dvoch mäsiarov. Mestský súpis z roku 1696 zase uvádza, že jedným z dôvodov, prečo vinohrady pri meste spustli, je ten, že študenti Trnavskej univerzity zväčša pokradli hrozno a majitelia vinohradov sa iba zriedka dočkali úrody.⁵ V roku 1726 sa viacerí študenti pobili na jakubskom jarmoku s mestskými drábmami, pričom jedného drába poranili na hlavu, druhého na boku a niektorých aj zbičovali. V roku 1744 sa stalo, že na bránach univerzitných budov pribudli písomné výzvy, aby sa o šiestej hodine večer všetci študenti so zbraňami v ruke

Ľudia august a udalosti

■ 1. 8. 1977 – V Trnave umrel spisovateľ pre deti a mládež, pedagóg a autor učebníc ERNEST MIKLOVIČ, rodák z Dobrej Vody (45. výročie).

■ 1. 8. 1997 – Na základe zákona NR SR č.201/1997 Z. z., ktorý vstúpil do platnosti 1. augusta 1997, bola založená Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave (25. výročie).

■ 9. 8. 1747 – V Trnave sa narodil fyzik, profesor Trnavskej univerzity a autor učebníc FRANTIŠEK HANDLERLA (275. výročie).

■ 2. 8. 1922 – V Žiline sa narodil lekár a jezuita EDUARD ŽABKAY, ktorý od roku 1990 pôsobil v Trnave, kde aj umrel (100. výročie).

■ 3. 8. 1997 – V Trnave umrel literát, publicista a kňaz ŠTEFAN MAGDOLEN, redaktor vydavateľstva Spolku sv. Vojtecha (25. výročie).

■ 7. 8. 2007 – V Trnave umrel sochár, medailér a výtvarník pôsobiaci v Paríži WILLIAM SCHIFFER, rodák zo Zvončína, ktorý prežil detstvo v Trnave, kam sa na sklonku života vrátil. Roku 1997 mu mesto Trnava udelilo Čestné občianstvo a roku 2007 mu bolo udelené aj Čestné občianstvo TTSK in memoriam (15. výročie).

■ 8. 8. 1952 – V Bratislave sa narodil lekár TIBOR KRUŽLIAK, primár chirurgickej kliniky v Trnave, ktorý prednášal aj na Trnavskej univerzite. Roku 2011 mu udělili Čestné občianstvo mesta Trnavy in memoriam (70. výročie).

■ 12. 8. 1802 – V Modranke vypukol veľký požiar (220. výročie).

3 ŠIMONČIČ, Jozef. 90. výročie Gymnázia Jána Hollého v Trnave. In: Novinky z radnice roč. XX, č. 9. Mesto Trnava, október 2009, str. 15 – 16.

4 KAZIMÍR, Štefan. Univerzita a mesto Trnava. In: Trnavská univerzita v slovenských dejinách. Bratislava: VEDA, Vydavateľstvo SAV, 1987, str. 247. Ďalej len: KAZIMÍR, Univerzita a mesto.

5 KAZIMÍR, Trnava v rokoch, str. 226 – 229.

zhromaždili na Akademickom námestí. Vďaka včasnému zásahu mestskej rady a pravdepodobne aj autorite rektora a iných univerzitných hodnostárov sa však podarilo odvrátiť zámer univerzitnej mládeže vtrhnúť do ulíc. Asi štyri týždne po tejto udalosti však prišlo k potýčke študentov s mestskými drábmami, pri ktorej sa viacero osôb zranilo.⁶ V roku 1755 sa študenti pobili v krčme s vojakmi, pričom sa zranilo niekoľko osôb.⁷ Výčiny univerzitnej mládeže sa zväčša končili drobnými poraneniami, rozbitými oknami a dverami krčiem, prípadne inými menšími hmotnými škodami.⁸ V roku 1687 však vznikla potýčka, pri ktorej vojaci dvoch študentov zabili,⁹ a v roku 1719 zase istý kníhviazač Ľudovít z Nemecka „bez každej príčiny“ prebodol jedného študenta, ktorý na následky zranenia zomrel¹⁰. Na základe uvedených príkladov možno vidieť, že študenti Trnavskej univerzity neboli vždy celkom nevinní. V ich radoch sa našli huncúti, ktorí sa namiesto štúdia dopúšťali v meste výtržností a poškodzovali cudzí majetok. Mladosť je neodmysliteľne spätá s výstrelkami, nech už ide o akékoľvek obdobie dejín. Je preto viac ako pravdepodobné, že niektorí trnavskí študenti neodolali aj pomerne neškodnej „návšteve“ ochodze hradobného múru. Vzhľadom na vyššie uvedené skutočnosti sme dospeli k hypotéze, že pôvodcami zmienených

Úsek hradby pri severovýchodnej nárožnej veži v roku 2020, pred obnovou

nápisov mohli byť konkrétne títo ľudia:

Nápis č. 1: Martin Juraj Kovačič.

Narodil sa 9. novembra 1744 v Šenkviaciach do rodiny chorvátskych kolonistov. Jeho otec sa volal Pavol Kovačič a matka Katarína. Za povšimnutie stojí fakt, že v matrike narodených obce Šenkvice je priezvisko jeho otca zapísané v rovnakom tvare ako na tehle hradobného múru, teda Kovacsics.¹¹ Jeho život pomerne vyčerpávajúco spracovala Eva Vörösné Windisch v publikácii s názvom Kovachich Márton György, a forráskutató, ktorá bola publikovaná až po jej smrti, v roku 1998.¹²

V tomto článku poskytneme aspoň zopár stručných údajov z je-

Ľudia august a udalosti

■ 16. 8. 1792 – V Dojči sa narodil národovec, cirkevný hodnostár a kňaz ŠTEFAN NEMEČKAJ, predstaviteľ druhej generácie bernolákovcov a autor obranného spisu proti maďarizácii Slovákov, ktorý študoval v Trnave, kde neskôr pôsobil a aj umrel (230. výročie).

17. 8. 1962 – V Trnave umrel slepý organový virtuóz a hudobný skladateľ ERNEST EMANUEL SCHUMERA, ktorého pamiatku pripomína ulica v Trnave a pamätná tabuľa v Kostole sv. Jakuba, kde pôsobil (60. výročie).

■ 17. 8. 2002 – V Trnave umrel psychológ, pedagóg a odborný publicista JOZEF ROSINA, ktorý prednášal na Pedagogickom inštitúte, PdFUK a v r.1991 – 98 na Trnavskej univerzite (20. výročie).

■ 19. 8. 1942 – V Trnave sa narodil umelecký fotograf a publicista BLAŽEJ VITTEK, ktorému v roku 2018 bola udelená Cena mesta Trnava (80. výročie).

■ 22. 8. 1767 – V Kráľovej pri Senci sa narodil trnavský mestský kapitán a mešťanosta JOZEF NEUMILLER-UJGY-ÖRGYI, účastník sprisahania uhorských jakobínov (255. výročie).

■ 24. 8. 1602 – V Bratislave sa narodil pedagóg, dramatik, cirkevný spisovateľ a kazateľ PETER BELECI, v rokoch 1641 – 1644 rektor Trnavskej univerzity (420. výročie).

■ 24. 8. 1777 – Uskutočnila sa posledná prednáška na Trnavskej univerzite pred jej prešťahovaním do Budína (245.

6 KAZIMÍR, Univerzita a mesto, str. 246.

7 KAZIMÍR, Trnava v rokoch, str. 229.

8 KAZIMÍR, Univerzita a mesto, str. 246,

9 KAZIMÍR, Trnava v rokoch, str. 227.

10 KAZIMÍR, Univerzita a mesto, str. 246 – 247.

11 V matričnom zápise sa uvádza iba meno Martin. Šenkvice, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1686 – 1751, Film #004629405, obr. č. 356. [online], [cit. 2022-04-11]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-B39G-HD?i=355&cc=1554443&personUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AV1Z1-H1W>>.

12 WINDISCH VÖRÖSNÉ, Éva. Kovachich Márton György, a forráskutató. Budapest: MTA Történettudományi Intézet, 1998, 218 str. Ďalej len: WINDISCH VÖRÖSNÉ, Kovachich Márton György.

Nápis na hradobnom múre č. 1 a 2

ho života. V rokoch 1759 – 1762 študoval na jezuitskom gymnázium v Trnave.¹³ Potom začal študovať na filozofickej fakulte Trnavskej univerzity. Po jej absolvovaní podnikol v roku 1765 niekoľko-mesačnú cestu do Talianska. Po návrate študoval v Trnave dva roky právo a neskôr aj teológiu.¹⁴ V čase svojich trnavských štúdií Kovačič údajne napísal, že dobrá povest' Trnavskej univerzity je lákadlom pre mnohých zahraničných študentov a oceňoval tiež pohostinnosť a láskavosť trnavských mešťanov.¹⁵ V roku 1772 začal študovať štátovedu a finančníctvo vo Viedni. Od roku 1774 bol pracovníkom univerzitnej knižnice v Trnave, a keď o tri roky neskôr prišlo k presťahovaniu univerzity a tiež časti jej knižnice do Budína, stal sa pracovníkom univerzitnej knižnice v Budíne.¹⁶ Po zrušení jezuitského rádu v roku 1773 začal od roku 1780 zbierať knihy z jezuitských knižníc pre univerzitnú knižnicu v Budíne. V roku 1782 bol poslaný do Bratislavy, aby tam prevzal mestskú jezuitskú knižnicu, a práve počas tohto pobytu v Bra-

Nápis na hradobnom múre č. 3

tislave poveril Kovačič Franza Xavera Messerschmidta, známeho sochára, zhotovením svojej busty z cínu.¹⁷ V tejto súvislosti je možné iba fabulovať, že tak, ako mal určitú potrebu zvečniť svoju podobu v roku 1782, vo svojich študentských časoch v roku 1764 mal možno rovnakú potrebu zaznačiť svoju prítomnosť na trnavských hradbách. Od roku 1784 pracoval v archíve Uhorskej komory v Budíne. Bol predstaviteľom inteligencie, ktorú ovplyvnili diela francúzskych osvietenecov. Mal úzke styky s uhorskými jacobínmi, pričom bol priateľom Jozefa Hajnóciho a figuroval ako jeden z podozrivých z účasti na Martinovičovom sprisahaní. Stal sa tiež členom slobodomurárskej lôže. V roku 1799 ho povýšili do

13 A nagyszombati jezsuita gimnázium diákása. Anyakönyvi adattár (1616–1772), č. 29803. [on-line], [cit. 2022-05-04]. Dostupné na internete: <https://library.hungaricana.hu/en/view/JezsuitaGimnaziumokDiakjai_2_Nagyszombat/?pg=1610&layout=s>. Ďalej len: A nagyszombati jezsuita gimnázium.

14 WINDISCH VÖRÖSNÉ, Kovachich Márton György, str. 17.

15 KAZIMÍR, Trnava v rokoch, str. 229.

16 MINÁČ, Vladimír a kol. Slovenský biografický slovník, III. zväzok, K – L. Martin: Matica slovenská, 1989, str. 210. Ďalej len: MINÁČ, Slovenský biografický slovník.

17 SZÓCS, Miriam – TÓTH, Mária – SZABÓ, Máté. Franz Xaver Messerschmidt's bust of Martin Georg Kovachich. In: Bulletin du musée hongrois des beaux-arts, 2016, str. 317 – 318.

Ľudia august a udalosti

výročie).

■ 25. 8. 1887 -- V Trnave sa narodila operná a koncertná speváčka ROZÁLIA MARSCHALKOVÁ, sólistka opery v Budapešti (135. výročie).

■ 26. 8. 1952 – V Trnave sa narodil kulturista ANTON HOLIČ, majster Slovenska i ČSSR, trojnásobný majster Európy a dvojnásobný medailista z MS, ktorému v roku 1998 udelili Uznanie za zásluhy o rozvoj a reprezentáciu mesta Trnava (70. výročie).

■ 29. 8. 1952 – V Trnave sa narodil hráč kolkov, reprezentatívny tréner juniorov ČSFR a v r. 1999 – 2007 generálny sekretár Slovenského kolkárskeho zväzu JOZEF KRÁĽOVIČ (70. narodeniny).

■ 30. 8. 1637 – V Trnave sa uskutočnila slávnostná vysviacka Kostola sv. Jána Krstiteľa, ktorý je dnes katedrálom chrámom Trnavskej arcidiecézy (385. výročie).

■ 30. 8. 1952 – V Trnave sa narodil prvý trnavský primátor po roku 1989 IMRICH BORBÉLY, čestný občan Trnavy, ktorý stál pri zakladaní novovzniknutej samosprávy mesta, zriadil Mestskú políciu a podieľal sa aj na vzniku Trnavskej univerzity (70. narodeniny).

■ 30. 8. 2012 – Regionálny týždenník Trnavský hlas vyšiel naposledy v papierovej forme. Odvtedy vychádza len na internete (10. výročie).

■ 31. 8. 1852 – Krátko po smrti MIKULÁŠA DOHNÁNYHO sa skončilo vydávanie Slovenských pohľadov v Trnave (170. výročie).

P.R.

Nápis na hradobnom múre č. 4

šľachtického stavu. Bol autorom viacerých prác z dejín školstva a práva. V rokoch 1810 – 1815 preskúmal uhorské archívy, pričom zhromaždil viac ako tristo cenných rukopisov. Z nich vydal tlačou dve práce Gabriela Koliňoviča, svojho šenkvičského spolurodáka. V rokoch 1786 – 1787 redigoval mesačník s názvom Merkur von Ungarn.¹⁸ Jeho manželkou bola Jana, rod. Hajošiová, s ktorou sa oženil v roku 1797, a bol od nej starší o tridsaťjeden rokov. Ich manželstvo netrvalo dlho, 14. septembra 1800 Jana zomrela, pričom mala iba dvadsaťštyri rokov. Splodili spolu dve deti, dospelosti sa však dožil

iba syn Jozef Mikuláš narodený v roku 1798, ktorý sa neskôr stal historikom a archivárom.¹⁹ Martin Juraj Kovačič zomrel 1. decembra 1821 v Pešti vo veku 77 rokov.²⁰

Nápis č. 2 a 3: Samuel Hankóny

Ako už bolo spomenuté, tieto nápisy jasne neuvádzajú smerodajný rok, v ktorom vznikli. V jednom prípade sa medzi písomenami mena črtá iba zle čitateľný rok začínajúci číslami 17, vďaka čomu možno tento nápis datovať aspoň do 18. storočia. Na základe podobnosti a obsahu oboch nápisov je zrejme, že mali rovnakého pôvodcu. V registri študentov jezuitského gymnázia a Trnavskej univerzity nefiguru-

Nápis na hradobnom múre č. 5

18 MINÁČ, Slovenský biografický slovník, str. 210.

19 BRAXATORIS, Martin. Palkovičovo epicédium v rukopisnej zbierke na pamiatku Johany Kristíny Kovačičovej (1776 – 1800). In: Vedecký časopis o kultúre regiónov na Slovensku, roč. 3, č. 2. Revúca: Quirinus o. z., 2019, str. 56 – 57.

20 MINÁČ, Slovenský biografický slovník, str. 210.

Ľudia september a udalosti

■ 1. 9. 1922 – V školskom roku 1922 – 23 bolo zapísaných na Gymnázium Jána Hollého v Trnave 381 študentov (100. výročie).

■ 1. 9. 1992 – SNR schválila Ústavu Slovenskej republiky (30. výročie).

■ 2. 9. 1637 – V Trnave sa uskutočnila slávnostná promócia prvých bakalárov filozofickej fakulty Trnavskej univerzity (385. výročie).

■ 3. 9. 1927 – V Trnave sa narodil rozhlasový redaktor, dramaturg, libretista a textár populárnych piesní TIBOR GRÜNNER (95. výročie).

■ 3. 9. 1992 – V Bratislave umrel literárny vedec, historik a výtvarník OSKÁR ČEPAN, rodák z Cífera a absolvent trnavského gymnázia, ktorému v roku 2005 bolo udelené čestné občianstvo mesta Trnava in memoriam (30. výročie).

■ 5. 9. 1722 – Mestská rada sa rozhodla dať nahradiť všetky slamené strechy v Trnave pevnou krytinou, aby tým zamedzila požiarom (300. výročie).

■ 9. 9. 1942 – V Trnave sa narodil historik umenia, publicista a bábkar VLADIMÍR SIVÁČEK, spoluzakladateľ a v rokoch 1976–90 prvý riaditeľ Galérie Jána Koniarka v Trnave (80. výročie).

■ 10. 9. 1382 – V Trnave umrel uhorský a poľský kráľ ĽUDOVÍT I., ktorého pamiatku pripomína pamätná tabuľa na budove hlavnej pošty (640. výročie).

■ 11. 9. 2007 – V Prahe umrel operný spevák a sólista opery Národného divadla JOZEF HERIBAN, rodák z Trnavy (15. výročie).

Nápis na hradobnom múre č. 6

je žiadny študent s priezviskom Hanko, dokonca ani v zoznamoch narodených v Trnave z prvej polovice 18. storočia. Pretože nápis č. 3 má za menom HANKO oblúčik, mohlo by ísť o znak toho, že zapísané meno bolo skrátene.²¹ V rokoch 1759 – 1761 študoval na Trnavskej univerzite v Seminári sv. Vojtecha šľachtic Samuel Hankóny. V roku 1761 získal magisterský titul z filozofie.²² Narodil sa 17. júla 1737 v Bánovciach nad Bebravou. Podľa matriky bol jeho otec Ján Hankóny a matka Mária.²³ Po štúdiách začal svoje pôsobenie ako kňaz neďaleko svojho rodiska. Od decembra 1761 do roku 1766 pôsobil v Uhrovci a od roku 1766 do 1774 v Malej Hradnej.²⁴ O jeho ďalšom osude sme zatiaľ nezistili žiadne údaje.

Nápis č. 4: Jozef Berzáczy

Treba poznamenať, že priezvisko

Berzik uvedené na hradobnom múre je netypické a nefiguruje ani v trnavských matričných prameňoch, ani v zoznamoch študentov jezuitského gymnázia a Trnavskej univerzity. Tieto okolnosti nasvedčujú tomu, že mohlo ísť o odvodeninu z priezviska alebo prezývku Jozefa Berzáczyho. Narodil sa 29. februára 1744 v Trnave. Jeho rodičmi boli Martin Berzáczy a Žofia Rajchelová.²⁵ V roku 1764 ukončil jednoročné štúdium na jezuitskom gymnázium v Trnave.²⁶ V júli toho istého roku získal tiež bakalársky titul z filozofie na Trnavskej univerzite a v septembri 1765 aj magisterský titul z filozofie. Následne študoval štyri ročníky teológie v Seminári sv. Štefana. V auguste 1768 získal bakalársky titul z teológie.²⁷ V decembri 1768 bol poslaný za kaplána do Zbe-

21 Oblúčik nad slovom sa zvykol používať už v stredovekých listinách, pričom išlo o znak toho, že slovo bolo skrátene.

22 KÁDÁR, Zsófia – KISS, Beáta – PÓKA, Ágnes. A Nagyszombati Egyetem Hittudományi Karának hallgatósága 1635 – 1773. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara, 2011, str. 284. Ďalej len: KÁDÁR – KISS – PÓKA, A Nagyszombati Egyetem.

23 Bánovce nad Bebravou, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1700 – 1775, obr. č. 118. [on-line], [cit. 2022-05-06]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-8BRJ-K6N?i=117&cc=1554443&personUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AQVN7-4LDN>>.

24 Dominikánsky knižný inštitút. [on-line], [cit. 2022-05-31]. Dostupné na internete: <https://www.knihydominikani.sk/hlavna_schemhlatad_3?kpcmeno=hankonyisamuel>.

25 Trnava, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1722 – 1753, obr. č. 467. [on-line], [cit. 2022-05-27]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:939F-BZJS-D?i=466&wc=9P3H-823%3A107654301%2C114108901%2C114119601%2C162565201&cc=1554443&personUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AV1CW-5J3>>.

26 A nagyszombati jezsuita gimnázium, č. 30632

27 KÁDÁR – KISS – PÓKA, A Nagyszombati Egyetem, str. 309.

Ľudia september a udalosti

■ 12. 9. 1942 – V Bratislave sa narodil režisér, dramaturg, scenárista a prekladateľ MIKULÁŠ FEHÉR, dlhoročný riaditeľ Trnavského divadla (80. výročie).

■ 13. 9. 1832 – Trnavský lekár JÁN NÁGEL testamentárne zanechal 2 500 zlatých trnavskému lazaretu a 2 000 zlatých na štipendiá medicom (190. výročie).

■ 14. 9. 1562 – Ostrihomský arcibiskup sídliači v Trnave a miestodržiteľ Uhorska MIKULÁŠ OLÁH testamentárne venoval 2 000 zlatých pre jezuitské kolégium v Trnave (460. výročie).

■ 14. 9. 2017 – V Piešťanoch umrel elektrotechnik, pedagóg a odborný publicista ROLAND KÁNIK, trnavský rodák, ktorý prednášal na Trnavskej univerzite i na Univerzite sv. Cyrila a Metoda v Trnave (5. výročie).

■ 15. 9. 2007 – Na budove pôvodného trnavského gymnázia slávnostne odhalili pamätnú tabuľu AUGUSTÍNOVI RAŠKOVI, bývalému riaditeľovi Biskupského gymnázia, ktoré tam sídlilo v rokoch 1938 – 45 (15. výročie).

■ 16. 9. 1922 – Na starej železničnej stanici v Trnave slávnostne odhalili pamätnú tabuľu trom českým čtenníkom, ktorí padli v roku 1918 pri oslobodzovaní Trnavy (100. výročie).

■ 17. 9. 1927 – V Sládkovičove sa narodil učiteľ, zakladateľ a dirigent speváckych zborov JÁN ČAMBÁL, absolvent trnavského gymnázia a nositeľ Čestného občianstva mesta Trnavy (95. výročie).

hov v nitrianskom okrese. Potom bol 28. augusta 1770 ustanovený za farára v Horných Otrokovciach v okrese Hlohovec, 19. mája 1773 bol odvolaný a daný za kaplána do Trnavy a 18. júla 1780 bol ustanovený za farára v Mojmirovciach pri Nitre.²⁸ V tejto obci napokon aj zomrel 8. decembra 1809 vo veku 65 rokov.²⁹

Nápis č. 5: Ján Király

Narodil sa 31. júla 1747 v Komárne. Jeho rodičmi boli Ján Király, komárňanský mešťan a tkáč vlny, a Mária Anna Čičmanová.³⁰ V roku 1770 ukončil dvojiročné štúdium na jezuitskom gymnáziu v Trnave.³¹ V roku 1774 promoval z medicíny na Trnavskej univerzite.³² To, či sa po štúdiách stal úspešným lekárom, ako aj ďalšie údaje z jeho života sa nám, žiaľ, zatiaľ nepodarilo zistiť.

V poslednom rade treba venovať pozornosť tiež nápisu č. 6, ktorý znázorňuje tzv. mariogram. Ide o symbol zostavený z písmen mena Mária, symbolizujúci Panu Máriu. V ľudovej viere mal mariogram ochrannú funkciu a zvykol mať tiež súvis so šírením mariánskeho kultu. Matej Bel vo svojom známom diele s názvom *Notitia Hungariae novae historico-geographica* z prvej polovice 18. storočia okrem iného uvádza, že Blahoslavenú Panu Máriu bez poškvry počatú uctievali ako patrónku celej Trnavskej univerzity.³³ Práve v Trnave cho-

Cinová busta Martina Juraja Kovačiča od Franza Xavera Messerschmida z roku 1782. (Múzeum výtvarného umenia Budapešť. Dostupné na internete: <<https://www.mfab.hu/artworks/martin-georg-kovachich/>>)

vali obyvatelia od roku 1663 veľkú úctu k obrazu žehnajúcej Panny Márie, známej ako zázračná Pan-na Mária Trnavská. V súčasnosti je tento obraz umiestnený vo farskom Kostole sv. Mikuláša.³⁴ V dôsledku nálezu mariogramu na hradobnom múre môže ísť o potvrdenie hypotézy, že ho do tehly vyryl práve jeden zo študentov jezuitského gymnázia alebo Trnavskej univerzity. Zo spomínaných mládencov by eventuálne mohli prichádzať do úvahy Samuel Hankóny a rodený Trnavčan Jozef Berzáczy, ktorí promovali z teológie a neskôr pôsobili ako kňazi. Ide však iba o dohady.

Ľudia september a udalosti

■ 18. 9. 1987 – V Bratislave umrel hudobný vedec, skladateľ, dirigent a pedagóg LADISLAV GALKO, trnavský rodák, ktorému udelili roku 1998 Cenu mesta Trnavy in memoriam (35. výročie).

■ 19. 9. 1922 – Vo Voderadoch sa narodil VÍT MRVA, športový funkcionár, zakladateľ futbalového klubu TJ Slávia a čestný občan mesta Trnava in memoriam (100. výročie).

■ 19. 9. 1997 – V Trnave vo vstupnej hale bývalej Obchodnej akadémie (dnešná SPŠ dopravná) slávnostne odhalili pamätnú tabuľu básnikovi a trnavskému rodákovi MIROSLAVOVI VÁLKOVI (25. výročie).

■ 20. 9. 2017 – Na Trnavskej univerzite sa pri príležitosti 200. výročia narodenia ANDREJA RADLINSKÉHO konalo vedecké sympóziu s názvom Andrej Radlinský – v službe viery a vedy (5. výročie).

■ 22. 9. 1987 – V Trnave umrel dlhoročný predseda TJ Slávia Trnava a spoluzakladateľ TJ Slovsport JÁN KRIŠTOFÍK, iniciátor výstavby Mestskej športovej haly Družba, na ktorej je umiestená aj jeho pamätná tabuľa (35. výročie).

■ 23. 9. 2002 – V Trnave umrel akademický maliar, grafik a fotograf JOZEF DÓKA st., člen tzv. Trnavskej päťky (20. výročie).

■ 27. 9. 1947 – V Zelenči sa narodil básnik, dramatik, vysokoškolský pedagóg a odborný publicista MILAN JEDLIČKA, ktorý pôsobil v Trnave, kde aj umrel (75. výročie).

■ 28. 9. 1967 – V Trnave slávnostne otvorili Okresný archív (55. výročie).

P.R.

²⁸ Dominikánsky knižný inštitút. [on-line], [cit. 2022-05-31]. Dostupné na internete: <https://www.knihydominikani.sk/hlavna_schemladat_3?kpcmeno=Berzaczyjozef>.

²⁹ Mojmirovce, rímskokatolícka cirkev, Matrika zomrelých 1718 – 1816, obr. č. 140. [on-line], [cit. 2022-05-31]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-9BT7-DB6?i=139&wc=9PQ3-HZ2%3A107654301%2C107660801%2C110555101%2C950200201&cc=1554443>>.

³⁰ Komárno, rímskokatolícka cirkev, Matrika narodených 1740 – 1749, obr. č. 245. [on-line], [cit. 2022-05-04]. Dostupné na internete: <<https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:33S7-LBT3-SH6?i=244&cc=1554443&personUrl=%2Fark%3A%2F61903%2F1%3A1%3AQVNC-QZL5>>.

³¹ A nagyszombati jezsuita gimnázium, č. 31511.

³² BOGNÁR, Krisztina – KISS, Mihály József – VARGA, Júlia. *A Nagyszombati Egyetem fokozatot szerzett hallgatói 1635 – 1777*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Levéltára, 2002, str. 349.

³³ JURÍKOVÁ, Erika – KOLLÁR, Daniel. *Trnava známa – neznáma. Trnava v 18. storočí očami Mateja Bela*. Bratislava: Vydavateľstvo DAJAMA, 2018, str. 107.

³⁴ RADVÁNI, Hadrián. *Trnavské kostoly*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1995, str. 5.

To, či uvedení muži skutočne zaznačili v 18. storočí svoju prítomnosť na trnavských hradbách v blízkosti severovýchodnej nárožnej veže, sa s istotou už pravdepodobne nedozvieme. Ide však o hypotézu, ktorá vychádza z faktov, že v danom období sa títo ľudia nachádzali v Trnave, boli mladí a študovali na blízkej Trnavskej univerzite a jezuitskom gymnáziu. Hoci z Martina Juraja Kovačiča vyrástol významný člen uhorskej inteligencie, knihovník, historik a autor mnohých odborných prác, zo Samuela Hankónyho a Jozefa Berzáczyho kňazi a z Jána Királyho pravdepodobne lekár, každý z nich bol v určitom období svojho života mládencom, študentom, ktorý okrem štúdií nepochybne túžil po zábave, dobrodružstve a výstrelkoch. Na základe prezentovanej hypotézy mal Martin Juraj Kovačič v čase vzniku nápisu devätnásť alebo dvadsať rokov, Jozef Berzáczy a Ján Király zase krátko po dvadsiatke a v prípade, že Samuel Hankóny sa skutočne dvakrát podpísal na hradobný múr a urobil tak vo svojich študentských časoch, aj on mal krátko po dvadsiatke. Zaujímavosťou je tiež fakt, že všetci štyria mládeneci, ktorí prichádzajú do úvahy ako možní pôvodcovia nápisov, pochádzali z územia Slovenska, konkrétne zo Šenkvic, Bánoviec nad Bebravou, Trnavy a Komárna. Trnavskí študenti medzi sebou prirodzene nadväzovali priateľ-

stvá, pričom nie je vylúčené, že sa zoskupovali aj podľa národnosti či pôvodu. Časom sa v takýchto skupinkách mohli v meste zaužívať obľúbené miesta, kde spoločne trávili voľný čas. Nález vyrytých mien na hradobnom múre otvára otázky funkcie či vnímania mestského opevnenia v období po zániku fortifikačnej funkcie a cez úzky výsek približuje dejiny každodennosti. Podstata študentského života, pre ktorý je typické prekračovanie spoločenských noriem či aspoň testovanie ich hraníc, sa vekmi zjavne nemení. Tento jav je zásadne ambivalentnej povahy, lebo študentské revolty sa príliš často spájajú s pozitívnymi zlomami našich dejín, akým nesporne bol nielen november 1989. Preto často počúvaný povzdych, že „za našich čias by sa nestalo to a to...“ je skôr problém selektívnej vlastnosti pamäte ako objektívnym popisom prežitých udalostí. Bolo by ale zjednodušujúce spájať vznik nápisov s kontroverznými prejavmi študentstva na hrane vandalizmu. Pre pochopenie ďalších významov je potrebné zostúpiť ešte o niečo hlbšie. Je zjavné, že hradby sa stávali miestom stretávania mladých ľudí pre svoju zvláštnosť, kombinujúcu skrytosť, ťažšiu dostupnosť a zároveň aj výhľad na mestskú panorámu. Môžeme sa len hypoteticky domnievať, že pre gramotnú, teda na miestne pomery vzdelanú mládež, išlo aj o miesto

emocionálneho prežitku súvisiaceho s predstavami evokujúcimi minulosť, či pohnuté historické udalosti. Na časovej osi je vznik nápisov situovaný niekde na pomedzí medzi zánikom obrannej funkcie, až po súčasné vnímanie hradieb ako jedného zo symbolov mesta Trnavy. Je preto možné, že v druhej polovici 18. storočia sa nám vzácné dochoval doklad vzniku jednej z hodnôt typickej pre každú pamiatku – fenoménu ducha miesta, svojrázneho genius loci. Zároveň sa mestské opevnenie ako architektúra stávala priestorom pre zážitok a dobrodružstvo. Moderná architektúra hľadá cesty, ako priniesť zážitkovosť či iné perspektívy vnímania do verejného priestoru – práve fortifikačné pamiatky, typicky tzv. torzálna architektúra ako sú zrúcaniny hradov, majú túto vlastnosť takpovediac vo svojej DNA. Potvrdzujú to mnohé historické nápisy vyryté v omietkach hradných zrúcanín, či vznešenejšie počiny v podobe známeho výstupu Štúrovcov na hrad Devín v roku 1836.

Pre Trnavu je veľkým šťastím, že pozostatky stredovekých hradieb sú súčasťou živého urbanizmu mesta. V súčasnosti oživený záujem o obnovu, prezentáciu a sprístupňovanie trnavského mestského opevnenia je preto dôstojnou odpoveďou na čítenu i zažívanú pamiatkovú hodnotu, ktorá, ako naznačuje nález, je tu s nami možno už stáročia. ■

Mgr. Milan Ševčík, kurátor historickej knižnice Západoslovenského múzea

Jezuitské divadelné hry z roku 1605 vo fonde Západoslovenského múzea

Ignác z Loyoly (1491 – 1556), bývalý baskický vojak, v roku 1540 založil Spoločnosť Ježišovu ako evanjelizačný a vzdelávací rád, hoci v zakladajúcej listine sa o členoch vojakov, ktorí sa majú usilovať najmä o obranu

a šírenie viery a o povznesenie duší v kresťanskom živote. Takže jezuiti boli síce organizovaní podľa vojenského rádu, no Ignác ich cvičil a učil ich, aby ako súčasť svojej práce využívali kreativitu a predstavivosť. Ignaciánska spiritualita, tak ako

je načrtnutá v jeho Duchovných cvičeniach, má však divadelný charakter. Čiže jezuiti boli aj vysoko teatrálnym rádom, ktorý využíval divadlo a drámu počas celej svojej histórie na výchovu, vzdelávanie, evanjelizáciu a reflexiu ľudskej skúsenosti.

Jezuitské drámy boli formou divadla, ktoré sa praktizovalo v kolégiách Spoločnosti Ježišovej medzi 16. a 18. storočím. Boli jedným zo spôsobov výučby rétoriky študentov, osvojovania si kresťanských hodnôt a odovzdávania katolíckej doktríny. Koncom 16. a začiatkom 17. storočia sa jezuitské kolégia rozšírili po Európe a takmer všetky uvádzali každý rok aspoň jednu hru. Prvé zaznamenané predstavenie bolo v roku 1551 na College Mamertino v Messine na Sicílii, no v polovici 17. storočia sa ročne hralo už niekoľko stoviek hier. Ratio studiorum z roku 1599 (súbor predpisov pre školských úradníkov a učiteľov) stanovilo jezuitským školám povinnosť cvičiť svojich študentov v rétorickom sebavyjadrení prostredníctvom drám, diskusií a iných básnických prejavov. Upresňovalo aj ďalšie detaily: Tragédie a komédie mali byť schválené; mali byť v latinčine a obsahovo morálne správne; pred predstavením mali byť preskúmané alebo zverené iným na preskúmanie; všetky predstavenia tohto druhu mali byť úplne zakázané v kostoloch.

Jezuiti využívali divadlo na všteповanie cností účinkujúcim aj členom publika pri vyučovaní latinčiny, tanca, postoja, atď. a rétoriku, rečníctvo a sebadôveru študentom, ktorí v ňom vystupovali. Jezuitská spiritualita je vo svojej podstate divadelná a naopak, jezuitské divadlo malo byť tiež vysoko duchovné. Dramaturgia a scénografia boli veľkolepé a navrhnuté tak, aby prilákali divákov, ktorí by sa z nich tešili a naučili sa morálne lekcie, ktoré chceli jezuiti naučiť, a zároveň ich odviekli od skorumpovaného verejného divadla.

Ako sa jezuitské drámy rozširovali, zároveň sa aj vyvíjali, boli prepracovanejšie. Najstaršie hry boli hrané v latinčine, bez ženských postáv alebo kostýmov. Neskôr sa predstavenia často konali v ľudovom jazyku danej krajiny a stali sa dôležitými spoločenskými udalosťami v mestách, kde boli zriadené vysoké školy či univerzity. Na základe požiadaviek verejnosti museli byť dramatické predstavenia často inscenované druhý alebo tretíkrát. Časom sa jezuitské drámy stávali extravagantnejšími, čo spôsobovalo, že takéto inscenácie boli čoraz viac kritizované. Kritiky sa zameriavali na finančné náklady hier a ich prehnané miesto v učebných osnovách niektorých jezuitských kolégií. To prispelo k už rastúcim protijezuitským sentimentálnym náladám v spoločnosti 18. storočia, čo vyústilo do zákazu jezuitských drám na mnohých miestach. Predstavenia boli plošne zastavené v roku 1773 zrušením Spoločnosti Ježišovej, ale po jej obnovení v roku 1814 boli aj ony obnovené. Jezuitské drámy, ako aj vzdelávanie študentov o správnom používaní

jazyka a rečníckych zručnostiach, slúžili ako prostriedok výučby rímskokatolíckej náuky a hodnôt pre študentov aj divákov. Hry boli preto založené na biblických príbehoch alebo legendách svätých. Väčšina diel jezuitskej drámy obsahovala v určitej forme aj hudbu. Tieto hudobné prvky boli obzvlášť prepracované v Rakúsku a južnom Nemecku, ako aj vo Francúzsku, kde bol častou súčasťou jezuitských produkcií balet. V historickej knižnici Západoslovenského múzea sa nachádza jeden zväzok niekoľkých jezuitských divadelných hier, tragédií aj komédií, s názvom *Tragicarum, Comicarumque Actionum, A Regio Artium Collegio Societatis Jesu...* Kniha vyšla v Lyone v roku 1605 a autorom je jezuita Luíz de la Cruz (Luís da Cruz, Ludovico Crucio Olisiponensi, S. J., 1543 – 1604). Záujemcovia si môžu túto historickú tlač pozrieť v rámci výstavy Sedemnásťte storočie slovom a obrazom v Múzeu knižnej kultúry (23. 4. 2021 – 31. 3. 2023).

Zdroje:

- FÜLÖP-MILLER, René. 2006. *Moc a tajemství jezuitů : Kulturní a duchovní dějiny Tovaryšstva Ježíšova*. Praha : Rybka publishers, 2006. ISBN 80-86182-98-3.
- GASSNER, John – QUINN, Edward (eds.). 2002. *The Reader's Encyclopedia of World Drama*. 2002. Mineola, N. Y. : Dover Publications, 2002. ISBN 9780486420646.
- O'MALLEY, John W. et al. 2015. *The Jesuits II: Culture, Sciences, and the Arts, 1540–1773*. Toronto : University of Toronto Press, 2015. ISBN 9781487520397.
- WETMORE, Kevin J., Jr. 2016. *Jesuit Theater and Drama* [online]. [Cit. dňa 2022-03-07]. Dostupné online na: <http://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199935420.001.0001/oxfordhb-9780199935420-e-55>.

Peter Martinko; foto Ján Horník a archívy

Trolejbusom z Trnavy do Jaslovských Bohuníc? Vízia z 82. roku dvadsiateho storočia

V letnom vydaní nášho časopisu pred rokom sme vám predstavili málo známy projekt trnavskej trolejbusovej dopravy, ktorý sa napokon nedočkal realizácie. Pokúsili sme sa poodhaliť zákulisie tohto projektu, oslovili sme bývalého pracovníka Dopravoprojektu Bratislava Ivana Kača. Na prelome 80. a 90. rokov minulého storočia pracoval okrem iného aj ako hlavný inžinier projektu zavedenia trolejbusovej dopravy v Trnave. Dozvedeli sme sa, kedy vznikol zámer na zavedenie tohto druhu mestskej dopravy, priblížil nám postup projektovej prípravy zo začiatku 90. rokov minulého storočia, opísal zvažované varianty vedenia v centre mesta, predstavil navrhovanú etapizáciu budovania siete. Zmenili sme sa aj o dôvodoch, pre ktoré sa stavbu nepodarilo zrealizovať. Táto téma nezostala bez ohlasu našich čitateľov. Preto sme v pátraní po histórii trnavských trolejbusov pokračovali.

Koncom 70. rokov minulého storočia aj pre ropnú krízu vo svete ústredné vládne orgány Československa rozhodli o potrebe ekologizácie verejnej hromadnej dopravy. Začiatkom 80. rokov bola spracovávaná Štátna výskumná úloha s názvom Znižovanie spotreby palív a energie v doprave, ktorej súčasťou bola aj čiastková úloha Konceptné riešenie mestskej hromadnej dopravy a individuálnej automobilovej dopravy z energetického hľadiska vo vybraných mestách Československa. Úlohu spracoval Výskumný ústav dopravný Žilina – výskumná oblasť pozemných komunikácií Brno. Riešili sa v nej kritériá zavádzania trolejbusovej dopravy v Československu. Zo súboru miest s autobusovou mestskou hromadnou dopravou, ktorú prevádzkoval podnik ČSAD, bolo potrebné vybrať vhodné mestá na zavedenie trolejbusovej dopravy, navrhnúť rozsah siete a posúdiť ich z hľadiska ekonomického, úspor palív a energetických potrieb. Pri výbere miest boli posudzované najmä faktory ako veľkosť mesta a perspektíva jeho rozvoja, stav znečistenia jeho životného prostredia, funkcia mesta, terénny reliéf, možnosť nadväznosti na blízke mesto s trolejbusovou dopravou a podobne. Celkovo bolo vybraných dvadsaťsedem miest v Československu, v ktorých by bolo možné v etape do roku 2000 uvažovať so zavedením trolejbusovej dopravy.

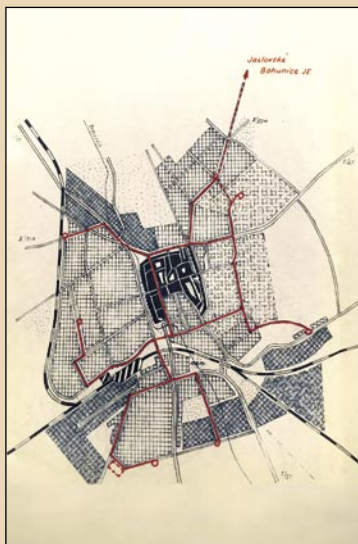
Podľa vtedajšieho stavu pripravenosti k zavedeniu trolejbusovej dopravy boli tieto mestá rozdelené do skupín: mestá s reálnou pripravenosťou, mestá s podmienenou pripravenosťou a mestá v dobe spracovania úlohy nezodpovedajúce požiadavkám trolejbusovej prevádzky. Navrhnutý výber miest pre zavedenie trolejbusovej dopravy bol predbežný a mal byť znovu prehodnocovaný. Časový harmonogram zavádzania trolejbusovej dopravy v jednotlivých mestách mal byť závislý od viacerých faktorov, ako napríklad skutočnej nutnosti obmedzovania spotreby nafty s ohľadom na jej nedostatok a vysokú cenu, kapacitných možností zabezpečovania rozvoja trolejbusovej dopravy z hľadiska dodávok materiálu na vrchné vedenie, stĺpov, meniarní a podobne, uprednostnenie rozvoja trolejbusovej dopravy v efektívnejších lokalitách, tempo rozvoja energetického zabezpečenia republiky, predovšetkým výstavby atómových elektrární a podobne. Zavedenie trolejbusovej mestskej hromadnej dopravy bolo definované ako vážny zásah do prevádzky cestnej dopravy v každom z vybraných miest, z čoho vyplývala potreba tento krok posúdiť zo všetkých hľadísk, ako je územné plánovanie, vplyv na tranzitnú cestnú dopravu a podobne. A preto bolo potrebné vypracovanie štúdií ich zavedenia, vrátane ich zapracovania

do smerných územných plánov. Následne na základe týchto materiálov bolo potrebné pri rekonštrukciách komunikácií, stavbách mostov či podjazdov zohľadňovať na trasách budúcich trolejbusových sietí ich nároky – káblové trasy, umiestnenie stĺpov trakčného vedenia a podobne. Bolo to aj preto, aby v budúcnosti nedochádzalo k zbytočným investičným nákladom, ktoré by zavádzanie trolejbusovej dopravy neúmerne predražovali. Jedným z vybraných miest na zavedenie trolejbusovej dopravy bola aj Trnava. Bližšie sa pozrieme, ako bolo zavedenie tohto druhu mestskej dopravy v štúdiu z roku 1982 navrhované a posudzované.

Trnava bola označená ako dôležité historické a priemyselné mesto. Priemysel bol v tej dobe definovaný predovšetkým Trnavskými automobilovými závodmi s päťtisíc zamestnancami, Skloplastom s tritisíc zamestnancami. Do

budúcnosti bol plánovaný ďalší rozvoj. Do prevádzky mal byť uvedený ďalší blok v Atómovej elektrárni v Jaslovských Bohuniaciach. V prvej etape s plánom tritisíc zamestnancov mala väčšina bývať v Trnave. Bola plánovaná rozsiahla bytová výstavba. Napríklad sídlisko Zátvor pre 1 400 obyvateľov, sídlisko Vodáreň pre 2 700 obyvateľov, sídlisko Družba pre 12 000 obyvateľov. Rovnako sa uvažovalo o rozšírení bytovej výstavby vybudovaním sídliska Prúdy. Modranka sa mala rozšíriť o ďalších 4 000 obyvateľov. V roku 1980 mala Trnava šesťdesiatštyritisíc obyvateľov, výhľad počtu obyvateľov do roku 2020 bol stotisíc. Mestská hromadná doprava bola v tej dobe prevádzkovaná miestnym závozom ČSAD na dvadsiatich linkách, ktoré obsluhovalo tridsať autobusov Karosa ŠM 11 a tri kĺbové autobusy Ikarus 280. Aj dopravu do Jaslovských Bohuníc zabezpečoval závod ČSAD, ako aj autobusy stavebných firiem a ostatných dodávateľov. Životné prostredie bolo narušované intenzívnou tranzitnou cestnou dopravou, ktorej veľká časť bola vedená cez historické centrum mesta. K zlepšeniu životného prostredia mesta malo prispieť zavedenie trolejbusovej dopravy. Pripomenieme len, že v Návrhu rozvoja trolejbusovej dopravy vo vybraných mestách ČSSR z roku 1982 bola Trnava zaradená do skupiny miest s podmienenou pripravenosťou na zavedenie trolejbusovej dopravy. To znamená, že pred zavedením trolejbusov bolo potrebné vynaložiť značné investície do modernizácie a prestavby komunikačnej siete mesta. Zaujímavý je aj samotný návrh riešenia siete trolejbusov v Trnave z popisovaného obdobia. Malo ísť o prevádzku zloženú zo základnej siete mestských trolejbusov v samotnom meste Trnava a o tzv. druhú medzimestskú prevádzku z Trnavy do Jaslovských Bohuníc.

Návrh siete trolejbusov v Trnave podľa štúdie z roku 1982. Prerušovanou čiarou je označená medzimestská trať do Jaslovských Bohuníc. Zdroj: Archív Výskumný ústav dopravný Žilina.

Základná sieť mestských trolejbusov bola navrhovaná takto:

linka 1 PEDAGOGICKÁ FAKULTA UK – železničná stanica – Hlavná – Rybníková – KOPÁNKA, linka 2 TULIPÁN – Dohnányho – Kollárova – Družba – Vodáreň – ZÁTVOR, linka 3 BULHARSKÁ – Dohnányho – Hlavná – SOŠ poľnohospodárstva a služieb na vidieku – BIELY KOSTOL, linka 4 ZAVARSKÁ – Sasinkova – Kollárova – Hlavná – Rybníková – Vodáreň – ZÁTVOR.

Návrh základnej siete mestských trolejbusov bol plánovaný na obdobie 9. päťročnice (roky 1990 – 1995), pri predpokladanom počte približne osemdesiatitisíc obyvateľov. Skoršia realizácia nebola možná vzhľadom na mnohé potrebné úpravy a prestavby komunikácií v meste. V predbežnom návrhu bolo vypracovaných niekoľko variantov vedenia trolejbusových trás cez centrum mesta. Odporúčaný bol variant s vedením cez historické centrum mesta po Hlavnej ulici, ktorý sa však dal zameniť s vedením mimo historického centra mesta, a to po Hospodárskej ulici, prípadne po dokončení

rekonštrukcie cez ulice Halenársku a Hollého. Na vnútromestskú prevádzku siete trolejbusov v dĺžke 17 km sa uvažovalo o využití tridsiatich vozidiel Škoda 14 Tr. Predbežné finančné náklady na zavedenie trolejbusov v samotnej Trnave boli vyčíslené v hodnote 114 miliónov Kčs.

Rozhodnutie o výstavbe medzimestskej trate Trnava – Špačince – Jaslovské Bohunice malo pôvodne prispieť k urýchleniu rozvoja trolejbusovej dopravy v Trnave. Trať mala slúžiť na prepravu dvetisícpäťsto zamestnancov atómovej elektrárne medzi Trnavou, blokmi elektrárne VI, V 2 a Výskumným ústavom jadrových elektrární. Snahou bolo túto trať sprevádzkovať na začiatku 8. päťročnice (roky 1986 – 1990), teda ešte pred sprevádzkovaním siete mestských trolejbusov v samotnej Trnave. Medzimestská trať s dĺžkou približne 13 kilometrov mala byť obsluhovaná dvoma linkami, jednou zo sídliska Družba cez Zátvor a druhou zo sídliska Prednádražie cez centrum mesta. Na zvládnutie rannej dopravnej špičky z Trnavy do Jaslovských Bohuníc sa uvažovalo o potrebe dvadsiatich kĺbových trolejbusov Škoda 15 Tr. Predpokladalo sa, že časť týchto kĺbových trolejbusov sa mohla mimo dopravnej špičky využiť pre vnútromestskú prevádzku v Trnave. V Atómovej elektrárni Jaslovské Bohunice sa uvažovalo s využitím trolejbusov aj pre takzvanú vnútrozávodnú dopravu medzi blokmi VI, V2 a výskumným ústavom. Predbežné finančné náklady na zavedenie medzimestskej trolejbusovej trate Trnava – Jaslovské Bohunice boli vyčíslené v hodnote 85 miliónov Kčs. Je vhodné uviesť aj skutočnosť, že tento zámer je spomenutý aj v knihe Dejiny Trnavy (1988, s. 292). Zaujímavosťou popisovaného návrhu z roku 1982 je aj fakt, že pre efektívnosť medzimestského spojenia na trinásť km dlhej trati medzi Trnavou a Jaslovskými

Bohunicami bolo už v tom čase odporučené zváženie použitia alternatívneho dvojsystémového trolejbusu (teda napájanie vozidla z troleja a aj dieselového motora alebo z batérií), aj keď v tom čase sa ešte takéto vozidlá v Československu nevyrábali, boli však už vo vývoji. Dôvodom bolo ušetrenie finančných nákladov na budovanie trinásť km dlhého trolejového vedenia a príslušného počtu meniarní, ktoré klasická trolejbusová trať vyžaduje.

V celkovom zhodnutí sa uvádza, že na urýchlené zavedenie je potrebné kladné stanovisko na výstavbu medzimestskej trate medzi Trnavou a Jaslovskými Bohunicami. Pre rozhodnutie o uvedenom zámere bolo navrhované spracovať podrobnú kompletnú štúdiu rozvoja trolejbusovej dopravy v Trnave, ktorá by zahŕňala aj obsluhu Jaslovských Bohuníc a bolo potrebné ju podrobne ekonomicky vyhodnotiť. V prípade schválenia takto koncipovaného zámeru bolo ďalej potrebné trolejbusové trate už stabilizovanej siete zapracovať do príslušnej územno-plánovacej dokumentácie. Z hľadiska predbežného návrhu sa zavedenie trolejbusovej dopravy v Trnave jednoznačne odporučilo, vrátane spojenia s Jaslovskými Bohunicami. Pri medzimestskej trati bolo navrhnuté posúdenie využitia dvojsystémových trolejbusov, pretože v prípade porúch na trolejovom vedení, výpadkoch napájania elektrickou energiou, by takéto vozidlá vedeli poskytnúť záruky zabezpečenia plynulej prevádzky medzi oboma sídlami. Z hľadiska prevádzkovateľa sa predpokladalo založenie samostatného Dopravného podniku, ktorý by bol spoločný pre mesto Trnava a mesto Piešťany, kde sa tiež plánovalo po roku 1995 zavedenie trolejbusovej dopravy s dvoma linkami.

Pred rokom sme hovorili o postupe prípravy na zavedenie trolejbusov v Trnave zo začiatku

Pre vnútromestskú prevádzku mali byť použité najmä trolejbusy Škoda 14 Tr. Foto: Ján Horník.

Na medzimestskej trati do Jaslovských Bohuníc mali byť použité kĺbové trolejbusy Škoda 15 Tr. Foto: Ján Horník.

90. rokov minulého storočia. Projektová dokumentácia bola podrobne pripravená, na rozdiel od návrhu zo začiatku 80. rokov riešila rozvoj a postup výstavby trolejbusovej dopravy len v samotnom meste, teda bez medzimestskej trate do Jaslovských Bohuníc. Trasy a linky trolejbusov boli stabilizované, stačilo už len začať s výstavbou. Článok vyvolal veľký záujem u čitateľov, dostali sme viacero pozitívnych reakcií. Kontaktoval nás aj architekt Štefan Magula. V roku 1989 ako vtedajší študent prvého ročníka Strednej priemyselnej školy sa zúčastnil na prieskume pre tvorbu kartogramu zaťaženia siete MHD pre potreby dopravno-inžinierskej dokumentácie trolejbusovej dopravy v Trnave. „Bolo to v marci alebo apríli roku 1989.

Bol som študentom v prvom ročníku strednej školy. Do našej triedy prišla naša triedna učiteľka spolu s riaditeľom školy. Hľadali žiakov, ktorí majú záujem sa zúčastniť na dopravnom prieskume. Neváhal som a prihlásil som sa, lebo sa mi to zdalo byť zaujímavé. Informovali nás, že tento prieskum si objednala ČSAD Trnava, ktorá prevádzkuje v našom meste mestskú dopravu a má slúžiť na účely zavedenia trolejbusovej dopravy,“ hovorí Štefan Magula. „Prieskum spočíval v sčítaní nastupujúcich a vystupujúcich cestujúcich v autobusoch MHD. Dostali sme konkrétnu linku MHD, konkrétny autobus. Pamätám si, že som robil tento prieskum v kĺbovom autobuse Ikarus 280. Ten autobus mal štvoro dverí. Pri každých dverách

sedel jeden študent. Na každej zastávke sme do notesa zapisovali nastupujúcich a vystupujúcich do pripravených formulárov. Jedna čiarka, jeden cestujúci. Každý jeden študent to zaznamenával pre svoje dvere,“ hovorí. Spýtali sme sa ho, ako dlho takýto prieskum trval. „Jeden deň počas pracovného týždňa. Pamätám si, ako ma v ten deň, ešte ospalého, skoro ráno, asi o piatej hodine viezol otec autom do garáží ČSAD Trnava na Nitrianskej ulici, kde sme sa mali hlásiť pred začiatkom premávky MHD. Bolo nás tam dosť veľa, študenti z rôznych trnavských stredných škôl. Vtedy mala mestská doprava v Trnave asi dvadsať liniek, myslím, že prieskum sa uskutočnil na každej linke. Dostali sme potrebné vybavenie k prieskumu, inštruktáž, v autobuse posadili ku každým dverám jedného

študenta a vyštartovali sme do ulíc mesta. Na každej konečnej sme z autobusu počas prestávky vystúpili, po prestávke znova nastúpili a odznova zaznamenávali počty cestujúcich. Takto sme cestovali z konečnej na konečnú asi do piatej popoludní. Počítali sme teda hlavne cestujúcich v ranej a poobednej dopravnej špičke ako aj počas poobedného dopravného sedla. Po skončení poobednej dopravnej špičky nás šofér priviezol späť do garáží, kde sme odovzdali notesy so zaznamenanými údajmi,“ hovorí Š. Magula a pripomína, ako mali zabezpečené správne počítanie cestujúcich, aby viackrát nespočítali toho istého cestujúceho. „Tak, že každý z nás mal na starosti tie svoje dvere. Zaznamenával som len cestujúcich, ktorí vstúpili, alebo vystúpili tými mojimi dverami. Ostatné dvere

ma nezaujímali. Okrem tohto prieskumu si ešte pamätám informáciu, že vo federálnom rozpočte boli v tej dobe vyčlenené finančné prostriedky na zavedenie trolejbusovej dopravy vo viacerých mestách v Československu. Vedel som, že vážnym konkurentom pre Trnavu sú aj mestá Banská Bystrica a Žilina. Po zmene režimu sa ku mne dostala informácia, že Trnava, neviem už z akých dôvodov, od tohto projektu odstúpila.“ Ak máte k dispozícii relevantné informácie k téme trolejbusovej dopravy v Trnave, môžete ich zaslať na adresu autora článku: peter_martinko@yahoo.fr. ■

Zdroje: Výskumný ústav dopravný Žilina, súkromné archívy – Dopravoprojekt Bratislava –Ivan Kačo, Ján Horník, Rastislav Ondro, Peter Martinko.

Martin Jurčo, foto: KVHTP

Propagujú najmä históriu Trnavskej posádky a neschvaľujú žiadnu formu neznášanlivosti

V posledných rokoch vzniklo u nás niekoľko klubov vojenskej histórie. Väčšina z nich má pozitívny úmysel a chcú zbierať výzbroj a výstroj daného obdobia, propagovať vojenskú techniku alebo pripomínať niektoré vojenské operácie súvisiace so Slovenskom. Taký je aj Klub vojenskej histórie Trnavská posádka. Ako pripomínajú, je to nepolitické občianske združenie združujúce priaznivcov vojenských dejín. Vznikol v roku 2016 a ich najintenzívnejším obdobím bývajú prázdninové týždne a dni na konci augusta.

„Stretli sme sa zhruba pred desiatimi rokmi a bolo to práve počas výročia SNP. Spočiatku nás bolo len asi päť, dnes máme dvanásť aktívnych členov. Poznali sme sa už dávnejšie ako priatelia a priaznivci vojenských dejín, armády. Pôsobili sme od roku 2008 v rôznych kluboch,“ hovorí jeden z členov Klubu vojenskej histórie Trnavská posádka Martin Ostrovský. Touto oblasťou sa zaoberá klub prostredníctvom živého zobrazovania bitiek a vojenských operácií na rôznych spoločenských podujatiach. Do ich činnosti spadajú aj publikačná, výskumná a odborná práca, záchrana a dokumentácia spomíe-

nok a pamätí po pamätníkoch i účastníkoch daných udalostí. „Zložením rovnošiat sa zameriavame hlavne na vojsko 1. Slovenskej republiky z rokov 1939 – 45 a 1. Česko-slovenskej armády na Slovensku, povstaleckú armádu v SNP, Červenú armádu, nemeckú brannú moc, partizánov, civilov... Vieme predstaviť pechotu (družstvo), poľnú ošetrovňu Slovenskej armády, Slovenský Červený kríž, veliteľský štáb, poľnú kuchyňu a poľnú poštu. Financovanie týchto aktivít však nie je jednoduché, všetko vybavenie si zabezpečujeme z vlastných zdrojov, lebo tieto aktivity sú aj našimi koníčkami. Mnohé súčiasťky, napríklad rovnošaty, sú pôvodné alebo vyrobené ako repliky,“ hovorí Martin Ostrovský a pripomína, že najbližšie by sa mali predstaviť koncom augusta v niektorom z podujatí organizovaných Trnavským samosprávnym krajom a Mestom Trnavou. Nedávno odovzdávali aj Špeciálnu cenu Klubu vojenskej histórie Trnavská posádka na modelárskej výstave ModelCon. Ich cenu získal model tanku LT-38 v prevedení pre rýchlu divíziu. Jednou z ďalších akcií bola ich účasť na Memoriáli Jozefa Gabčíka pri

príležitosti 80. výročia operácie Anthropoid. Návštevníkom podujatia bola predvedená statická aj dynamická ukážka. Do prezentácií sa vždy snažia zakomponovať niečo z dejín Trnavskej posádky. „Väčšinou záleží aj na tom, kto je organizátorom samotnej akcie, napríklad mesto, obec alebo župa. Podľa toho sa snažíme formovať aj tú našu prezentáciu. Býva to spojené aj s nákladmi na organizovanie, napríklad na zaplavenie presunu techniky, streliva a podobne. Zvolávame sa teda príležitostne, keď sa organizujú takéto podujatia, a vzájomne si ako kluby vypomáhame, pokiaľ ide o výzbroj alebo výstroj, podľa toho, aká časť armády sa má prezentovať. Klubov vojenskej histórie je po celom Slovensku dosť. Každý je zameraný na niečo iné, aj pokiaľ ide o vybavenie, napríklad slovenskej, československej, rumunskej či sovietskej armády,“ hovorí Martin Ostrovský. Klub spolupracuje aj s celým radom historikov, ktorí majú už renomé a hodnotia SNP objektívne. Jedným z nich je aj historik a riaditeľ Múzea SNP Marián Uhrin. „Mnohí si myslia, že sa oblečieme

len do nejakého výstroja a predstavujeme sa. Nám však záleží aj na autentickosti. Dopátrať sa napríklad k osobnej výstroji vojaka, to nie je jednoduché. Napríklad, len taká maličkosť ako je lyžica alebo nejaký príbor. Každá drobnosť, ktorú objavíme, je pre nás posunom vpred. A pokiaľ sú možnosti, vždy sa snažíme do našich prezentácií zakomponovať Trnavskú posádku. Už nás mohli vidieť aj pri odhaľovaní tabule SNP pri súčasnom Vojenskom archíve a Univerzitnom kostole, kde je aj trnavský Pamätník SNP. Predstavovali sme sa aj na rôznych spomienkových slávnostiach ako čestné strážne, na výstavách, ale aj s konkrétnou ukážkou pri oslavách SNP. Rovnako pripravujeme jedno z podujatí na oslavách SNP ako celok spolu s piešťanskými letcami, ktorý išiel zo západného Slovenska do povstania,“ hovorí Martin Ostrovský a na záver zdôrazňuje: „Členovia nášho klubu nikdy nepropagujú akúkoľvek formu rasovej, náboženskej a politickej neznášanlivosti či násilie. Žiadne takéto programy a ideológie neschvaľujeme, ani nepodporujeme.“ ■

Katarína Karabová, Katedra klasických jazykov, Filozofická fakulta Trnavskej univerzity

Známi i neznámi autori historickej Trnavskej univerzity LXXI.

Šikovný trnavský poeta a jeho básne európskeho významu

Vzdať mimoriadnu úctu výnimočnému človeku v akademickom svete sa dnes môže udiť viacerými spôsobmi. Osobnosti, ktoré sa mimoriadne zaslúžili o rozvoj a dobré meno vzdelávacej inštitúcie, bývajú vyznamenávané titulom *doctor honoris causa* alebo sú odmeňované medailou rektora Trnavskej univerzity. Okrem toho sa zvykne v akademickom svete pri dôležitých životných výročiach oslávencovi pripraviť zborník obsahujúci štúdie z pera jeho kolegov, ktoré reagujú na oblasť výskumu jubilanta alebo vychádzajú zo spoločných projektov, či nejakým iným spôsobom percipujú spätosť s postavou oslávenca. Aj v našom meste bolo v minulosti zvykom uctiť si osobnosti, ktoré sa všakovo pričínili o rozvoj mesta, kultúry a vzdelávania.

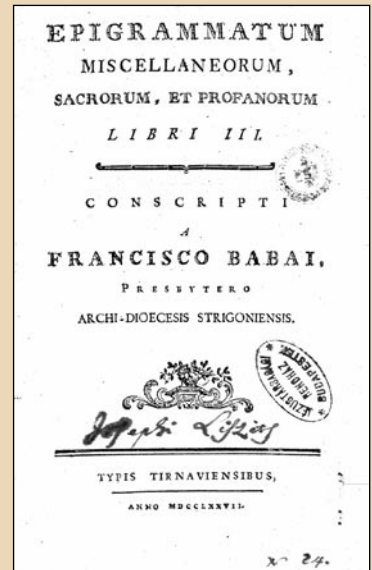
V rámci publikácií z trnavskej univerzitnej kníhtlačiarne nájdeme v 17. a 18. storočí mnohé príležitostné básne, ktoré mali byť oslavou takýchto ľudí. Ako

príklad si môžeme zobrať básnika Františka Babaia a jeho epigramatické básne na rôzne témy. O jezuitovi Františkovi Babaiovi (1742 – 1777) sme už

v rámci článkov o historickej Trnavskej univerzite uviedli, že hoci nepochádzal z Trnavy, jeho život bol s Trnavskou univerzitou počas siedmich rokov pred jej

presídlením späť. Svojho času pôsobil v Trnave ako knihovník a vďaka spolju výnimočnému talentu spolupracoval s čelnými predstaviteľmi tunajšej univerzity. Z nich spomeňme Štefana Katonu a Mikuláša Šmidta, ktorý Babaia presvedčili, aby zveršoval nielen medailóny uhorských kráľov, ale v rovnomenných básnických zbierkach aj ostrihomských arcibiskupov a palatínov kráľovských miestodržiteľov. Počas svojho pôsobenia teda vydal Babai v trnavskej kníhtlačiarňi štyri epigramatické zbierky reflektujúce rozličné témy. Viaceré z básní, ktoré v nich nájdeme, reagujú aj na postavu panovníčky Márie Terézie. Tú si náš básnik nesmierne vážil. Mal ju v úcte natoľko, že v poslednej básni svojej štvrtej básnickej zbierky, kde sa so smútkom vyjadruje k odchodu univerzity do Budína, jej toto rozhodnutie nijak nevytýka. Dve udalosti viažu sa k roku 1772 reflektuje Babai v dvoch básňach z prvej knihy epigramatickej zbierky Zmiešaných epigramov na cirkevné a svetské témy z roku 1777. Dôvodom vzniku prvej z pertraktovaných básní je akiste fakt, že cisárovná dala v roku 1772 na náklady kráľovskej pokladnice opraviť sýpku trnavského kráľovsko-arcibiskupského šľachtického konviktu a vidiecky dom zničený požiarom. Prostredníctvom ukážky slovenského prekladu tejto básne si môžeme všimnúť citlivo zvolený básnický obraz matky a potomstva, ktoré ju žiada o pomoc vo veľmi ťažkej chvíli: „Plameň zachvátil vidiecke sídlo mládeže aj sýpku / a z príbytku nepriateľ urobil ohnivú púšť. // Skľúčená mlad' zastonala pod ťarchou strpených pohrôm, / v skľúčenosti požiadala o pomoc vznešenú mať. // Slzy na mladých lícach pohli matkine vnútro, / bez váhania rozkázala opraviť budovy dve. // Mladíci ju postavte do čela matiek, / lebo čo ony nevedia, koná hneď vznešená mať.

V ďalšej básni vybranej z prvej knihy Zmiešaných epigramov Babai reaguje na nápis na priecheli budovy inštalovaný v roku 1772, ktorým oslavuje panovníčku Máriu Teréziu ako žičlivú matku vznešeného potomstva vlasti aj učenej Minervy, ktorá zachováva vlasť od záhuby a pridáva ju svojou priazňou. Nápis v latinskom znení MARIA THERESIA AVGVSTA, MATER AVGG. MATER PATRIAE, MATER SCIENTIARUM – „Cisárovná Mária Terézia, najvznešenejšia matka vlasti a matka vied“ je súčasťou samotného nadpisu básne. V štyroch elegických distichoch autor vyzdvihuje predovšetkým panovníčkynu podporu vzdelávania a podporu študujúcej mládeže. Nanešťastie dnes už nevieme, na priecheli ktorej univerzitnej budovy sa od roku 1772 nachádzal. Hoci sa naprieč Babaiovými básnickými zbierkami objaví ešte niekoľko drobných epigramov, kde sa spomína Mária Terézia, jeho postoj k panovníčke azda najlepšie vyjadruje tridsaťdva veršová báseň, ktorá uzatvára Babaiovu básnickú zbierku Uhorskí králi z roku 1773. Náš básnik tu Máriu Teréziu oslavuje ako matku, potomka slávnych predkov, výnimočnú vládkyňu, podporovateľku vzdelania a v neposlednom rade mierotvorkyňu. Keďže jej panovanie nemalo dosah len na malú časť stredoeurópskeho priestoru v tom dnešnom ponímaní, domnievame sa, že Babaiova báseň má širší európsky význam v kontexte vtedajšej politiky cisárského dvora, ako aj panovníčkiných aktivít, ktoré mali vplyv na ďalší historický vývoj. Preto môžeme v tomto prípade hovoriť celkom určite o básni európskeho významu. Okrem toho je zaujímavé sledovať, ako šikovne básnik využíva základné špecifiká epigramu, ktorými sú stručnosť a triezvosť vyjadrovania, čo môžete na základe priloženej ukážky posúdiť sami: „Cisárovná Mária Terézia (1741 –

1780). Prapravnučka, pravnučka, vnučka, dcéra, manželka, / matka aj vznešená ozdoba veľkých cisárov. // Dcéra Karola, manželka cisára Františka, / matka cisára Jozefa, miláčik sveta. // Ako trojnásobne plodná rodička, porodila si deväť / a 6 detí, pred tebou sa musí nepriateľ obávať trikrát. // V Bratislave sotva čo si ovenčená, ťa oblieha početný nepriateľ, / avšak vďaka sile ducha ostávaš pevná a prekvitajúca. // Prus, Bavor, Francúz, Savojsčan i Španiel / pripravujú rakúskemu rodu pohromu. // Jednako uhorský vojak stojí na strane vernej kňažnej / a vlastnou krvou odobruje tvoj

rod, božská Terézia. // On bije nepriateľské šíky, ty materinskú lásku / dosvedčuješ a neustále zveľaďuješ otcovský kraj. // Vo Viedni zakladáš novú budovu pre skvelú mládež, / v Trnave opravuješ, vo Vacove zakladáš. // Vo Viedni staviaš slávny palác Múzam, / v Trnave obnovuješ a staviaš aj Hippokratov. // Zakladáš hrdinské vojsko, sama svojím menom / označuješ zástavy, by ostala primeraná pamiatka pre tvoje zásluhy. // Zástup šľachtických mladíkov, ktorým si sa odvážila zveriť život, / ustanovuješ a prikazuješ, aby trval stále. // Zakladáš i rád pod menom sv. Štefana / a do jeho rúk zveruješ svoje kráľovstvo. // Trinásť spisských mestečiek späť prijímaš, /

neprestávaš oslobodzovať kráľovstvo od mohamedánskeho jarma. // Prečo by som mal ešte spomínať, čo ospevuje celý svet? / Sme zasypaní tvojimi zásluhami, slávna Terézia. // Nech tá nebesia zachovajú živú a zdravú po dlhý čas, / ó matka vlasti, život a ozdoba jej! // Ako raz zažiarilo svetlo sv. Štefana a stalo sa normou pre kráľov, / tak sa práve ty teraz skvieš ako norma a svetlo kráľov.“

Hoci môže byť strohý epigramatický štýl Babaiových básní pre nás nudný, viaceré informácie, ktoré jeho básne obsahujú, sú takpovediac unikátne a sprostredkovávajú percipientovi cenné fakty z prostredia a obdobia, v ktorom básnik žil a pôsobil. ■

Použitá literatúra:

BABAI, F.: Epigrammatum miscellaneorum, sacrorum, et profanorum libri III. Tyrnaviae: Typis Tyrnaviensibus, 1777.
BABAI, F.: Hungariae reges. Tyrnaviae: Typis Tyrnaviensibus, 1773.
KARABOVÁ, K.: Básnická zbierka Františka Babaia Hungariae reges. Trnava: Filozofická fakulta Trnavskej univerzity, 2015.

Súťažná otázka: Na aké udalosti z roku 1772 reagujú dve z prezentovaných epigramatických básní?

Správne odpovede zasielajte do 20. augusta 2022 emailom na katarina.karabova@truni.sk. Z účastníkov súťaže vyžrebujeme jedného, ktorý získa knižnú cenu.

Mgr. Radoslava Ristovská, PhD., Katedra histórie Filozofickej fakulty Trnavskej univerzity

Kto je Viktória Folliot de Crenneville – vlastníčka majetkov v Boleráze a Pavliciach?

Že je práca historika spočíva v detailoch, drobných krôčikoch a mravčej snahe, je snáď úplne jasné. Najmä, ak ide o výskum šľachty a jej členov. Nie je nič jednoduchšie, ako nájsť niekoľko šľachticov nielen s rovnakým titulom, ale aj takmer rovnakým menom. Vtedy nám nezostáva nič iné, len pátrať ďalej. Dnes sa trochu poohliadneme na dejiny panstva Boleráz a Pavlice na začiatku 19. storočia.

Bolerázske panstvo vlastnili klarisky, ktoré sa v Trnave usídlili v prvej polovici 13. storočia, v roku 1240, keď im vtedajší uhorský kráľ Belo IV. daroval dôchodky z dediny Boleráz, ktorú získal do svojho vlastníctva od svojej tety Konstancie Uhorskej, dcéry uhorského kráľa Bela III., a druhej manželky českého kráľa Přemysla Otakara I. Ženské žobravé rády, napriek životu v prísnej klauzúre, mohli vlastniť majetok získaný donáciou. Už v roku 1247 dostali trnavské klarisky Boleráz od Bela IV., spolu so všetkými dôchodkami a úžitkami, pričom kráľ vyňal dedinu nielen spod právomoci trnavského richtára, ale aj bratislavského župana. V roku

1256 Belo IV. dokonca presne vymedzil hranice tohto darovaného, ale najmä rozsiahleho majetku.¹ Vlastníctvo klarisiek sa postupne rozširovalo, už z polovice 15. storočia sú známe ich majetky v obciach Hoste, Pavlice a Neštich, a postupne aj ďalšie. K rozsiahlym zmenám prišlo v 18. storočí za vlády cisára Jozefa II., ktorý prostredníctvom reforiem zrušil viaceré kláštory a kontemplatívne rády, medzi nimi v roku 1782.² aj trnavské klarisky. Pokiaľ ide o Pavlice, je to jedna z menších obcí v blízkosti Trnavy medzi Voderadmi a Pustými Úľanmi. V stredoveku patrili najprv rodine Kenézovcov, od polovice 14. storočia Bešeňovcom (Bessenjö).

Grófka Viktória de Poutet, vyd. Folliot de Crenneville (1789 – 1887), zdroj: Österreichische Nationalbibliothek

Od 16. storočia sa však Pavlice stali majetkom trnavských klarisiek ako poddanská dedina

1 ROHÁČ, Juraj. Cirkevné rády a ich miesto v živote stredovekého mesta. In Dejiny Trnavy. Zväzok prvý. Trnava : Mesto Trnava, 2010, s. 100.

2 BABIRÁT, Marián. Boleráz 1240–1995. Boleráz : Obecný úrad, 1996, s. 140–141.

3 ČAMBÁLOVÁ, Daniela. Pavlice 1266–1996. Pavlice : Obecný úrad, 1996, s. 5.

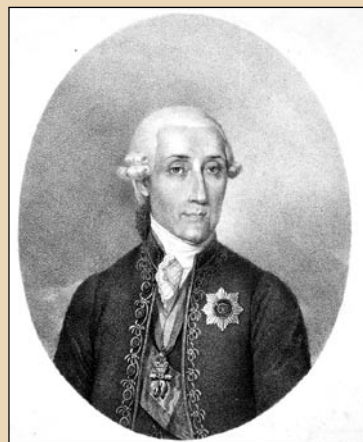
a v ich vlastníctve boli až do konca 18. storočia, do zrušenia rehole cisárom Jozefom II.³ Pred niekoľkými rokmi som pri štúdiu literatúry a prameňov natrafila na informáciu, že na začiatku 19. storočia vlastnila majetky v obciach Boleráz a Pavlice grófka Viktória Folliot de Crenneville. Zrejme išlo o svokru grófky Hermíny Folliot de Crenneville, rod. grófky Chotekovej (1815 – 1882), pôvodom z Dolnej Krupěj. A ďalej som to neriešila, keďže to nebolo centrom môjho záujmu či historického výskumu. Neskôr som ale nad touto témou niekoľkokrát rozmýšľala a uvažovala, ako sa dopracovať k odpovedi, či to bola skutočne táto Viktória.

Kto vlastne boli Folliot de Crennevilleovci? Pôvod rodu siaha do Francúzska, do Normandie, kde od roku 1530 mužskí členovia rodu zastávali úrad starostu mesta Méty.⁴ Vo Francúzsku však počas Veľkej francúzskej revolúcie na konci 18. storočia bol ich majetok skonfiškovaný. Rodina sa odsťahovala do Rakúska, kde sa jej členovia postupne vypracovali, obsadzovali vysoké funkcie a zaradili sa medzi tamojšiu aristokraciu. Keď však v roku 1815 padol cisár Napoleon Bonaparte a k moci sa vo Francúzsku dostal kráľ Ľudovít XVIII., niekoľkokrát žiadal grófa Ľudovíta Folliot de Crenneville, aby sa do Francúzska vrátil s tým, že mu vráti majetok a poskytne mu kompenzáciu, čo ale Ľudovít odmietol. Rozhodol sa zostať verný rakúskemu cisárovi s tým, že „po smrti môjho kráľa

Gróf Ľudovít Karol Folliot de Crenneville (1763 – 1840), zdroj: Österreichische Nationalbibliothek (Ľudovít XVI.)⁵ som sa stal Rakúšanom a zostanem ním, rovnako ako moji synovia“.⁶

Ženské meno Viktória nebolo v rodine Folliot de Crennevilleovcov vôbec nezvyčajné, jeho nositeľkami boli v pomerne krátkom časovom úseku až tri členky rodu. Viktória, grófka Folliot de Crenneville, o ktorej som si pôvodne myslela, že by mohla byť onou majiteľkou tunajších pozemkov v Boleráze a Pavliciach, sa narodila ako Viktória Judita, barónka von Poutet, 29. novembra 1789 Márii Viktórii Paulíne Adriane Pierrette von Colloredo-Waldsee a jej manželovi, barónovi Charlesovi de Poutet. Barónka Viktória bola nositeľkou radu Hviezdneho kríža a palácovou dámou rakúskej cisárkovej. 1. mája 1810 sa vydala za svojho strýka z matkinej strany – grófa Ľudovíta Karola Folliot de Crenneville (1763 – 1840), ktorému porodila sedem detí. Keďže

Gróf František Colloredo-Waldsee (1736 – 1806), zdroj: Österreichische Nationalbibliothek

grófka sa dožila krásneho veku deväťdesiatšesť rokov, z početného potomstva žili už len syn František a dcéra Viktória, vyd. grófka von Falkenhayn.⁷ Viktória Folliot de Crenneville zomrela vo štvrtok 10. februára 1887, o čom informovali hneď na druhý deň aj miestne viedenské noviny.⁸ Grófka, jedna z dám radu Hviezdneho kríža, zomrela vo svojom viedenskom dome v prvom obvode na Weihburggasse č. 9. Pohrebné obrady boli naplánované na nedeľu o druhej popoludní, keď mali byť jej ostatky posvätené a uložené do hrobu.⁹ Bol to práve manžel Viktóriie – gróf Ľudovít Karol, ktorý opustil Francúzsko a usadil sa v Rakúsku. Ľudovít Karol sa narodil 3. júla 1765 v meste Méty a v dospelosti pôsobil ako dôstojník vo francúzskom námorníctve, zúčastnil sa na koalíčných vojnách a cestoval

4 NAGY, Ivan. Magyarország családai czimerekkel és nemzékrendi táblálkkal. IV. kötet. Pest : Kiadja Ráth Mór, 1853, s. 192.

5 Francúzsky kráľ Ľudovít XVI. bol popravený počas Veľkej francúzskej revolúcie spolu so svojou manželkou – kráľovnou Máriou Antoinettou.

6 ZUR MÜHLEN, Hermynia. The End and the Beginning. The Book of My Life. Cambridge : Open Book Publishing, 2010, s. 273.

7 Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Familienarchiv Folliot de Crenneville, Viktoria Judith Gräfin Folliot de Crenneville, geb. Frein von Poutet, šk. č. 32, Nr. 227, s. 3, 68.

8 Wiener Allgemeine Zeitung, Nr. 2498, 11. február 1887, s. 13.

9 Local-Anzeiger der „Presse“. In Die Presse, roč. 40, Beilage zu Nr. 42, 12. február 1887, s. 9.

10 Österreichisches Biographisches Lexikon 1815 – 1950. (1. zv.). Wien : Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1957, s. 335; Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Familienarchiv Folliot de Crenneville, Viktoria Judith Gräfin Folliot de Crenneville, geb. Frein von Poutet, šk. č. 32, Nr. 227, s. 66.

ako pobočník princa Ferdinanda von Württemberg do Petrohradu. Už v roku 1805 sa Ľudovít Karol stal generálmajorom. V roku 1813 sa vyznamenal v bojoch pri Drážďanoch a Lipsku proti Napoleonovi a v roku 1814 bol vyznamenaný radom Márie Terézie. V 20. rokoch 19. storočia sa stal tajným radcom a vrchným dvorným majstrom arcivojvodu – miestokráľa a v roku 1831 bol vymenovaný za generála kavalérie. Gróf Ľudovít Karol Folliot de Crenneville zomrel v júni 1840 vo Viedni, osudnou sa mu stala pľúcna tuberkulóza.¹⁰ Vojskové zásluhy Ľudovíta Karola boli vypočítané aj novinách Wiener Zeitung, keď v jednom zo svojich čísel informovali o grófovom úmrtí. Bol rytierom vojenského radu Márie Terézie, ruského radu Alexandra Nevského, radu sv. Anny 1. triedy, ale aj nositeľom sardínskeho radu sv. Juraja a sv. Lazara, konštantínopolského radu sv. Juraja Parmského, či bavorského kráľovského radu za zásluhy. Zomrel na Singerstrasse č. 892 vo Viedni.¹¹ Ako už bolo uvedené, dvojica mala sedem detí, z ktorých spomeniem aspoň grófa Františka Folliot de Crenneville (1815 – 1888). Tu je jasne čitateľná skutočnosť, ako boli šľachtici v rámci habsburskej monarchie navzájom prepojení, primárne prostredníctvom sobášov, a že svet šľachty bol vskutku malý, kde sa každý s každým poznal. Práve gróf František sa 14. mája 1844 oženil s vtedy dvadsaťdvaročnou grófkou Hermínou Chotekovou z Dolnej Krupej. Sobášil ich farár z Dvorov nad Žitavou Adolf Majtění a svedkami boli princ Edmund Clary a gróf Henrich Bombelles, Leopold Nádašdy a Anton Dezasse.¹² Či sa rodiny poznali aj vďaka „susedstvu“ s bolerázskym panstvom vo vlastníctve Folliot

Gróf František Colloredo-Waldsee, zdroj: Österreichische Nationalbibliothek

de Crennevilovcov zo začiatku 19. storočia, alebo za tým boli len stretnutia vo vyšších viedenských kruhoch, ťažko povedať.

Čo ma priviedlo k myšlienke, že to nebola práve táto grófká Viktória Folliot de Crenneville, ktorá vlastnila panstvo Boleráz a majetky v Pavliciach? Dva fakty: Informácia, že zmienené majetky boli vo vlastníctve grófkou Viktóriou Folliot de Crenneville od roku 1803, keď ich kúpila. V tomto roku mala grófká Viktória len štrnásť rokov, čo bolo v niektorých prípadoch dosť na uzatvorenie sobáša alebo vyhlásenie kráľa za plnoletého, na čo stačilo dosiahnuť vek 13 rokov, ale kúpa panstva v štrnástich rokoch sa predsa len často nevidí. Druhou skutočnosťou bola informácia, že malo ísť o grófkou Viktóriou Folliot de Crenneville, manželku grófa Františka Colloredo. A to teda nemohla byť Viktória, o ktorej som vyššie písala. Je to jediná informácia, ktorú ponúka autor monografie obce Boleráz Marián Babirát v súvislosti s touto udalosťou, keď píše: „Štátny okresný archív v Trnave pod signatúrou L-651 eviduje listinu z 26. októbra 1803, ktorou František I. a ostrihomská kapitula uvádzajú

Karol Eugen Lotrinský, vojvoda d'Elbeuf, princ Lambesc (1751 – 1825). Zdroj: Österreichische Nationalbibliothek

vyššie menovaných (Viktória Folliot de Crenneville a František Colloredo – pozn. autorky) na bolerázske panstvo.¹³ Rovnako je to aj v tenučkej monografii o Pavliciach, kde stojí: „V roku 1803 patrili Pavlice Viktórii Folliot de Crenneville a od roku 1805 šintavskému panstvu Esterházi-ovcov.“¹⁴

Kto bol teda onou vlastníčkou bolerázskeho panstva? Nie je to nik iný ako matka vyššie spomínanej grófkou Viktóriou Folliot de Crenneville, ktorá sa tiež volala Viktória. Na svet prišla v stredu 14. augusta 1765 ako kontesa Mária Viktória Paulína Adriana Pierrette Folliot de Crenneville, dcéra Františka (François) Médéric Folliot de Crenneville (1735 – 1802) a jeho manželky Anny Pierrette Šarloty de Poutet, s ktorou mal početné potomstvo, medzi nimi aj dcéru Máriu Viktóriou. V nekrológu sa uvádza, že prvým manželom Márie Viktóriou sa stal o tridsať rokov starší gróf František von Colloredo-Waldsee (1736 – 1806), s ktorým mala syna

11 Verstorbene zu Wien. In Wiener Zeitung, Nr. 174, 25. jún 1840, s. 1207.

12 Rímskokatolícky farský úrad v Dolnej Krupej, Archív, Matrika sobášených, rok 1844, bez signatúry.

13 BABIRÁT, Boleráz 1240-1995, s. 141.

14 ČAMBÁLOVÁ, Pavlice 1266-1996, s. 5.

Františka (1799 – 1859), neskoršieho významného diplomata na ruskom cárskom dvore a dcéru Karolínu, vyd. grófkou von Falkenhayn (1802 – 1835). Skutočnosť je však taká, že gróf Colloredo-Waldsee bol jej druhým manželom. Tým prvým sa stal Karol de Poutet (1743 – 1790), ktorému porodila dcéru Juditu Šarlotu Viktóriu grófkou Folliot de Crenneville. Rok po narodení dcéry Karol zomrel, a keďže Mária Viktória bola mladou vdovou, vydala sa druhýkrát.

Pretože bolerázske panstvo a majetky v Pavliciach kúpila grófkou Folliot de Crenneville, vyd. Colloredo-Waldsee, práve počas manželstva s grófom Františkom Colloredo-Waldsee, povedzme si niečo aj o ňom a jeho živote. Narodil sa v máji 1736 vo Viedni ako syn grófa Camilla von Colloredo-Waldsee (1712 – 1797) a jeho manželky grófkou Márie Františky z Wolfsthalu (1715 – 1748). Bol dvakrát ženatý, manželstvo s Máriou Viktóriou bolo jeho druhým manželstvom. Sám gróf František Colloredo-Waldsee si zvolil kariéru v cisárskych službách, dokonca od roku 1772 pôsobil vo Florencii ako vychovávateľ budúceho cisára Františka II. (I.) Habsburského. Cisár Jozef II. ho vymenoval za skutočného tajného radcu a v roku 1790 ho vyznamenal radom Zlatého rúna. Keď František Habsburský v roku 1792 nastúpil na trón, vymenoval grófa Colloredo za svojho ministra. Gróf Colloredo mal skutočnú dôveru vtedajšieho cisára. Začiatkom 19. storočia bol František Colloredo zodpovedný aj za zahraničnú politiku a vraj aj pod vplyvom svojej manželky Márie

Viktórie sa rozhodol pripojiť Rakúsko v roku 1805 do protinapoleonskej koalície.¹⁵

Po smrti druhého manžela v roku 1806 uzavrela grófkou Mária Viktória tretie manželstvo, keď sa vydala za Karola Eugena Lotrinského, vojvodu d'Elbeuf (1751 – 1825). Mária Viktória sa tak stala poslednou lotrinskou vojvodkyňou a keď zomrela, vymrelo s ňou aj meno rodu Lotrinský-Guise, rakúskej vetvy tejto francúzskej dynastie. Jej manžel Karol Lotrinský sa počas Veľkej francúzskej revolúcie preslávil ako princ Lambesc. Karol sa narodil vo Versailles a počas života dosiahol pozoruhodné vojenské úspechy, bol rytierom Zlatého rúna, nositeľom vojenského radu Márie Terézie, cisársko-kráľovským generálom jazdeckta, kapitánom cisárskej a kráľovskej prvej jazdeckej gardy. Zomrel vo Viedni na mozgovú príhodu.¹⁶ Samotná Mária Viktória tiež zohrala v urodzenej spoločnosti dôležitú úlohu, vynikala ako duchaplná dáma. Počas vlády francúzskeho cisára Napoleona na začiatku 19. storočia ju verejnosť často podozrievala, že je tajnou Napoleonovou obdivovateľkou. Avšak, tí, čo ju poznali najlepšie, dobre vedeli, že bola vždy lojálna viedenskému cisárskemu dvoru – dlhoročnému Napoleonovmu nepriateľovi. V nekrológu sa písalo o tom, že to bola práve Mária Viktória, ktorú rakúsky cisár František I. poveril v roku 1810, aby pripravila jeho dcéru arcivojvodkyňu Máriu Lujzu, o vzdelanie ktorej sa veľmi zaujímala, na žiadosť o ruku od samotného Napoleona. Práve Mária Viktória ako lotrinská vojvodkyňa mala na viedenskom

dvore najvyššie postavenie hneď po členkách cisárskej rodiny. Bola tiež nositeľkou radu Hviezdného kríža, ale v posledných rokoch, vzhľadom na jej vyšší vek, už najmä oddychovala medzi svojimi deťmi. Mária Viktória zomrela vo Viedni 15. októbra 1845 vo veku 79 rokov.¹⁷

Grófkou Máriu Viktóriou do jedného zo svojich románov zakomponovala aj spisovateľka Edith E. Cuthel (1853 – 1929) z viktoriánskeho Anglicka, ktorá napísala román o Márii Lujze Habsburskej, druhej manželke Napoleona Bonaparta.¹⁸ O Márii Viktórii písala ako o šikovnej a temperamentnej mladej Francúzke, ktorá bola „vdova po istom de Poutetovi, húsarskom kapitánovi, ktorý padol v boji, a rodená Folliot de Crenneville z nižšej francúzskej šľachty...“¹⁹ Autorka pripisovala grófke Márii Viktórii dôležité miesto na francúzskom cisárskom dvore v pozícii dôverníčky Márie Lujzy, kde sa obe vo veľkej miere miešali do politických záležitostí, na základe čoho mal sám Napoleon, podľa Cuthelovej, označiť Máriu Viktóriu za „intrigánsku grófkou“.²⁰ Čo je pravdy na slovách britskej spisovateľky, môže potvrdiť alebo vyvrátiť len archívny výskum. Vlastníčkou majetkov v Pavliciach bola grófkou Folliot de Crenneville len krátko, keďže už v roku 1805 ich predala Esterháziom, čím sa Pavlice stali súčasťou šintavského panstva tohto významného uhorského šľachtického rodu. Bolerázske panstvo vlastnila Viktória dlhšie. V roku 1817 od nej tento majetok odkúpil gróf František Pálfi a pripojil panstvo k už existujúcemu smolenickému panstvu.²¹

15 Allgemeine Deutsche Biographie. Vierter Band. Leipzig : Verlag von Duncker & Humblot, 1876, s. 414-415.

16 Wiener Zeitung, Nr. 269, 25. november 1825, s. 1131.

17 Agrarische politische Zeitung, roč. 20, Nr. 90, 8. november 1845, s. 410; Klagener Zeitung, Nr. 89, 29. október 1845, s. 304.

18 CUTHELL, Edith E. An Imperial Victim : Marie Louise : Archduchess of Austria, Empress of the French, Duchess of Parma. London : Stanley Paul & Co. Ltd., 1912.

19 CUTHELL, An Imperial Victim..., s. 14.

20 CUTHELL, An Imperial Victim..., s. 27.

21 BABIRÁT, Boleráz 1240-1995, s. 141.

Simona Jurčová, Západoslovenské múzeum v Trnave

Erb mesta v Trnave očami vnímavého návštevníka

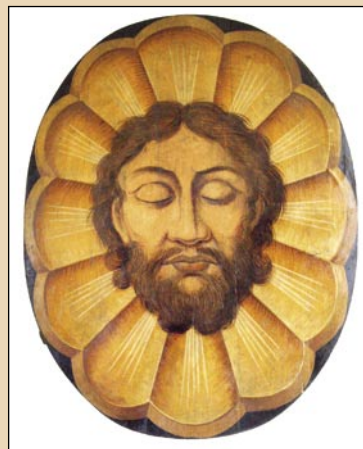
Na stránke Mesta Trnavy sa dočítame, že trnavský erb je jedným z najkrajších a najdomyselnejších symbolov v európskej heraldike. Jeho výkladom sa zaoberá viacero odborných historických štúdií. No my sa dnes týmto smerom nevydáme. Urobíme si prechádzku do histórie i do súčasnosti a navštívime nielen zopár miest, kde bol mestský erb v minulosti osadený, ale pozrieme sa najmä tam, kde ho aj dnes môžeme vidieť.

Mestský znak v minulosti naši predkovia zakomponovali na dôležité a reprezentatívne stavby, ale nesmel chýbať ani na výnimočných slávnostiach v podobe privítacej architektúry, akou bola slávobrána. Pochopiteľne, išlo o príležitostnú stavbu, ktorá bola po splnení svojho účelu rozobratá. Slávobrány boli vo svojej dobe celkom častou súčasťou víťacieho ceremonálu hostí z najvyšších kruhov – návštev panovníka. Slávobrána mala zväčša drevenú konštrukciu, ktorá bola obalená zeleňou. O jednej takej v Trnave vieme aj na základe dobovej reprodukcie grafiky a dvoch veľkých oválnych znakov mesta, ktoré sa zachovali v zbierke Západoslovenského múzea v Trnave. Išlo o triumfálnu bránu postavenú pri príležitosti návštevy Jeho Výsosti cisára a kráľa Františka I. a jeho manželky Karolíny Augusty v Trnave dňa 10. októbra 1820.¹ Nevieme úplne presne, kde stála (zrejme niekde pred bývalou Dolnou bránou, lebo sprievod prichádzal na hlavnú ulicu od Modranky), ale jej rozmery boli také veľké, aby sa popod ňu zmestili koče, jazdci a celý sprievod. Trnavský znak oválneho tvaru (olejomalba na dreve), ktorý bol zavesený v strede hornej časti z oboch strán slávobrány má rozmery 180 x 142 cm. Oba znaky zo slávobrány sú uložené v zbierke múzea a až do objavenia dobového obrázku nebol ich účel jasný.²

Triumfálna brána v Trnave z r. 1820, reprodukcia dobovej grafiky, zdroj: zbierkový fond ZSM

Mestský znak bol umiestnený na niektoré architektúry, ktoré boli pre mesto ikonické a mesto ich stavbu aj financovalo. Napríklad na dobovej fotografii mestského bitúnku z roku 1912 je v strede hlavnej fasády nad oknami kartuša s reliéfom, ktorý veľmi pripomína mestský znak (i keď fotografia nie je celkom ostrá).³ Dnes z celého komplexu bitúnku stoja už iba dva strážne domčeky na Zelenečskej ulici pred vstupom do obchodného reťazca. Trnavský znak nájdeme napríklad i na budove dnes už nefunkčných

Znak mesta Trnava z triumfálnej brány z r. 1820, olejomalba na dreve, zdroj: zbierkový fond ZSM

1 JURČOVÁ, Simona, 2009. Triumfálny oblúk z roku 1820. In Novinky z radnice, Trnava, 2009. Roč. 20, č. 9. ISSN 1339-8989, s. 13 – 14.

2 Triumfálny oblúk –dobová grafika, evid. č. 11352, Znaky mesta z triumfálneho oblúka, evid. č. 14156 a 14157.

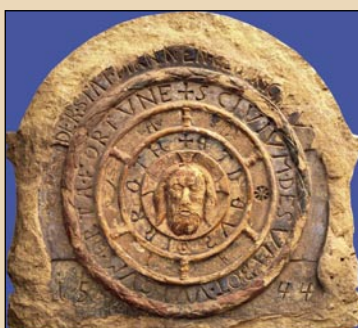
3 Mestský bitúnok v Trnave postavený v r. 1912, In Bratislava, vydala Mestská rada, Berlín 1928, str. 131

Mestský bitúnok, dobová fotografi

Priečelie mestskej radnice v Trnave, fotografia Blažeja Vitteka, 2005

Erb na fasáde kaplnky na nádvorí radnice pred rekonštrukciou, fotografia Blažeja

Erb mesta z nádvorja radnice – originál a rekonštrukčná kópia, zdroj: zbierkový fond ZSM

Mestských parných kúpeľov na Kollárovej ulici.⁴

Ak sa však chceme prejsť po Trnave a prezrieť si aspoň niekoľko trnavských znakov v centre mesta, začnime radnicou. Krásny reprezentačný erb mesta zdobí vrchol uličnej fasády mestskej radnice. Spustíme zrak nižšie na balkón a nájdeme tam ešte jednu menšiu podobu mestského znaku. Vstúpme aj na nádvorie radnice, v trochu inej podobe nájdeme mestský znak aj na dvorovej fasáde nad vstupom do forhauzu neďaleko telesa výťahu. Tento konkrétny erb sa na toto miesto dostal len nedávno, pred rekonštrukciou

západného krídla radnice zdobil fasádu kaplnky. Na budove je osadená kolorovaná kópia z umeleckého kameňa. Pôvodný, už značne zvetraný pieskovecový originál sa nachádza v zbierke Západoslovenského múzea v Trnave.⁵ Erb je dnes, samozrejme, i súčasťou fasády mestskej veže, no v nedávnej minulosti sa na veži

nenachádzal. Ak sa pozrieme na dobové pohľadnice s touto trnavskou dominantou, tak mestský znak na nej v prvej polovici 20. storočia nenájdeme. Objavil sa tam niekedy medzi rokmi 1951 – 1952, keď bola dolu vo veži prevádzka Slovakotour (neskôr TuristTour).⁶ Po nedávnej renovácii a zrekonštruovaní arkiera je erb osadený práve na arkieri, pod dvojicou okien.

4 Mestské parné kúpele boli otvorené v roku 1931 a ešte v roku 1934 na dobovej pohľadnici erb mesta na fasáde parných kúpeľov nebol. Musel tam byť osadený neskôr.

5 Mestský znak z radnice, evid. č. 37896

6 O existencii erbu nad prevádzkou Slovakotouru v roku 1952 svedčí datovaná farebná fotografia Viktora Michalca a niekoľko dobových pohľadníc.

Erb mesta je aj súčasťou Súsošia sv. Trojice, nájdeme ho na dolnej architektúre súsošia pod skalným hrobom. Toto barokové stvárnenie s anjelikmi po oboch stranách a rastlinnými ornamentmi prekreslil v 19. storočí istý F. Drescher do kroniky Spolku trnavských ostrostrelcov (dat. 1860), ktorá je uložená v Štátnom archíve v Trnave.⁷

Krásne stvárnenie mestského erbu nájdeme aj na budove Spolku sv. Vojtecha, lenže nie zvonku, ale vo dvorovej časti. Znak sa nachádza na vrchole portálu smerujúceho do Radlinského ulice a nad ním je menšia hlava anjelika s krídlami. Tento znak i samotné nádvorie boli v minulosti, keď boli voľne prístupné verejnosti, veľmi fotogenické, a preto boli často zachytené fotografmi.

Naša prechádzka po stopách mestského erbu na trnavských architektúrach pokračuje smerom na východ na Námestie sv. Mikuláša. Najskôr erb nájdeme v značnej výške – v strede reliéfnej výzdoby štítu na budove mestskej fary. Ďalší znak mesta je na Súsoší sv. Jozefa, nachádza sa v strednej etáži na západnej strane obrátenej k bývalým domom kapituly. Ak však vstúpime do interiéru Baziliky sv. Mikuláša, nájdeme ho aj tam.

V západných hradbách je od roku 1938 Bernolákova brána postavená na mieste bývalej západnej fortne ako potrebná priestranná prieluka hradbami pre širokú spojnicu centra mesta a rozvíjajúcej sa novej štvrte Špiglsál. Brána vznikla pri Bernolákovom sade a v susedstve vtedy nového súsošia od akad. sochára Jána Koniarka, ktoré bolo osadené pri príležitosti osláv 150. výročia kodifikácie prvého sloven-

⁷ Štátny archív v Trnave, fond Spolok trnavských ostrostrelcov, archívna krabica 3. Pamätná kniha 1860 – 1882. (A NAGYSZOMBATI/ LÖVESZ TÁRSA SÁG/ BIRTOK-ÉS CZIM-/ KÖNYVE)

⁸ Išlo o 150. výročie vydania Bernolákovho kodifikačného spisu Filologicko – kritická rozprava o slovenských písmenách. In: Macho, Peter: Anton Bernolák ako symbol v historickej pamäti, verejnom priestore a v politike. oslavy 150. výročia prvej kodifikácie spisovnej slovenčiny v Trnave. In: Historia Nova 5, FFUK Bratislava.

Erb mesta naestskej veži nad kancelárou Slovakotour, farebná fotografia Viktora Michalca, 1952

Erb mesta naestskej veži po rekonštrukcii, fotografia Blažeja Vitteka, 2005

Kresba erbu mesta zo súsošia sv. Trojice, F. Drescher, 1860

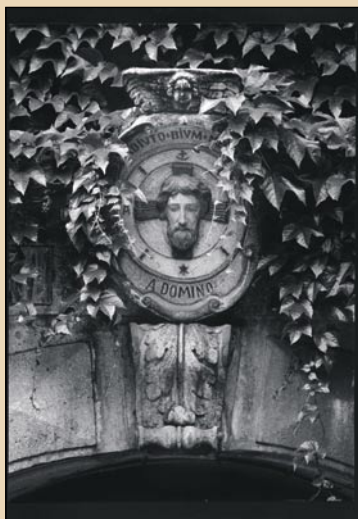
ského spisovného jazyka Antonom Bernolákom v roku 1937.⁸ Nová

brána s tromi otvormi vznikla v spolupráci s pamiatkarom Ing. arch. Václavom Menclom. Dva menšie otvory sú nad chodníkmi pre peších a veľký v strede nad cestou pre dopravu. Nad otvormi pre peších sú osadené reliéfy od sochára Mikuláša Machalu, jeden s motívom stretnutia panovníkov Ľudovíta I. z Anjou a Karola IV. v roku 1360 v Trnave a druhý s motívom kolárov s kolesom ako symbolom mesta.⁹ Nad cestou v strede tabule s textom je osadený historický reliéf – mestský erb z roku 1619.

Napokon sa vydáme trochu ďalej na severozápad za centrum k budove bývalého mestského pivovaru, neskôr Sesslerovej sladovni. Starší mestský pivovar kúpil Sessler v polovici 19. storočia a prestaval ho na sladovňu, ktorú rodina prevádzkovala až do roku 1938. Na fasáde tejto budovy sa zachovali až dve staršie podoby trnavského mestského znaku. Neďaleko sladovne je dnes krásne opravená budova, v ktorej sídli Krajský pamiatkový úrad, a ten opatruje dvojicu sôch z roku 1770, ktoré stáli kedysi na moste ponad Trnávku, kadiaľ sa vstupovalo do mesta od Bratislavy (a od stanice).

Ak sa postavíme pred evanjelický kostol a budeme pozeráť na miesto pôvodného mosta, tak naľavo na kamennom múriku mosta stála socha Immaculaty a vpravo socha sv. Jozefa. A práve táto socha má na sokli mestský erb. Na tejto prechádzke si môžeme všimnúť viacero podôb trnavského znaku – od obsiahlej verzie so všetkými kruhmi a textami (radnica, mestská veža) až po zjednodušenú na koleso s hlavou Krista v strede. Všetky v 19. storočí bol názor historikov na výklad ikonografiky znaku trochu iný ako dnes. Hlavu Krista v strede kolesa istý čas interpretovali ako hlavu sv. Jána Krstiteľa. Preto niektoré podoby znaku pripomínajú skôr

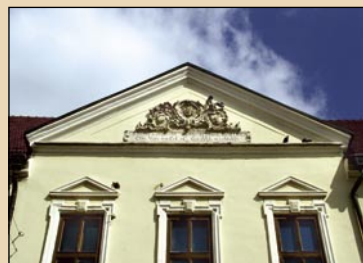
Erb na nádvorí Spolku sv. Vojtecha, fotografia Jána Motulku, okolo r. 1970

Historický erb mesta vložený na Bernolákova bráne, fotografia z archívu ZSM

tento výklad (napríklad i zobrazenie na dvoch drevených doskách zo slávobrány). V Západoslovenskom múzeu sa nachádza tiež niekoľko kamenných segmentov s rôznymi podobami mestského znaku. Ide predovšetkým o svorníky zo zaniknutých portálov, napr. veľký kamenný svorník s letopočtom 1589

Erb na štíte fary na Námestí sv. Mikuláša v Trnave, fotografia Blažeja Vitteka, 2004

Erb mesta na Súsosí sv. Jozefa, fotografia M. Kuššovej, 2020

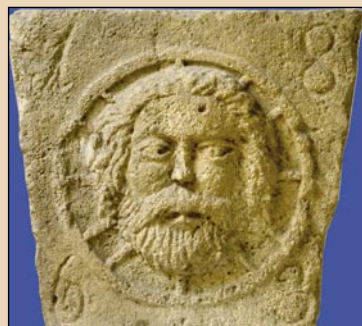
Erby na fasáde bývalej Sesslerovej sladovne, foto autorka, 2021

a svorník s letopočtom 1863, ktoré sú vystavené voľne v priestoroch, ale aj opracovaný kameň v tvare hranola s oblúkovitým horným ukončením a s erbom a letopočtom 1769 pochádzajúci z archeologických vykopávok vystavený v expozícii Klarisky v Trnave. Erb mesta sa nachádza nielen na architektúrach, ale aj na via-

9 JURČOVÁ, Simona. 2015. Bernolákova brána v Trnave. In Novinky z radnice, Trnava, 2015. Roč. 26, č. 5. ISSN 1339-8989, s. 14-18.

Sochy na moste cez Trnávku a erb na sokli sochy sv. Jozefa z r. 1770, dobová pohľadnica (cca 1915) a fotografia Viktora Michalca z r. 1969

Erb mesta na cechovej truhlici trnavských povrazníkov, 1838, zdroj: zbierkový fond ZSM

cerých historických grafických listoch – vedutách Trnavy, na dobových pohľadniach Trnavy, drobných propagačných grafikách, pozvánkach, dobových plagátoch, mapách i plánoch mesta a pod. Bol súčasťou mestských pečatidiel, cechovej symboliky, nachádzal sa na dobových listinách, i na pečiatkach mestských kancelárií už v modernej dobe. Ako hlavný symbol mesta bol súčasťou veľkolepého sprievodu pri príležitosti osláv 700. výročia povýšenia Trnavy na slobodné kráľovské mesto panovníkom Belom IV. v roku 1938, z ktorých existujú fotografie. V múzeu i archíve sa zachovali dobové fotografie, plagáty i rôzne iné materiály, na ktorých je erb mesta Trnava v rôznych svojich podobách.

Potulka po stopách mestského znaku na architektúrach je iba malou ukážkou pomyselnej historickej prechádzky Trnavou, ktorú si však v realite môže urobiť každý Trnavčan trebárs niektorú peknú nedeľu. Vnímavý divák možno objaví aj iné miesta, na ktorých je znak Trnava ukrytý alebo odkrytý a v článku ho nespomíname. Nadšený obdi-

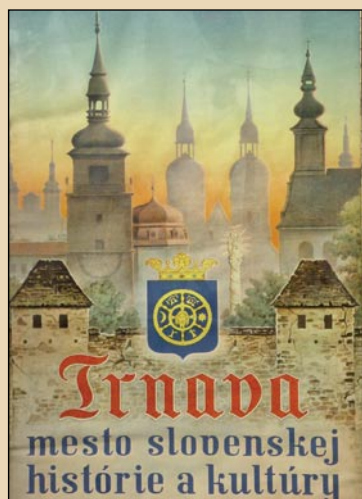
Kamenné segmenty s erbom mesta v ZSM, zdroj: zbierkový fond ZSM

Kamenné segmenty s erbom mesta v ZSM, zdroj: zbierkový fond ZSM

Fotografia zo sprievodu mestom na oslavách v r. 1938, zdroj: zbierkový fond ZSM
vovateľ trnavskej histórie má tak priestor na vlastné objavy.

Plagát k oslavám mesta v roku 1938 s vtedy aktuálnym znakom mesta, zdroj: zbierkový fond ZSM

Erb mesta na mosadzných nástavcoch na čiapkach trnavských ostrorelcov, 19. storočie, zdroj: zbierkový fond ZSM

Pavol Tomašovič

Dar Petra Radványiho pre všetkých, ktorí majú radi hudbu: Da capo fortissimo

K životným jubileám zväčša dávame dary oslávencom. V prípade Petra Bonza Radványiho to bolo naopak. Jeho nová knižka s názvom „fortissimo“, ktorú v spolupráci s Knižnicou Juraja Fándlyho uviedol v Dome hudby, je trvalým obdarovaním všetkých, ktorí majú radi nielen hudbu, ale aj dianie okolo nej.

Obsahuje autorove spomienky na koncerty adojmy z nich, ako aj písomne zachytené stretnutia a festivaly, ktorých sa Peter zúčastnil a viaceré z nich aj spoluorganizoval. Nechýbajú ani jeho rozhovory adojmy zciest za hudbou. Kniha vizuálne pripomína platňu, ktorá má dve strany, atak ajčitateľ, podobne ako pri púšťaní platne, musí po prečítaní prvej časti knihu otočiť, aby sa moholzačítať do jej pokračovania.

Obsahovo sa kniha člení na šesť kapitol. Prvá kapitola s rovnomeným názvom ako kniha ponúka texty, ktoré autor písal od roku 2000 pre viaceré periodiká, ako napríklad pre MY/Trnavský hlas extra, Trnavský hlas/Korzár, bluesmusic.sk, ako aj pre slovakblues.com, v ktorých reflektuje hudobné udalosti v Trnave alebo píše o hudobných osobnostiach. Nechýba ani reflexia na Trnavský Jazyk, Lumen či na udeľovanie výročných cien mesta Trnava.

Vdruhej kapitole s názvom Koncertné stretnutia Peter Radványi sprítomňuje čitateľom atmosféru koncertov, na ktorých sa zúčastnil. Stretneme sa tak sprostredkovane s Hansom Theessingom, Petrom Lipom, skupinou Nazareth či Danom Salontayom. Osobne ma v tejto časti prekvapila informácia okoncerte britského herca aspeváka Hughu Laurieho, ktorého viacerí poznajú skôr ztelevízneho seriálu Dr. House.

Tretia kapitola s názvom Rádio

prináša texty, scenáre relácií apoznámkyy z relácií, ktoré Peter moderoval. Pripomeňme v tejto súvislosti skutočnosť, že Petrov hlas nás sprevádzal na vlnách Slovenského rozhlasu, Rádia Devín, Rádia Regina, Rock FM rádia, Rádia T, Rádia naj, Rádia Forte či RMC rádia. Po prečítaní tretej kapitoly treba knihu otočiť na stranu B, kde nás čakajú ďalšie tri púťané kapitoly snázvami Na cestách, Dobroty aRozhovory. Vďaka nim sa môžeme preniesť do Francúzska, Belgicka, Švajčiarska, Záhrebu, Berlína, Moskvy, Srbska, Poľska, ale ajdo Taiwanu.

Samostatnú kapitolu venoval Peter svojej „srdcovke“ – Dobrofestu Trnava. Vybral tie najlepšie dobroty aódy na hudobný nástroj dobro, ako aj nasamotný festival, ktorý preslávil Trnavu vmedzinárodnom priestore. Prirodzene, vknihe nechýba ani spomienka na syna vynálezcu dobra Johna Edwarda Dopy-

eru, ktorý prispel kpropagácii samotného Dobrofestu. Príjemným osviežením je záverečná kapitola, vktorej sa môže prostredníctvom rozhovorov stretnúť stakými významnými hudobnými osobnosťami, akými sú Dave Peabody, Ian Anderson či Ady Kelemen.

Bohato ilustrovaná kniha Petra Radványiho oživuje nielen naše spomienky, ale je ajdôležitým zhodnotením apooohliadnutím za hudbou, festivalmi ahudobníkmi, ktorí desaťročia vytvárali výbornú atmosféru na koncertoch a významne ovplyvňovali ajobohacovali kultúrne dianie vo svete ina Slovensku. Peter opäť raz dokázal pozastaviť čas asvojich čitateľov vtiahol do tónov amelódií, ktoré nezávisia od mediálneho tlaku aplynutia dní. Zachytil harmóniu, ktorá obostala vrýchlo tečúcim živote, akaždému, kto je schopný otvoriť svoje srdce imysel', umožňuje znej načerpať novú silu aenergiu.

Kniha má eštejednu špecifickú črtu. Vyšla vo vydavateľstve Tirna, za ktorým stojí fotograf, novinár, publicista a čiastočne ihudobník Jozef Šelestiak. Vdeň uvedenia knihy sme si okrem

potešenia znovej publikácie užili aj ich spoločné hudobné vystúpenie. Jozef Šelestiak, ktorý je podobne ako Peter Radványi v tomto roku jubilantom, sprevádzal Bonzov spev ahru na dobro svojou

ústnou harmonikou. Ak chcete vedieť, koľko rokov majú títo dvaja mladíci, pozrite si obal knihy, kde na strane A nájdete namiesto rýchlosti otáčok zakódovaný ich spoločný jubilejný rok. ■

Adrián Kobetič, mestský kurátor, foto: Martin Hesko

Mesto reštauruje umelecké diela vo verejnom priestore, postupne chce obnoviť všetky

Vo verejnom priestore Trnavy sa v súčasnosti nachádza viac ako stotridsať umeleckých diel, z čoho takmer tretinu tvoria sochy a fontány vytvorené v priebehu 20. storočia. Veľká časť z nich je na sídliskách, kde sú často nenápadne ukryté v zeleni vnútroblokov. Mnohé sú dielami významných slovenských sochárov, a niet pochýb o ich umeleckých kvalitách. Zub času, ale aj vandalizmus, sa však podpísal na kondícii jednotlivých sôch, a preto bolo dôležité pristúpiť k systematickému reštaurovaniu. To by malo jednak zamedziť postupnej degradácii diel, ale aj viesť k zlepšeniu ich vizuálnych kvalít. Predstavme si teda niektoré diela, ktorým bola v nedávnom čase venovaná pozornosť reštaurátorov.

Ešte koncom minulého roka bola za účelom reštaurovania demontovaná kovová socha s názvom Konštrukcia, ktorú pre novovznikajúcu výstavbu bytových domov na Ulici Kornela Mahra vytvoril v roku 1969 akademický sochár Joseph Jurča. Zváraná mosadzná kovová socha je v súčasnosti v ateliéri reštaurátora akad. soch. Stanislava Koželu, odkiaľ sa vráti do ulíc Trnavy po viac ako rok trvajúcej obnove. Joseph Jurča, rodák z Paríža, ktorý prežil veľkú časť života v Trnave, vytvoril pre naše mesto viacero sôch, prechádzajúcich momentálne reštaurovaním. Jeho ďalšie dielo, menšie súsošie s názvom Matka s dieťaťom, nájdeme na Mozartovej ulici. Umiestnené tam bolo pri príležitosti Medzinárodného dňa dieťaťa, vyhláseného OSN na rok 1979. Reštaurovaním prechádza aj Jurčova socha s názvom Jar, stojaca na Ulici Jozefa Gregora Tajovského, vytvorená v roku 1977. Ide o terakotovú ženskú figúru, držiacu v rukách vetvičku ako symbol úrody a blahobytu. Posledným dielom reštaurovaným na sídlisku Predná-

Dvojica, Vladimír Farár, 1969

Ležiaca žena, Anton Čutek, 1972

Dvojica, Anton Čutek, 1970

Jar, Joseph Jurča, 1977

Matka s dieťaťom, Joseph Jurča, 1979

dražie je taktiež socha ženskej figúry s názvom Eva, ktorú pre toto miesto vytvoril v roku 1975 reštaurátor akad. soch. Ján Rybárik. V sedemdesiatych rokoch v Trnave reštauroval viacero historických pamiatok, z času na čas sa však venoval aj voľnej tvorbe. Ďalšie tri reštaurované diela sa nachádzajú na Hospodár-

skej ulici, dve z nich vytvoril akad. soch. Anton Čutek. Dielo Dvojica z roku 1970 je vo vnútrobloku pri prechode zo Zeleného kríčka na Hospodársku ulicu, skryté pod stromami neďaleko detských preliezok. Druhé Čutekove dielo Ležiaca žena sa nachádza oproti Novému cintorínu, blízko križovatky ulíc Hospodárska a Terézie

Vansovej. Obe patria k najkvalitnejším dielam, ktoré vznikli vo verejnom priestore Trnave medzi rokmi 1948 a 1989. Posledné aktuálne reštaurované sochárske dielo je Dvojica od akad. soch. Vladimíra Farára z roku 1969, ktoré stojí vedľa chodníka neďaleko križovatky ulíc Študentská a Hospodárska. Svojim datovaním a tiež povahou patrí k posledným prednormalizačným umeleckým dielam v Trnave.

S výnimkou Jurčovej Konštrukcie ide o diela z kameňa, ktorých obnovu zabezpečuje reštaurátor Mgr. art. Tomáš Kucman. Vo svojej práci využíva najnovšie technológie, vďaka čomu je reštaurovanie časovo efektívne, no taktiež ekologické, keďže prebieha bez použitia škodlivých chemikálií. Jednotlivé sochy sú v priebehu reštaurovania očistené vodou a parou, následne dočisťované mikropieskovaním a laserom. V závere je na ich povrch kvôli ľahšiemu odstráneniu potenciálnych vandalských zásahov nanosený antigraffiti náter.

Aj napriek tomu, že sa darí postupne fond umenia vo verejnom priestore reštaurovať, veľká časť diel na svoju obnovu ešte len čaká. Výhľadovo má Zaží v Trnave – mestské kultúrne stredisko ako správca umeleckých diel vo verejnom priestore v pláne obnoviť celý fond v priebehu najbližších piatich rokov. To, či sa tieto plány naplnia, závisí jednak od financií, ktoré bude mesto schopné na tento zámer vyčleniť, no taktiež od množstva vandalských zásahov, ktoré pre mesto znamenajú nečakané výdavky. Môžeme len dúfať, že doba, keď boli umelecké diela vo verejnom priestore poškodzované, je nadobro za nami. ■

Tereza Šimončíčová, foto: Pavol Matava

Druhý ročník Street Art Gallery v Trnave vdýchol život štyrom veľkým šedým stenám

Kvalitná starostlivosť o verejný priestor miest úzko súvisí s kvalitou života ich obyvateľov. Nemenej dôležitá ako v centre je starostlivosť o verejný priestor na sídliskách, kde trávajú ľudia väčšinu voľného času. Z iniciatívy Mesta Trnava a pod záštitou Mestského kultúrneho strediska Zaži v Trnave preto vznikol zaujímavý nápad oživiť „šedé zóny“ sídlisk moderným umením – kvalitnými veľkoplošnými maľbami. Trnava patrí k prvým slovenským mestám, ktoré sa rozhodli riešiť problematiku vizuálne neatraktívnych stien panelákov, a premieňať ich na monumentálne diela v postupne vznikajúcej pouličnej galérii. Tento rok sme si prizvali na pomoc umelcov z rôznych krajín, ktorých grafity, muraly a obrazy možno nájsť kade-tade po celom svete. Toto sú oni:

Zďaleka priletel exotický ochranca zvierat Koz Dos
Priamo z Venezuely pristál na Námestí Jozefa Herdu, konkrétne na budove Univerzity sv. Cyrila a Metoda, kde za desať dní vytvoril obrovský farebný mural so svojou typickou tematikou. Vo svojej tvorbe realisticky vyobrazuje človeka so zvieracou tvárou či pokrývkou hlavy. Symbolika má jasný cieľ poukázať na potrebu rešpektovania a súzvuoku dvoch ríš – ľudskej a zvieracej.

Jeho tvorba pramení z rodinných hodnôt, adeptov na zvečnenie si vyberá pokorne

„Prítomnosť zvierat v mojich muraloch je spojenie, ktoré som aktívne nevyhľadával, ale prirodzene vzniklo. Vyrastal som v dome s malými hospodárskymi zvieratkami a u nás v rodine sme mali vždy zvieratá v úcte. Formovalo ma to a je to niečo veľmi osobné,“ hovorí umelec. Napriek takmer nevyčerpatelnej ponuke

Koz Dos, budova UCM

zvieracej ríše Venezuelčan tvrdí, že na niektoré z nich ešte nedozrel čas. „Kľúč k výberu zvierat je u mňa rôzny. Do môjho hľadáča sa dostalo už množstvo zvierat. Niektoré sú mi blízke, niektoré som nikdy nevidel, napriek tomu ich maľujem, a potom sú zvieratá, na ktoré ešte nedozrel čas.“ Na budove UCM môžeme nájsť vyobrazenie človeka v lemurej kapucni. Maľovaniu predchádzajú „ťažké výpočty“

Samotný výber motívu a jeho náčrt nie sú jednoduché a ovplyvňuje ich mnoho faktorov. Zaujímavé bolo zaoblenie univerzitnej steny, ktoré Koz Dos rafinovane využil: „Oblý tvar steny nás dosť zaujal, a keď som si robil náčrt s ohľadom na budovu, naskicoval som to tak, aby sa dali urobiť interpretácie diela z troch rôznych strán. Nadchla ma tiež predstava, že maľba je pri detskom ihrisku a množstvo detí bude mať možnosť vidieť kúsok dostupného umenia.“

Provensalčan Reano Ferros priniesol nezvyčajné umenie calligrafittov

Vyrástol z hip-hopového graffitiového umenia sedemdesiatych rokov, postupne si vytvoril vlastnú abecedu, a teraz ho ľudia chodia sledovať na rôznych eventoch, kde maľuje steny interiérov a exteriérov. Na umeleckú nôtu bol naladený odmala a tvorí neoddeliteľnú súčasť jeho života, no nastavené má i jasné hranice: „Nechcem umením platiť účty. Chceme sa vyhnúť tomu, že ma pohltí komerčnosť a moja kreatívna stránka sa vytratí. Pokoj je pre mňa nesmierne dôležitý, tvorím to, čo cítim.“

Pri tvorení mu fandili žiaci základnej školy

Ferrosov mural môžete nájsť v areáli Základnej školy na Spartakovskej. Pracoval na ňom štyri dni, prvé dva mu spríjemňoval štebot detí, no vychutnal si vraj aj víkendový pokoj: „Začal som maľovať vo štvrtok, všade behali deti, chodili sa pozeráť, čo robím. Cez víkend sa dvor vyľudnil a zostalo tu úplné ticho, užil som si oboje.“ Hra so saturáciou a kreovanie bohatých línií, to sú výrazné črty jeho tvorby

Charakteristickým prvkom jeho tvorby sú nepochybne hry so saturáciou a nekonečné vrstvenie čiarok. Spomenuté písmo je často iba doplnkom obrovských nástenných ornamentov vytvorených z nekonečného množstva čiar rôznych veľkostí. Práca so saturáciou, teda s odtieňmi, vytvára opticky objemné maľby, bledšie a tmavšie línie vytvárajú zasa protistojace kontrasty. Schválne, budete vedieť rozlúštiť nápis, ktorý zanechal na Spartakovskej? Keď sa lepšie pozriete, uvidíte „krásna Trnava“.

Po druhýkrát k nám z Budapešti zavítal Fat Heat

Na scéne sa pohybuje už dvadsať rokov a vyrástol z klasického pouličného umenia, ktoré bolo podľa jeho slov niekedy aj trošku nelegálne. Postupne vyrástol nielen Fat Heat, ale aj jeho diela, ktoré značne nabrali na objeme a posledných desať rokov tvorí iba nadrozmerne muraly. Najväčší má šesťdesiat metrov.

Priestor, ktorý dostal v Trnave, mu padol do oka

Človek s búrkou namiesto hlavy – tak vyzerá obraz na stene paneláka na Saleziánskej ulici. Napriek tomu, že vďaka svojmu povolaniu precestoval nemalý kus sveta, skromne hovorí, že tohtoročný priestor v Trnave je zatiaľ jeho najobľúbenejším. „Úprimne, táto stena je tento rok zatiaľ mojou najobľúbenejšou. Má hladký povrch, je čistá, bez okien a veľká tak akurát. Použil som sketch, ktorý mám v archíve už niekoľko mesiacov a sem sa mi úplne hodil.“

Nerád sa vyjadruje slovami, preto kreslí a baví sa sledovaním interpretácií ľudí

„Baví ma sloboda a rôznorodosť umenia, rovnako aj variantnosť jeho recepcie a vyloženia. Preferujem tvorenie nálad, pretože nerád rozprávam a vyjadrujem pocity, tak som aj začal kresliť. Je zábavné sledovať, ako ľudia premýšľajú,“ hovorí Fat Heat. Obraz, pri ktorom sa môžete pristaviť na

Reano Ferros, ZŠ Spartakovská

Saleziánskej, demonštruje konflikt vnútorného sveta človeka s vonkajším, obklopujúcim a často pohlcujúcim.

Obr. 3. Fat Heat, participatívny panelák na Saleziánskej ulici. Posledným v partii je umelec zo slovenskej scény Dian

V železničnom podchode na Dohnányho ulici čoskoro vznikne posledná maľba tohtoročnej Street Art Gallery pod vedením štetcov „Colorsbydian“. Známy je okrem iného svojím motívom sloníka, ktorým v rôznych variáciách ozdobil už mnoho stien. Necháme sa prevkapiť!

Výber motívov a umelcov je pomerne náročný proces, čo na to náš mestský kurátor?

Street Art Gallery predstavuje jeden z najväčších zásahov do verejného priestoru. Mohli by ste sa nazdávať, že umelci dostanú pozvánky, prídu, namalujú a odídu. Je za tým však celý rad rozhodovaní a hodiny vyberania či diskusií. „Už druhý rok spolupracujeme s Bratislava Street Art festivalom, komunitou, ktorá má vybudovanú širokú sieť medzinárodných kontaktov. Z ich databázy sme hľadali tie najzaujímavejšie mená, ktoré by do nášho konceptu zapadli po tematickej aj

lokalizačnej stránke,“ vysvetľuje Adrián Kobetič.

Hlavným kritériom výberu umelca je jeho portfólio

Z databázy sú vybraní umelci, ktorí spĺňajú požiadavky Trnavy. Na základe portfólií tvorby jednotlivcov je výber zúžený a posúdená ich vhodnosť. „Motívy vzišli z toho, čo umelci ponúkajú, a z toho, čo z ich portfólia zapadlo do kontextu našich priestorov, kam sme chceli jednotlivé maľby uložiť.“

Umenie pozitívne ovplyvňuje ľudí a učí nás myslieť zložitejšie, v iných intenciách

Umenie vo verejnom priestore je nepochybne dôležitou súčasťou každodenného prežívania ľudí. Nosí v sebe moc ovplyvňovať naše vnímanie pozitívnym i negatívnym smerom. Do budúca sú vízie bohaté: „Chceme, aby sa umenie vo verejnom priestore rozrastalo racionálne a systematicky, v duchu hesla „všetko s mierou“. Nechceme oklieštiť umenie iba na street art a grafity, premýšľame nad rôznymi formami umenia, akými verejný priestor skvalitniť s ohľadom na zachovanie pôvodného charakteru mesta,“ uzatvára Adrián. ■

Jaroslav Lieskovský

V septembri opäť príde do Trnavy cyklistický pelotón vrcholných pretekov Okolo Slovenska ...

Legends cestnej záľuby na dvoch kolesách preslávili naše historické mesto

Júlové vydanie NzR informovalo podrobne o trnavskom vklade do 66. edície medzinárodného cyklistického festivalu Okolo Slovenska. Stručne zopakujeme, že vrcholný sviatok úzkych galusiek v krajine pod Tatrami sa bude jazdiť od 13. do 17. septembra na cestách medzi Bratislavou a Košicami. Po úvodnej časovke v metropole SR povedie trasa prvej etapy z Bratislavy do Trnavy, s cieľom na Trojičnom námestí. Vlačnejšia Saganománia bola hlbokým zážitkom. Niet pochýb, že aj tohtoročný septembrový dojazd rovnako kvalitného pelotónu v uliciach nášho starobylého mesta sa posunie medzi hlavné športové udalosti trnavskej termínovej listiny 2022.

Trnava mala v doterajšej histórii Okolo Slovenska výrazný zástoj. Rozhodcovský, usporiadateľský aj pretekársky. Z dlhého radu uvedme úchytom predovšetkým nezabudnuteľných činnovníkov Eugena Krapfa, Karola Stucka alebo rozhodcovské trio Antona Kučeru, Alojza Prelovského a Margitu Kvetanovú. Z trnavských cyklistov spočiatku krútil najlepšie pedáľmi Bedrich Plank, celkovo strieborný v 2. ročníku (1955). Oveľa neskôr sa darilo deväťnásobnému účastníkovi Karolovi Lipovskému, vrchárskemu kráľovi OS 1985, alebo Ľubošovi Bachratému, štvrtému v absolútnom poradí OS 1991.

Do galérie trnavských osobností cyklistického diania sa teda zaradil aj Karol Stuck. Na tento svet prišiel 24. septembra 1908 a kniha jeho života sa zatvorila 5. decembra 1993. Pretekársky začal jazdiť v tamojšom CK

Karol Stuck (24. 9. 1908 Trnava – † 5. 12. 1993 Trnava) patril medzi zakladateľov a dlhoročných organizátorov vrcholných medzinárodných pretekov na slovenských cestách. Foto: zdroj Henrich Današ*

Ing. Vladimír Selčan (20. 8. 1935 Zavar – † 17. 2. 2019 Trnava) sa aktívne venoval cestnej cyklistike aj vo veteránskom veku. Pretekársku atmosféru Okolo Slovenska 1954 zažil iba ako osemnásťročný. Foto: Peter Kolárik*

Marathon od sezóny 1926. O tri roky neskôr pomáhal založiť Klub československých cyklistov Trnava. Po skončení pretekárskych aktivít zostal nadhlo pri cyklistike ako tréner, funkcionár a rozhodca.

V pamäti mám uložený milý okamih spred štrnástich rokov. Udial sa v mestskej športovej hale na Rybníkovej. Pri príležitosti nedežítých 100. narodenín Karola Stucka mu samosprávny magistrát udelil výročnú Cenu

mesta Trnavy in memoriam. Ocenenie prevzala jeho dcéra Hildegarda Današová. Slávnostného popoludnia sa zúčastnil aj vtedajší prezident SR Ivan Gašparovič.

Tiež Vladimír Selčan písal bohatú cyklistickú históriu. Rodák zo Zavara ešte nemal ani devätnásť rokov, keď dostal šancu zaradiť sa od 19. do 26. júna 1954 do 78-členného pelotónu Okolo Slovenska. Štartová listina bola poriadne nadupaná: Ružička, Nesl, Křivka, Plank, Nachtigal, Kubr, Málek, Perič i ďalšie esá československej elity. Mladý pretekár Lokomotívy Trnava v sedemdesiatom galapredstavení naprieč podtatranskou krajinou však nesklamal.

Rovnakú príležitosť dali V. Selčanovi aj zostavovatelia účastníckeho menoslovu OS 1955, lenže šťastena mu v repríze nežičila. „Počas voľného dňa po

Pri medzinárodnom cyklistickom zápolení Okolo Slovenska nebýva núdza o podobné úniky. Foto: Štefan Horváth

absolvovaní polovice trasy som v Košiciach išiel pod skalpel kvôli vredu v sedacej časti tela, takže ďalšie pokračovanie v pretekoch mi zakázal lekár,“ spo-

menul bývalý cyklistický borec pri poslednom rozhovore pre Novinky z radnice pred štyrmi rokmi v jeho trnavskom byte Na hlinách. ■

Jaroslav Lieskovský

Dvojdňový festival kráľovnej športu uštedril desať medailových pozícií domácim slávistom ...

Trnavského kladivára Libora Charfreitaga po piatich rokoch opäť zapísali do štartovej listiny a v majstrovstvách SR skončil strieborný

Trnava opäť raz žila vrcholným sviatkom kráľovnej športu. To keď Mestský atletický štadión Antona Hajmássyho privítal cez posledný júnový víkend početnú komunitu pri súperení o cenné medaily z majstrovstiev Slovenska mužov a žien. Celoštátny šampionát otvoril prezident SAZ Peter Korčok. Po ňom sa prítomným prihovoril predseda usporiadateľskej AŠK Slávia Vladimír Gubrický.

Dvojdňový program mal hladký priebeh a súťažiaci ponúkli divákom viacero kvalitných výkonov. Zo ženských výsledkov treba spomenúť predovšetkým hladkú stovku 20-ročnej Viktórie Forsterovej (ŠK ŠOG Nitra). Cieľový časomer jej už v sobotnom rozbe-

hu ukázal osobný rekord 11,46. Z toho istého nitrianskeho klubu sa zaskvela aj Daniela Ledecká. Beh na štyristo metrov cez prekážky zvládla za 56,40. Rovnakú disciplínu mužov ovládol Martin Kučera (HNTN Bratislava, 50,56 s). Najväčším esom v mužskom zozname však bol šprintér Ján Volko (Naša atletika Bratislava). Do súťažného kolotoča sa vrátil po mesačnej maródke. Stometrový šprint zvládol v Trnave za 10,36 s, na dvojnásobnej vzdialenosti mu namerali čas 21,04. Pri dekorovaní laureátov jednotlivých disciplín nezostali bokom ani trnavskí slávisti. Dovedna získali dve zlaté (Matúš Blšťák a Maximilián Slezák), päť strieborných a tri bronzové ocenenia.

Obaja premianti v modro-žltom výstroji domáceho klubu majú najkrajšie atletické roky stále iba pred sebou. Slezákoví zaletel oštep do vzdialenosti 75,67 m. Pri Blšťákovom víťaznom skoku do diaľky (747 cm) síce zaúradovala nedovolená podpora vetra (+2,3 m/s), no aj druhý najdlhší pokus potvrdil jeho celkové prvenstvo.

Po piatich rokoch sa vrátil do súťažného poľa slávista Libor Charfreitag (*11. 9. 1977), kladivársky majster Európy 2010. Do trnavských M-SR išiel predovšetkým ako tréner reprezentačnej kladivárky Veroniky Kaňuchovej (Dukla Banská Bystrica, 65,30 m - 1. miesto). Charfreitagov najdlhší hod 57,66 m stačil medzi mužmi na druhý stupeňok. ■

Jaroslav Lieskovský

Otvorenie krytej mestskej plavárne s účasťou umeleckých akvabel aj historických šermiarov

Sídliškový sviatok telesnej kultúry pokračoval v priestoroch SOU energetického

Prvé volebné obdobie v 90. rokoch malo na telovýchovnom úseku mestskej samosprávy dynamický náboj. Primátor mesta Imrich Borbély a viceprimátor Štefan Bošnják počas štvorročného funkčného obdobia prestrihli pásku po vybudovaní troch významných športovísk. Išlo o mestský zimný štadión, plaváreň v areáli VII. ZDŠ a kúpalisko na Družbe.

Športovo-zábavná šou na Zátvore, spojená s Olympiádou na Olympijskej, bola zároveň príspevkom k storočnici založenia Medzinárodného olympijského výboru a oslavy Roku rodiny. Mesto Trnava, MŠK Atomik a SOU energetické pozvali deti, mládež a dospelých na celodennú sídliskovú akciu. Na starosť mi dali jej libreto aj moderovanie. Program sa začal krstom krytej dvadsaťpäťky. Predpoludňajšie slávnostné otvorenie školského bazéna spestrilo defilé mažoretiek a vnútri aj ukážka umeleckého plávania v podaní bratislavských akvabel.

Po obedňajšej prestávke sa stovky Trnavčanov presunuli do areálu SOUE, kde ich najskôr zaujalo hodinové vystúpenie skupiny

historického šermu z Bojníc. V priestrannej telocvični hostiteľského učilišťa sa pod vysokou sieťou najviac darilo miešanému tímu z TJ Elán Linčianska, strieborní boli volejbalisti zo sídliska Zátvor a bronzový stupienok obsadili saleziáni z Kopánky. Podobne rušno bolo v stolnotenisovej herni aj na futbalovom ihrisku. Tiež kynológovia z Trstína, pástiar TJ Atóm Jaslovské Bohunice, karatisti TJ Slovsport Trnava, členovia aeroklubu a pracovníci autocomodexu prispeli ukážkami

svojej činnosti do pestrého scenára. No a po súťažnom hodnotení rodinných družstiev patrila siladická keramika, dar mesta Trnavy, víťazným Trajkovcom. Popoludnie na pódiu si zasa vyárendovala country-skupina Carawell Western s mladou speváčkou Martinou Bleščákovou, ktorá po desaťmesačnom študijnom pobyte v Texase mala doma prvé koncertné vystúpenie. Bodku za sídliskovou zábavou dala podvečerná veselica pri dychovke Tatrachemke. ■

Jaroslav Lieskovský

Päťdesiat rokov od vzniku tenisového oddielu TJ Slávia, pri zrode bol JUDr. Ivan Čierny

Dlhoročný predseda pomohol usporiadať v Trnave aj dve medzištátne stretnutia o Davisov pohár

O storočnom jubileu organizovaného tenisu v Trnave informujeme v našom mestskom časopise v spomienkovej i aktuálnej rovine. Iné okružle výročie, päťdesiatiny od založenia tenisového oddielu, si pripomínajú pamätníci z Telovýchovnej jednoty

Slávia. Pretože pri prvých krokoch ešte nemala ich hráčska základňa k dispozícii vlastné objekty, pre tréningovú činnosť využívala dvorec na nádvorí nemocnice.

Súčasný prezident Slovenského tenisového zväzu Miloslav Me-

čír, zlatý a bronzový medailista z OH 1988, pri našom májovom rozhovore po skončení finále ženskej extraligy v Trnave sa vrátil aj do čias hráčskej mladosti, keď na prvých antukových kurtoch slávičského areálu v priestoroch

Na rybníku si odkrútil ne jeden zápas. Vtedajšiu trnavskú partiu kormidloval zakladateľ oddielu JUDr. Ivan Čierny (* 10. 5. 1942 – † 20. 7. 2002). Jeho zásluhou mal trnavský tenis prvého profesionálneho trénera, to keď z Piešťan sem prišiel pracovať skúsený kouč Pavol Vrábek. So sebou priviedol aj talentovaných súrodencov Marcelu a Branislava Stankovičovcov. „Vďaka mimoriadnym manažérskym schopnostiam nášho oddielového šéfa vtedy prišli Trnave tréningové stredisko mládeže,“ uviedol P. Vrábek pri našom rozhovore po nečakanom prestupe z kúpeľnej perly Považia do slovenského Ríma.

S Ivanom Čiernym bola vskutku radosť spolupracovať. Tiež v júli a septembri 1996 pri dvoch trnavských meraniach síl v rámci Euroafrickej zóny Davisovho pohára, hraných netradične pod strechou mestského zimného štadióna. Predseda slávistického tenisového oddielu nám výrazným dielom pomohol pri zorganizovaní mužských duelov SR – Portugalsko (5:0) a SR – Poľsko (4:1), vrátane žrebovania v obradnej sieniestskej radnice aj rámcových zábavných popoludní na Trojičnom námestí. Pre zaujímavosť uvedme, že tenisový dvorec vyrástol v druhom

September 1996: Ivan Čierny (druhý zľava) patril do organizačného štábu trnavského Davisovho pohára medzi reprezentantmi Slovenska a Poľska. Tenisový kurt bol vtedy na ľadovej ploche zimného štadióna. Foto: Július Horváth

případe na ľadovej ploche! Tú pokryla technická čata preglejkou, polystyrénom a supremovým kobercom.

Smrť si prišla pre I. Čierneho príliš skoro, veď mal iba šesťdesiat rokov. Po úmrtí obetavého funkcionára založil Tennis club Slávia spomienkový turnaj. Prvý raz sa hral v auguste 2003 a usporiadať štáb viedol Igor Cepko. Na

Memoriál Ivana Čierneho prichádzajú tenisové nádeje doteraz. Ostatný ročník bol na programe nedávno, koncom júna. Do areálu TC Empire zavítali dievčatá a chlapci na celoslovenský turnaj mladšieho žiactva. Išlo o spomienku na nezabudnuteľného trnavského právnika s tenisovou raketou pri príležitosti jeho nedožitých 80. narodenín. ■

Jaroslav Lieskovský

Mozaika z telesnej kultúry

■ **ŠTADIÓN JOZEFA ADAMCA** – Druhú júlovú sobotu vyhradili vo Vrbovom športovej oslave. Tamojší futbalový štadión pomenovali po slávnom rodákovi Jozefovi Adamcovi (* 26. 2. 1942 – † 24. 12. 2018). Pásku prestrihol jeho 83-ročný brat Emil. A stručná vizitka nezabudnuteľného športovca s prezývkou Hatrlo? Dvojnásobný účastník majstrovstiev sveta (Čile 1962 – 2. miesto ČSSR, Mexiko 1970), držiteľ siedmich titulov v najvyššej federálnej súťaži (dvakrát

počas základnej vojenskej služby v Dukle Praha, päťkrát v Spartaku Trnava), štvornásobný kráľ ligových kanonierov. Za bílých andelov z malého slovenského Ríma nastúpil J. Adamec do 328 prvotligových duelov, v ktorých zaznamenal 139 gólov. Obísť nemožno ani jeho reprezentačné hetriky v medzištátnych zápasoch proti Brazílii v Bratislave (3:2, jún 1968) a Írsku v Prahe (3:0, október 1969). Po skončení hráčskej kariéry presedlal na trénerskú

a funkcionársku dráhu. Kus záslužnej roboty zanechal na týchto postoch v trnavskom FC Spartak, ba aj v pozícii poslancanášho mestského zastupiteľstva. Lodivodom futbalovej reprezentácie SR bol J. Adamec v období 1998–2001.

■ **ŠKOLSKÝ FUTBAL** – Trojičné námestie bolo dejiskom sympatického popoludnia pre najmladšiu generáciu. To keď Slovenský futbalový zväz prišiel do centra Trnavy s vyše päťhodinovou nádielkou telesnej kultúry

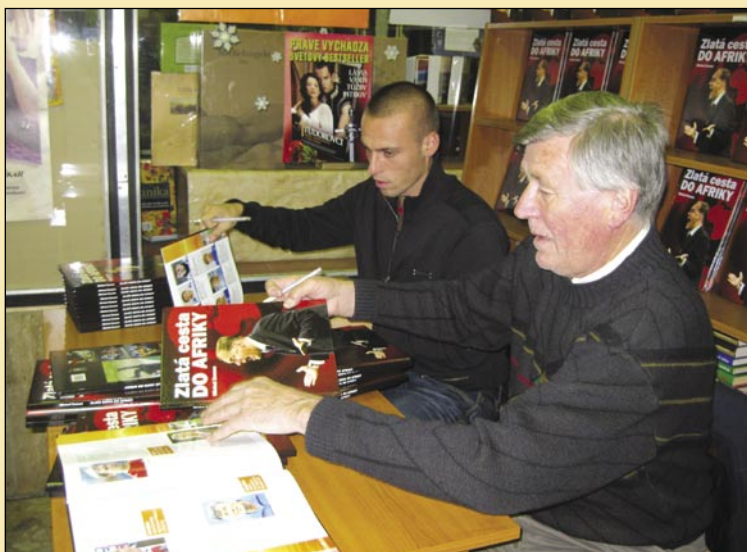
pod názvom Školský futbal / dajme spolu gól. Improvizované družstvá sa dosýta mohli vyšantiť na dvoch malých ihriskách s umelým trávnikom. Veľkému záujmu detí i dospelých sa tešila autogramiáda Martina Škrtele, ktorý položil bodku za svoju dlhoročnou futbalovou kariérou tejto jari v trnavskom Spartaku. Legendárny stopér prijal v ten víkend i nasledujúcich dňoch ambasádorskú rolu európskeho šampionátu pre kategóriu U19 v piatich slovenských mestách s podstatnou časťou na štadióne Antona Malatinského. Spravidajsky pripomeňme, že zlaté medaily si z ME 2022 odniesli reprezentanti Anglicka, strieborní boli Izraelčania. Slovenská devätnásťka odohrala v Trnave štyri zápasy (po dve prehry a výhry). Z domáceho Spartaka obliekla reprezentačný dres hosťiteľskej krajiny stopérska dvojica Kóša a Ujlaky. Konečné 5. miesto znamenalo postup mladých Slovákov na budúcoročné majstrovstvá sveta reprezentačných výberov do 20 rokov, ktorých dejiskom bude Indonézia.

■ **CENTRUM DŽOGINGU** – Klub rekreačného behu v Trnave, prvý na území Československa, vznikol 2. septembra 1977. Na zakladajúcej schôdzi sa stretli delegáti v Krajskom dome pionierov a mládeže (terajšia Kalokagatia – Centrum voľného času), kde v tom čase riaditeľoval Anton Javorka, bývalý reprezentant ČSSR v behoch na dlhé trate. Naša klubová ustanovizeň džogingu dominovala v rámci Slovenska do takej miery, že jej autorov J. Szabu a J. Lieskovského pozvalo ostravské štúdio celoštátnej televízie pri tvorbe osemnásťdielného bežeckého seriálu Recept pre milióny. O päť rokov neskôr, začiatkom júla 1982, sme zorganizovali v budove trnavského Agrostavu I. celoslovenský snem kondičných a rekreačných bežcov. Po skončení rokovania absolvovali zástupcovia všetkých klubov masové behy zdravia v Špačinčiach a Horných Orešanoch.

■ **REKORDNÝ POCHOD MIERU** – Prvá septembrová sobota osemdesiateho druhého roku

patrila v malokarpatských lesoch piatemu ročníku Pochodu mieru. Najmasovejšie okresné podujatie tohto druhu zorganizoval Vzorný odbor turistiky TJ Slávia Trnava. Usporiadateľský štáb viedol Viliam Legény. Odmenou za prípravu masového putovania s batohom na chrbte bol účastnícky rekord. Pamätný list si prevzalo 1 352 záujemcov o turistické kilometre zdravia. Najviac, rovných 150, ich prišlo z trnavskej Slávie. Zvoliť si mohli jednu z troch trás. Najdlhšia merala 50km a mala dvojtisícové prevýšenie. Hoci časové údaje neboli prvoradé, uvedme aspoň Trnavčana Petra Nedomu, ktorý prešiel túto vzdialenosť za šesť hodín. Okrem päťdesiatky si milovníci lesnej turistiky mohli zvoliť absolvovanie piatich alebo desiatich kilometrov. Stojí za povšimnutie, že až sedemdesiattri percent celého štartového poľa tvorili deti a mládež. Z trnavských škôl malo gymnázium 121 účastníkov a z I. ZDŠ ich prišlo 115. Tiež vidiecke školy venovali telovýchovnej akcii spreď rovných štyroch desaťročí veľkú pozornosť, najmä trstínska (98 mladých turistov) a smolenická (44). Pochod mieru 1982 bol venovaný 38. výročiu odchodu trnavskej posádky do Slovenského národného povstania.

■ **HISTÓRIU PÍSALI AJ VYTRVALCI** – Obsiahla kronika modrančianskeho športového diania zahŕňa i mnohé bežecké kapitoly. Najviac, dvadsaťjeden, ich vložili do telovýchovného archívu vytrvalostné preteky Stavbárska dvadsaťpäťka. Široký usporiadateľský štáb viedol spočiatku Ľudovít Ševčík, predseda Telovýchovnej jednoty Stavbár OSP Trnava-Modranka, od štvrtého ročníka prevzal organizátorské povinnosti tamjší oddiel rekreačného behu.

Jozef Adamec (vpravo), vtedajší poslanec trnavského mestského zastupiteľstva, pri autogramiáde. Spolu s hráčskou a trénerskou legendou je na snímke aj futbalový reprezentant SR v juhoafrických majstrovstvách sveta 2010, strelec pamätného gólu do talianskej siete Kamil Kopúnek. Foto: Marta Országhová

Premiéru cestného behu na 25 km absolvovalo cez posledné septembrové popoludnie sedemdesiateho ôsmeho roku všetkých štyridsať štartujúcich, hoci v priebehu pretekov sa spustil hustý dážď. Najrýchlejší čas 1:21:34 h dosiahol Ladislav Asványi, popredný bežec Interu Bratislava a terajší viceprezident Slovenského atletického zväzu. Škoda len, že o modrančianskej S-25, ale aj štafetovom maratóne okolo Modranky či hodinovom behu na antukovom ovále moderného Areálu zdravia už možno písať iba v minulom čase. ■

Prvý ročník vytrvalostného behu Stavbárska dvadsaťpäťka v Trnave-Modranke dostal priestor 30. septembra 1978. Foto: Zuzana Fajnorová

(GK)

Hrajte kráľovskú hru s Novinkami z radnice

Stredná hra v šachovej partii L. Forte – J. Veselský, predkolo VI. ME KŠ družstiev 1999, postavenie po ťahu 14. - Dc7

Šachová hra je skutočne magickou hrou, lebo priťahuje ľudí bez rozdielu veku, pohlavia i povolania. Medzi šachistami nájdeme inžinierov, lekárov, učiteľov, poľnohospodárov, ale aj robotníkov. Jedným z nich bol aj rodený Trnavčan Jozef Veselský (* 20. 9. 1942 – 29. 12. 2019), ktorý sa v období rokov 1957 – 1960 vyučil v Bratislave za maliara – natierača, kde aj zo začiatku pracoval, a potom od r. 1965 až do dôchodku v ŽOS Trnava. Tento postavou malý muž sa nám vryl do pamäti svojím nevtieravým a milým úsmevom. Ako sedemročného ho naučil základom kráľovskej hry otec a tejto logickej hre zostal verný až do konca svojho pomerne dlhého života, lebo mal záľubu v premýšľaní, kombinovaní a hľadaní skrytých riešení, ktoré mu poskytovali rôzne pozície na šachovnici. Pravidelne sa začal šachu venovať po návrate z vojenskej služby. Svoje najkrajšie šachové obdobie prežil v Lokomotive Trnava, kde sa svojou usilovnosťou vypracoval na silného praktického hráča. Neskôr hral za extraligovú

Slovakofarmu Hlohovec, ktorej významne pomohol k 3. miestu v súťažnom ročníku 2000/2001. V tejto rubrike sústredíme našu pozornosť na jeho úspešné aktivity v korešpondenčnom šachu,

s ktorým začal v súťaži družstiev r. 1970 za Slovan Hlohovec a zostal mu verný dvadsať rokov. Kapitán tímu Milan Manduch o ňom povedal, že bol jeho najväčšou oporou a výrazne sa pričínil o to,

že Slovan skončil trikrát na 2. mieste v náročnej I. lige Majstrovstiev ČSSR. V súťažiach jednotlivcov najväčší svoj úspech dosiahol víťazstvom v Slovenskom pohári, ktorý sa vtedy volal Pohár SNP, v r. 1982 – 1983. V reprezentácii Slovenska štartoval v Predkole VI. ME družstiev na jedenástej šachovnici a so ziskom šiestich bodov z desiatich partii sa zaradil medzi lepších hráčov tohto tímu. V druhej polovici septembra si trnavský šachista pripomenú Jozefovo nedožité 80. narodeniny. Jeho šachové majstrovstvo si ukážeme na dvoch korešpondenčných partiách.

L. Forte - J. Veselský (Predkolo VI. ME družstiev 1999)

1.e4 c5 2. Je2 Jc6 3. Jbc3 g6 4. d4 c:d4 5. J:d4 Sg7 6. Se3 Jf6 7. J:c6 b: c6 [7. - d:c6 8. D:d8+ K:d8 9.0-0-0+ (9. Vd1+ Ke8 10. Sd4 Jh5 11. Jb5 c:b5? 12. S:g7 J:g7 13. S:b5+ Kf8 14. Vd8+ Je8 15. V:e8 Kg7 16. V:e7 +-) 9. - Ke8 10. f3 Jd7 11. Kb1 S: c3 12. b:c3 Jb6 13. Ka1 Vf8 14. c4 +/=] 8.e5 Jd5 (8. - Jg8!? 9. Sd4 f6 10. e:f6 J:f6 11. Se2 0-0 12.0-0 d6 13. Dd2 e5 14. Se3 d5 15. Sc5 Vf7 16. Dg5 Sf5 17. Dd2 Jd7 18. Sa3 Dh4 19. Sd6 Sh6 20. Dd1 Df6 21. Sa3 e4 22. f3 e:f3 23. S:f3 Je5 24. Kh1 Jc4 25. Sc5 J:b2 26. De1 Dd8 -/+) 9. J:d5 c:d5 10. D:d5 Vb8 11.0-0-0 (11. S:a7?! V:b2 12. Sd4 V: c2 13. Sd3 e6 14. Da8 Vc6 15. Sb5 Va6 16. Sa6 Da5 17. Kf1 0-0 18. Da7 Sa6 19. Kg1 Vc8 20. h4 h5 Rachels vs. Petursson, izt. Manila 1990) 11. - Sb7 12. Dd4?! (12. Dc5!? Vc8 13. D:a7 Dc7 14. c3 S:e5 15. Db6 D: b6 16. S:b6 Va8 17. Kb1 Sc6 18. Sd4 S:d4 19. V:d4 e6 20. f3 Ke7 21. Sc4 d5 22. Sb3 e5 23. Vb4 Va5 24. Kc2 Kd6 25. Kd2 Ve8 26. Vd1 +/=) 12. - 0-0 (12. - Sc6!? 13. f4 0-0 14. h4 d6 15. h5 Dc7 16. h:g6 h:g6 17. D: a7? Vb7 18. Da6 d:e5 19. f5 g:f5 20. c3 Vfb8 21. Vd2 e4 22. Vc2 Dg3 23. De2 Sa4 24. b3 S:b3 25. a:b3 V: b3 26. Kd2 Vd8+ 27. Kc1 Db8 -+) 13. f4 d6 14. Da4 (14. D:a7? Dc8 15. Dd4 Df5 16. c3 d:e5 17. f:e5 S: e5 18. Dd2 Vfc8 19. Sd4 Sf4 20. Se3

V:c3+ 21. D:c3 Vc8 22. S:f4 V:c3+ 23. b:c3 D:f4+ 24. Vd2 De3 25. Kc2 Sc6 26. Sd3 Sa4+ 27. Kc1 e5 -+) 14. - Dc7 15. c3?! d:e5 16. f:e5? (16. Vd7! Dc8 17. V:e7 Sf6 18. V:e5 Vd8 19. Dc4 Dd7 20. Se2 S:e5 21. f: e5 S:g2 22. Vd1 Df5 23. V:d8+ V: d8 24. Df4 D:f4 25. S:f4 a5 =) 16. - S:e5 17. Vd7 Dc8 18. Vd3 Sa6 19. S: a7 V:b2 20. Ve3 Db7 21. D:a6 Vb1+ 22. Kc2 Db2+ 23. Kd3 Vd8+ 24. Ke4 Df2 0:1

V miniatúrnej partii, sicílskej obrane (B34), Veselského súper zo Severného Írska zahral v otvorení menej používaný ťah (2. Je2), voči ktorému Jozef zvolil kráľovské fianketovanie svojho strelca (3. - g6). Pre iné pokračovanie sa rozhodol v opakovanom dueli (25. partia) na Ostrove sv. Štefan r. 1992 B. Spasskij s čiernymi kameňmi proti R. Fischerovi: 3. - d6 4. d4 c:d4 5. J:d4 e6 6. Se3 Jf6 7. Dd2 Se7 8. f3 a6 9.0-0-0-0 10. g4 J:d4 11. S:d4 b5 12. g5 Jd7 13. h4 b4 14. Ja4 Sb7 15. Jb6 atď. V 7. ťahu mal Veselský dve možnosti brania jazdca, z ktorých si vybral lepšiu. O ťah neskôr si zase vybral riskantnejšiu možnosť odskoku svojho jazdca. V 12. ťahu ústup bielej dámy nebol najlepší. O dva ťahy neskôr biely nebral správne otráveného pešiaka. Írsky šachista v 16. ťahu nevyužil svoju poslednú šancu na remízu (16. Vd7!) a nakoniec už nebol zvedavý na matový záver: 25. Vf3 Ve1+ 26. Se2 V:e2+ 27. D:e2 D:e2+ 28. Se3 Sc7 29. Vf2 Dg4+ 30. Sf4 S:f4 31. V:f4 De2 mat. Ako mal biely správne hrať v pozícii zobrazenej na diagrame (14. - Dc7?), aby udržal partiu na remízu? Otázkou kladieme našim čitateľom – riešiteľom. Odpoveď sa dozvedia v ďalšom čísle NzR.

Gorazd Kollárik (Slovakofarma B) – Jozef Veselský (Slovakofarma A)

I. liga trojčlenných družstiev, II. M-SR 1996 – 1997]:

1.e4 e6 2. d4 d5 3. Jd2 (3. Jc3, 3.e5) 3. - c5 [3. - Se7, 3. - b6, 3. - Jc6 4.c3 (4. Jf3 Jf6 5.e5 Jd7 6.b3

f6 7.Sb2 f:e5 8.d:e5 Se7 9.g3 0-0 10.Sh3 Jc5 11.0-0 a5 12.De2 a4 13.a3 a:b3 14.c:b3 De8 15.Jd4 Dg6 Benko vs. Portisch, Budapešť 1956) 4. - e5! 5.e:d5 D:d5 6.Jf3 e: d4 7.Sc4 Dh5 8.0-0 Jf6 9.De1+? Se7 10.J:d4 0-0 11.Se2 Sg4 12.J: c6? (12.S:g4) Fischer vs. Byrne, M USA 1965; 3. - Jf6 4.e5 Jfd7 5.Sd3 c5 6.c3 Jc6 7.Je2 c:d4 (7. - Db6 8.Jf3 c:d4 9.c:d4 Sb4+ 10.Kf1 Se7 11.a3 Jf8 12.b4 Sd7 13.Se3 Jd8? Aljechin vs. Capablanca, AVRO 1938) 8.c:d4 f6 9.e:f6 J:f6 10.Jf3 Sd6 11.0-0-0 12.Sf4 S:f4 13.J: f4 Je4 14.Jh5 g6 15.Jg3 J:g3 16.h: g3 Db6 17.Da4 a6 18.Vab1 Sd7 19.Se2 Vf6 20.Dd1 Vaf8 21.Dd2 Lieseke vs. Maksimovič, Berlín 1991; 3. - d:e4 4.J:e4 Jd7 5.Jf3 Jgf6 6.J:f6+ J:f6 7.Sd7 Se7 8.Sg5 c5 9.d: c5 Da5+ 10.c3 D:c5 11.De2 Sd7 12.Je5 Sc6 13.0-0-0 14.J:c6 D:c6 15.S:f6 S:f6 16.Se4 Db6 17.Dc2 Jg6 =] 4.e:d5 e:d5 (4. - D:d5?! 5.Jgf3 c:d4 6.Sc4 Dd8 7.0-0 Jc6 8.Jb3 Jf6 9.Jb:d4 J:d4 10.J:d4 a6 11.Sf4 Se7 12.c3 0-0 13.Ve1 Sd7 14.Df3 b5 15.Sb3 Db6 Karlsson vs. Bjarnason, Reykjavík 1983) 5.Jgf3 (5.Sb5+ Sd7 6.De2+ De7 7.S:d7+ J:d7 8.d:c5 J:c5 9.Jb3 D:e2+ 10.J: e2 J:b3 11.a:b3 Sc5 12.Sd2 Je7 13.Jf4 0-0 14.0-0 Vfd8 15.Jd3 Sb6 Karpov vs. Korčňoj, 16.p., Baguio 1978; 6. - Se7 7.d:c5 Jf6 8.Jf3 0-0 9.Jb3 Ve8 10.Se3 S:c5 11.S:d7 J: d7 12.J:c5 J:c5 13.Db5 Vc8 14.0-0 a6 15.Db4 Ve4 Larsen vs. Uhlmann, Las Palmas TK MS 1971) 5. - Jc6 (5. - Jf6 6.Sb5+ Sd7 7.S:d7+ Jb:d7 8.0-0 Se7 9.d:c5 J:c5 10.Jb3 Jfe4 11.Se3 0-0 12.J:c5 J:c5 13.c3 Dd7 14.Dc2 Je4 15.Vad1 Vfd8 16.Jd2 Dc6 17.Vfe1 Ve8 18.Dd3 Sc5 19.Jb3 S:e3 20.V:e3 Jf6 21.V: e8+ V:e8 22.Jd4 Db6 =) 6.Sb5 (6.Se2 Jf6 7.0-0 c:d4 8.Jb3 Se7 9.Jfd4 0-0 10.Sf4 Je4 11.Jb5 Se6 12.Sf3 Vc8 13.Se4 d:e4 14.Jd6 S: d6 15.S:d6 Ve8 Juarez vs. Lputian, izt. Manila 1990; 6. - De7 7.Se2 Jf6 8.0-0 Dc7 9.d:c5 S:c5 10.Jb3 Se7 11.Sg5 0-0 12.c3 Se6 13.Jbd4 Vad8 14.Da4 Sd7 15.Vad1 remíza, Ivančuk vs. Korčňoj, izt. Manila 1990) 6. - Sd6 (6. - c:d4 7.0-0 Sd6

8.Jb3 Jge7 9.Jbd4 0-0 10.Sd3 Jg6 11.Sg5 Se7 12.S:e7 D:e7 13.S:g6 h:vg6 14.h3 Sd7 15.c3 Vad8 Spasov vs. Dolmatov, izt. Manila 1990; 7.De2 De7 8.Je5 Sd7 9.S:c6 b:c6 10.0-0 Kd8 11.Jb3 f6 12.Sg5 f:g5 13.Ja5 De8 remíza, Gelfand vs. Dolmatov, izt. Manila 1990) 7.d: c5 (7.0-0 c:d4 8.Jb3 Je7 9.Jbd4 0-0 10.Se3 Sg4 11.h3 Sh5 12.Dd2 Dc7 => 7. - S:c5 8.0-0 Jge7 9.Jb3 Sd6 (9. - Sb6 10.Sd3 Dd6 11.Ve1 0-0 12.Se3 S:e3 13.V:e3 Jf5 14.Ve1 a5 15.c3 a4 16.Jbd4 Jf:d4 17.J: d4 J:d4 18.c:d4 Sd7 19.a3 Db6 20.Dd2 Vfe8 +/=> 10.Ve1 (10.Sg5 0-0 11.Sh4 Dc7 12.Sg3 S:g3 13.h: g3 Sg4 14.Ve1 Vad8 15.c3 Db6 16.Dd3 Jg6 17.Dc2 S:f3 18.g:f3 Vd6 19.f4 Vfd8 20.a3 Karpov vs. Kuzmin, MT Leningrad 1973) 10. - 0-0 11.Sg5 (11.Sd3! h6 (11. - Sf5 12.c3 Dd7 13.Se3 Vfe8 14.Jbd4 Sg6 15.Dd2 Vad8 Čavajda vs. Horvat, V. ME dr. finále v kor. š.) 12.h3 Sf5 13.c3 Se4 14.Jbd4 S:d3 15.D:d3 Dd7 16.Se3 Vad8 17.Vad1 Vfe8 18.Jb3 b6 19.Jbd4 Sb8 20.Ve2 Ja5 Adams vs. Vaganjan, izt. Manila 1990, 12. - Jf5 13.c3 Df6 14.Sc2 Vd8 15.Dd3 g6 16.Sd2 a5 17.Se3 J:e3 18.V:e3 Sf5 Carlsen vs. Jusupov, Amsterdam 2006) 11. - Sg4 (11. - Dc7 12.c3 a6 13.Sd3 Sg4 14.h3 Sh5 15.Se2 Vfe8 16.S:e7 J:e7 17.Jd4 Sg6 18.Sd3 Jc6 19.S:g6 V:e1+ 20.D: e1 h:g6 Hort vs. Portisch, Montreal 1979) 12.Se2 [12.Sh4 Db6 (12. - a6! 13.Sd3 h6 14.Sg3 Ve8 15.c3 Dc7?! 16.Ve3 f5! 17.Sd6 Dd6 18.Se2 Jg6 = Aseev vs. Epišin, Sevastopol' 1986) 13.S:c6 J: c6 14.h3 Se6 15.Jg5 Se5 16.Dd3 g6 17.c3 a5 18.Jf3 Sg7 19.De3 D: e3 20.V:e3 a3 21.Jbd4 J:d4 22.J: d4 S:d4 23.c:d4 Vac8 24.Vc3 V: c3 25.b:c3 Vc8 26.Vc1 Sf5 =] 12. - Dc7 13.h3 Sd7 14.c3 (14.Jfd4 J: d4 15.J:d4 h6 16.Se3 Sh2+ 17.Kh1 Sf4 18.Sf3 Vfe8 19.c3 Vad8 20.Db3 Karpov vs. Debarnot, Las Palmas 1977) 14. - h6 15.S:e7 J: e7 16.Jbd4 Vad8 17.Sg4 (17.Sd3 a6 18.Sc2 Vfe8 19.Dd3 Jg6 20.Jh4 Jf8 21.Sb3 Ve5 22.Jhf3 V:e1+ 23.V: e1 Jg6 24.Sc2 Kf8?! (24. - Dc4!)

25.h4! Navara vs. Korčnoj, Reggio Emilia 2008) 17. - f5?! 18.Sf3 Vf6 19.Dd3 Db6 20.Ve3 Kh8 21.Vae1 Jg6 22.Dc2 Sf4 23.V3e2 Sc7 24.g3 f4 25.g4 Jh4 26.Dd3 Dd6 27.Jd2 Vg6 28.Sh1 f3?! (28. - Vf6 29.J2f3 Jg6 30.Sg2 a6 31.Dc2 b5 32.Jf5 Df8 33.J5h4 J:h4 34.J:h4 f3 35.S: f3 Dd6 36.Ve5 Sc6 37.Sg2 Vdf8 38.Vf5 Sb6 39.Ve2 V:f5 40.J:f5 Dd8 41.Jd4 +/=> 29.J:f3 Df4 30.Je5 S:e5 31.V:e5 Vf6 32.De3 Jg6 33.D: f4 J:f4 34.V1e3 h5 35.g5?! (35.S: d5! S:g4 36.Ve8+ Vf8 37.V:f8+ V: f8 38.h:g4 J:d5 39.Ve5 Jf4 40.g: h5 a6 41.f3 Kh7 42.b3 Vf6 43.a4 b6 44.a5 b5 45.Kh2 Kh6 46.Kg3 J: h5+ 47.Kf2 +/-) 35. - Vb6 36.Kh2 V:b2 37.Vf3 Vf8 38.V:d5 Sc6 39.J: c6 b:c6 40.Va5?! (40.Vd4! Je6 41.V:f8+ J:f8 42.Vd8 Kg8 43.S: c6 Kf7 44.Va8 V:f2+ 45.Kg1 Vc2 46.Sd5+ Ke7 47.V:a7+ Kd6 48.c4 Jd7 49.a4 Va2 50.a5 +/-) 40. - Vb7 41.Va6 Vf7 42.h4 Kg8 43.c4 Vf7 (43. - Vf5 44.Ve3 Vc5 45.Ve4 Jd3 46.Kg3 Kf7 47.Va3 Vd7 48.Sf3 g6 49.Se2 Jb4 50.Vf3+ Kg7 51.Ve6 Vf7 52.Vb3 J:a2 53.Sd3 Jc1 54.V: g6+ Kf8 55.Vb8+ +/-) 44.Ve3 Vd7 (44. - c5 45.Kg3 Vf8 46.Vd6 Kh7 47.Se4+ g6 48.Vf6 V:f6 49.g: f6 Je6 50.Sd5 Jd4 51.Ve8 Jf5+ 52.Kf4 +/-) 45.Kg3 Vd4 46.V:c6 V: c6 47.S:c6 Jg6 48.Ve4 Vd3+ 49.f3 Kf8 50.Ve8+ Kf7 51.Va8 Je7 52.V: a7 Vc3 53.Sd5+ Ke8 54.Se6 Kd8 55.Vd7+ Ke8 56.Vb7 Kd8 57.a4 Ve3 58.Vd7+ Ke8 59.Vd6 Jg6 60.a5 Ke7 61.Vb6 Va3 62.Sd5 Jf8 63.Vb7+ Kd6 64.V:g7 V:a5 65.Vg8 Ke7 66.Vh8 1:0 Francúzska obrana dostala názov podľa korešpondenčnej partie Londýn vs. Paríž, ktorá sa hrala v rokoch 1834 až 1836, v ktorej francúzski šachisti použili tento spôsob otvorenia a zvíťazili. V roku 1842 odporučal otvorenie: 1.e4 e6, o ktorom napísal podrobnú analýzu, ruský majster Jänisch žijúci v Paríži. V našej partii (C09), ktorá sa hrala na korešpondenčných lístkoch od 5.3.1996 do 11.8.1997, biely miesto častejšieho ťahu 3.Jc3, ktorý kedysi v závere svojej

úspešnej kariéry hral aj legendárny Američan R. Fischer, zvolil Tarraschove pokračovanie (3.Jd2), ktoré zase rád volil exmajster sveta A. Karpov. Zdanlivo neloogický tretí ťah bielym jazdcom (bráni v pohybe čiernopolného strelca) má výhodu v tom, že sa vyhýba jeho väzbe po Sb4 a môže hrať c3 na podporu pešiaka d4. Po výmene pešiakov v strede šachovnice zostal Veselskému izolovaný pešiak, keď pole d4 pred ním ovládal biely, čo mu dávalo malú výhodu. Postup pešiaka po f-stĺpci a jeho posledné obetovanie s uvoľnením diagonály b8 - h2 pre dámu a strelca neprineslo čiernemu očakávaný útok. Mohol však pripraviť pre bieleho pascu, čo sa v šachu nepovažuje za podraz, keď mal miesto 17. - f5 hrať pozične: 17. - Vc8! a až po 18.Df3? malo nasledovať: 18. - f5!? 19.V:e7 S: e7 20.D:d5+ Kh8 21.J:f5 S:f5 22.S: f5 Vcd8 23.De6 Vf6 24.De4 Sc5 25.Vf1 Vdf8 26.J:c5 D:c5 27.g4 g6 28.Se6 V:f2 29.V:f2 D:f2+ s výhrou, hoci po správnom: 18.S: d7! D:d7 19.Df3 Vfd8 20.Ve3 Jg6 21.Vae1 Sf4 22.V3e2 Sg5 23.Df5 Dd6 24.Jf3 Sf6 25.Jbd4 a6 26.Ve3 by mal biely malú výhodu. V tejto korešpondenčnej I. lige sa Jožefovi veľmi nedarilo, lebo na 1. šachovnici získal len 4,5 bodu zo 14 partii, čo, samozrejme, mohli ovplyvniť rôzne subjektívne i objektívne okolnosti, ktoré nepoznáme, ale snažil sa dosiahnuť čo najlepší výsledok. Tak ako vždy - bojoval. Riešenie koncovky z duelu Samir Sahidi vs. Milan Pacher na UMSR v Podhájskej 2021: 42. - Je6+! 43.S:e6+ V:e6 44.Jf3 Vde4 45.V:e4 V:e4 46.Je5 Ve2 47.J:c6 S:c6 48.V: c6 Vg2+ 49.Kf4 V:b2 50.Vb6 Vb3 51.h5 V:a3 52.V:b5 Va1 53.Va5 a3 54.Kg5 a2 55.Kh6 Kf7 56.Vf5+ Ke6 57.Vf2 Kd5 58.Vc2 Ke4 59.Vh2 Kf4 60.Kh7 Kg5 s remízou; po 46.V:c6 S:f3 47.Vg6+ Kh7 48.Vh6+ Kg7 49.Vg6+ Kh7 vznikne pozičná remíza s opakovaním ťahov. ■

GALÉRIA J. KONIARKA

■ 4. augusta o 18.00 h

v Koppelovej vile

Andrej Dúbravský:

LAST PARTY FOR DIVERSITY II

Vernisáž výstavy zobrazujúcej biodiverzitu, kultúrnu a rodovú diverzitu. Autor predstaví svoj ateliérový priestor, autoportréty, početné námety z prírody a charakteristickú sériu Bežcov v uvoľnenom expresívnom prejave. Kurátor: Vladimír Beskid

■ Stála expozícia

JÁN KONIAREK A FIGURÁLNE TENDENCIE

Nová expozícia vracia do nového krídla Koppelovej vily tvorbu zakladateľa slovenského moderného sochárstva a významného Trnavčana Jána Koniarka. Ide o nový pohľad nielen na samotnú tvorbu sochára a nosné okruhy jeho tvorby, ale aj o načrtnutie ďalšieho vývoja figurálnej plastiky u nás v priebehu storočia a následného dialógu mladších autorov/riek priamo s Koniarkovou tvorbou. Prezentácia zahŕňa pätnásť výrazných umelcov a umelkýň od najstaršieho Koniarkovho súputníka českého sochára Ladislava Šalouna (1870 – 1948) až po najmladšieho trnavského sochára Miroslava Trubača (1986).

ZÁPADOSLOVENSKÉ MÚZEUM

Múzejné nám. 3, tel. 033/5512913, 033/5512 911, e-mail: zsmuzeum@zupa-tt.sk, info: www.zsmuzeum.sk

Otváracie hodiny:

Ut – pia 8.30 – 17.00
Víkend 11.00 – 17.00

V pondelok zatvorené

EXPOZÍCIE

Príroda Malých Karpát, Sakrálné pamiatky, Kampanologická expozícia, Oratórium, Štefan Cyril Parrák – Pocta kráľovi zberateľov, Osobnosti športu TTSK, Klaris-

ky v Trnave, Krása zašlých čias, Archeologická expozícia, Ľudový textil trnavského regiónu

VÝSTAVY.....

■ ARMÁDA V POVSTANÍ

Výstava prevzatá z Múzea SNP v Banskej Bystrici

Sprístupnenie od 3. 8. 2022

Výstava potrvá do 31. 1. 2023

■ 18. augusta o 18.00 h

ETNOGRAFIA

MATERIÁLNA KULTÚRA TRNAVSKÉHO VIDIEKA

Slávnostné otvorenie novej etnografickej expozície

■ 22. septembra o 17.00 h

Dni európskeho kultúrneho dedičstva

KRAKOVIANSKA ČIPKA

Vernisáž výstavy dokumentujúcej folklórne bohatstvo západného Slovenska. Výstava v spolupráci s OZ Bábence Krakovany do 15. 1. 2023

■ KALCIT – MAJSTER TVAROV

Dokumentárna výstava prevzatá zo Slovenského múzea ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši, doplnená o vzorky kalcitu zo ZSM do 31. augusta 2022

■ PETER ŠOLTO:

RETROSPEKTÍVA

Autorská výstava člena ZVUZS

Výstava do 18. 9. 2022

■ MAROKA OČAMI GEOLÓGA

Geologická výstava sprístupnená do 30. 4. 2023

■ RODINA V TRADIČNEJ ĽUDOVEJ KULTÚRE ZÁHORIA

Výstava prevzatá zo Záhorského múzea v Skalici do 30. 10. 2022

■ DETSKÝ SVET

Výstava pre malých i veľkých do 31. 12. 2024

ZBIERKOVÝ PREDMET

MESIACA

August: Zbrane v SNP – zo zbierky militárií

September: Výber z najnovšej akvizície ZSM v r. 2022

PODUJATIA

■ 27. augusta o 14.00 h

ŠKOLA ĽUDOVÝCH REMESIEL

Kurz tvorby zo šúpolia, na objednanie 033/ 5512913, vstupné 5 €

■ 3. septembra o 14.00 h

ŠKOLA ĽUDOVÝCH REMESIEL

Kurz modrotlač, na objednanie 033/ 5512913, vstupné 15 €

■ 28. septembra o 17.00 h

Dni európskeho kultúrneho dedičstva

ETNOGRAFIA

MATERIÁLNA KULTÚRA

TRNAVSKÉHO VIDIEKA

Komentovaná prehliadka novej etnografickej expozície s autoritou Mgr. Anetou Vlčkovou podujatie v rámci Dní európskeho kultúrneho dedičstva v utorok 27. septembra 2022 o 17,00

DOM HUDBY M. SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO

Ul. M. Schneidera Trnavského 5, Trnava

OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 12.30 na objednanie 13.00 – 14.30 prítomný lektor v budove

V pondelok zatvorené

Víkend 11.00 – 17.00 – pre voľne objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Víkendovú návštevu prosíme ohlasovať v pondelok – štvrtok na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE:

ŽIVOT A DIELO MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO DOBRO – DVORANA SLÁVY

MÚZEUM KNIŽNEJ KULTÚRY

Námestie sv. Mikuláša 10, tel. č. 033/5514421

OTVÁRACIE HODINY:

Ut – pia 8.30 – 12.30 prítomný lektor v budove

13.00 – 15.00 na objednanie

Víkend 11.00 – 17.00 pre voľne objednané skupiny nad 10 návštevníkov. Víkendovú návštevu prosíme ohlasovať v pondelok – štvrtok na tel. č. 033/ 5512 913

EXPOZÍCIE

WILLIAM SCHIFFER

život a dielo sochára a medailéra

■ **S LÁSKOU ZA PRAVDU**

Unikátny nábytkový súbor z pozostalosti Mons. ThDr. Pavla Jantauscha, prvého apoštolského administrátora Apoštolskej administratúry v Trnave

VÝSTAVY

■ **SEDEMNÁSTE STOROČIE SLOVOM A OBRAZOM**

Historické tlače z fondov Západoslovenského múzea do 31. 3. 2023

■ **SLOVÁCI, PÍŠTE PO SLOVENSKY!**

do 31. 12. 2022

KNIŽNIC JURAJA FÁNDLYHO

AUGUST

■ **15. august**

BEZPLATNÁ REGISTRÁCIA

DO KNIŽNICE pre všetkých záujemcov pri príležitosti otvorenia Verejnej knižnice mesta Trnava (95. výročie)

8.00 – 18.00 v hlavnej budove

9.00 – 15.00 v hudobnom oddelení

9.00 – 15.00 v pobočke Prednádražie

8.00 – 14.00 v pobočke Tulipán

■ **9. augusta o 10.00 h**

v hudobnom oddelení

OČAMI HUDBY

Klavírny koncert Viktora Radošovského, spev Izabela Radošovská

■ **25. augusta o 17.00 h**

v čitárni

PONAD ČAS + JSEM JAZZ

Prezentácie dvoch nových kníh, hostia: František Tylšar, predseda Jihočeského klubu Obce spisovateľů a Lucie Šafránková-Štefanová, členka klubu, moderuje Pavol Tomašovič

■ **SCRABBLE V KNIŽNICI**

Pravidelné stretnutia seniorov pri spoločenskej hre každú stredu o 13.00 h v učebni

■ **PRÁZDNINOVÝ SUPERKLUB**

Každú augustovú stredu o 10.00 na nádvorí Domu hudby, Ul. M.

Schneidera Trnavského 5
3. 8. / NA NÁVŠTEVE U MIKULÁŠA SCHNEIDERA TRNAVSKÉHO
10. 8. / PRED OPONOU A ZA OPONOU. Hostka: Nina Kočanová

17. 8. / SRDCE NA DLANI. Tvorivá dielňa – zdobenie medovníkov

24. 8. / NÁVŠTEVA GALÉRIE JÁNA KONIARKA

31. 8. / APAČI A PAPAČI. Predstaví sa Divadlo Žihadlo

■ **PREČÍTANÉ LETO V POBOČKE TULIPÁN**

Každý augustový pondelok

o 10.00 na Ul. M. Gorkého 21

1. 8. / O BATERKÁCH

8. 8. / O PUTOVANÍ

15. 8. / O DOBROM ČAJI

22. 8. / O PRIATEĽOCH

Čítania a súťaže pre deti

■ **PREČÍTANÉ LETO V POBOČKE PREDNÁDRAŽIE**

Vo štvrtok o 9.00 na Mozartovej 10

4. 8. / O BATERKÁCH

11. 8. / O PUTOVANÍ

18. 8. / O DOBROM ČAJI

Čítania a súťaže pre deti

■ **SUPERKLUBKO**

NA TULIPÁNE

Vždy v piatok o 10.00 na Ul. M. Gorkého 21

5. 8. / PEXESO SI ZAHRAJ, POTEŠ SA A VYHRAJ

12. 8. / MEDOVÁ ROZPRÁVKA, AKÁ USILOVNÁ JE VČIELKA?

19. 8. / SÚŤAŽÍME AJ SA HRÁME, VEĎ PRÁZDNINY EŠTE MÁME

26. 8. / RECEPT NA LEVA – KTOŽE SA TO NAHNEVÁ?

Zábavné súťaže pre deti

■ **10. augusta o 10.00 v herni**

MAMA KLUB

Klubové stretnutie s mamičkami a ich deťmi, téma: Vlk a sedem kozliatok – divadielko s obrázkovým príbehom

■ **POTULKY PO HRADOCH**

Súťaž o skvelé ceny, otázky na www.kniznicatrnava.sk alebo priamo v oddelení pre deti a v pobočkách Prednádražie a Tulipán

SEPTEMBER

■ **14. septembra vo výpožič-**

ných oddeleniach a pobočkách knižnice BEZPLATNÁ REGISTRÁCIA DO KNIŽNICE

Pre všetkých záujemcov pri príležitosti otvorenia Verejnej knižnice mesta Trnava (95. výročie)

■ **7. septembra o 17.00**

v čitárni

TRNAVSKÁ POETIKA

Host: básnik a prozaik Štefan Kuzma, hudba: Jana Andevská

■ **8. septembra o 17.00 v čitárni**

KAM ZMIZOL ZLATÝ POKLAD

REPUBLIKY + ZLATÝ VLAK

Prednáška českého dokumentaristu a novinára Stanislava Motla

■ **20. septembra o 17.00**

v čitárni

ČEPIEC

Hostka: poetka a prozaička Katarína Kucbelová, moderuje Jozef Dado Nagy

■ **21. septembra od 17.00 do 19.00**

NOC LITERATÚRY

Súčasná európska literatúra v Trnave. Hlavný organizátor: České centrum

Miesta čítania: Knižnica Juraja Fándlyho, Rázusova 1, čitáreň, Dom hudby M. Schneidera Trnavského, hudobné oddelenie a iné

■ **22. septembra o 10.00**

v učebni

KINO PRE NEVIDIACICH

A SLABOZRÁKÝCH

Premietanie filmu s audio komentárom z produkcie Trnka, n. o.

■ **26. septembra o 17.00**

v čitárni

O KNIHE PRI KÁVE

Čitateľský klub

■ **SCRABBLE V KNIŽNICI**

Pravidelné stretnutia seniorov pri spoločenskej hre každú stredu o 14.00 v učebni

PONUKA PRE STREDNÉ ŠKOLY

■ **PREZENTÁCIE**

Informačná príprava pre študentov stredných škôl
95 rokov Knižnice Juraja Fándlyho v Trnave

Juraj Fándly, obyčajný farár z Naháča

Michal Milan Harminc (1869 – 1954), architekt dvoch storočí
Vyhľadávanie v elektronických

informačných zdrojoch
Termín a tému podujatia je potrebné vopred dohodnúť, kontakt: bio@kniznicatrnava.sk, 033/5511782, kl.14

PRE DETI A MLÁDEŽ

■ 6. septembra o 10.30 v herni MAMA KLUB

Klubové stretnutie s mamičkami a ich deťmi, téma: rozprávkové čítanie z tvorby Jozefa Pavloviča, číta herečka Nina Kočanová

■ 14. septembra o 9.00 v herni LISTY MAME

Stretnutie so spisovateľkou a fotografkou Miriam Mokraňovou

■ 16. septembra o 15.0 v herni TÍNEDŽERSKÉ STRETKO

Téma: čo hýbe súčasným svetom tínedžerov (sociálne siete, médiá, hudba)

■ 20. septembra o 10.30 v herni MAMA KLUB

Téma: objavujeme svet tvarov – čo je guľaté, štvorcové a čo v tvare trojuholníka?

■ 21. septembra o 10.00 v herni BIELA PASTELKA

Stretnutie s nevidiacim knihovníkom Júliusom Bartekom

■ 29. septembra o 14.00 v oddelení pre deti

TVORIVÉ ŠTVRTKY – ježkovia z vlny

■ 30. septembra o 15.00 v herni TÍNEDŽERSKÉ STRETKO

Téma: debata o knihe Vlk menom Tulák – silný príbeh o rodine, odvahe a prežití inšpirovaný skutočnými udalosťami

■ MARIÁN VARGA

Hudobno-slovné pásmo o hudobnom skladateľovi, klaviristovi a hráčovi na hammond organe určené pre žiakov 2. stupňa a študentov SŠ

Kontakt: 033/5511590, hudobne_oddelenie@kniznicatrnava.sk, hudobné oddelenie, Ul. M. Schneidera Trnavského 5

■ POTULKY PO HRADOCH

Súťaž o skvelé ceny, otázky na www.kniznicatrnava.sk alebo priamo v oddelení pre deti a v po-
bočkách Prednádražie a Tulipán

SLEDUJTE NÁS

<https://www.kniznicatrnava.sk/>
<https://www.facebook.com/kniznicatrnava/>
<https://www.youtube.com/kniznicatrnava/>

DNI EURÓPSKEHO KULTÚRNEHO DEDIČSTVA

Téma: Udržateľnosť v pamiatkach, zvýšenie ocenenia prírodného dedičstva prostredníctvom podujatí vysvetľujúcich strategické riadenie krajiny a ochranu voľne žijúcich živočíchov a biodiverzity

■ 1. septembra od 16.30 do 22.00 h na nádvorí radnice VÍNO TIRNAVIA 2022

Letný festival vína, ochutnávka prestížnych slovenských vín 16.30 h pred radnicou PAPER MOON TRIO, koncert swingovej kapely 19.00 h KUŠTÁROVCI, koncert cimbalovej a evergreenovej kapely

■ 2 – 4. septembra pred radnicou TRNAVSKÝ VČELÁRSKY FESTIVAL

■ 4. septembra o 16.00 h pred vstupom do areálu Trnavskej vodárenskej spoločnosti Potulky Malým Rímom BELLUŠOV VODOJEM

Prehliadka národnej technickej pamiatky spojená s výstavou vodárenskej sústavy v regióne. Sprevádza Miroslav Beňák

■ 13. septembra o 18.00 h v kine Hviezda 50 ROKOV KINA HVIEZDA Vernisáž výstavy ilustrujúcej dejiny a premeny kina Hviezda s výkladom mestského kurátora Adriána Kobetiča

■ 18. septembra o 16.00 h pred mestskou vežou Potulky Malým Rímom PO STOPÁCH TALIANSKYCH MAJSTROV

Sprevádza Adrián Kobetič

■ 21. septembra o 10.00 h, 11.30 h, 13.00 h v Kamennom mlyne

Žiaci základných škôl preskúmajú s Radoslavom Kvasničákom vybrané ekosystémy v mokraďovom biotope zachovaného lužného lesa v chránenom areáli Kamenného mlyna

■ 21. septembra o 17.00 v mestskej veži O TRNAVE VO VEŽI

Výtvarné umenie v Trnave

■ 21. septembra o 17.00 h v mestskej veži O TRNAVE VO VEŽI

Nové poznatky z archeologického výskumu mesta

■ 25. septembra o 16.00 h pred botanicou záhradou Potulky malým Rímom OÁZA PRÍRODY UPROSTRED SÍDLISKA

Radoslav Kvasničák nás zoznami s biodiverzitou botanickej záhrady MTF STU

■ 28. septembra o 17.00 h v knižnici Trnavskej univerzity TRNAVA ERUDITA III.

Prezentácia tretieho dielu jedinečnej publikácie o známych aj neznámych autoroch historickej Trnavskej univerzity

■ 29. septembra o 17.00 h v Malom Berlíne STRATEGICKÉ RIADENIE KRAJINY A OCHRANA BIODIVERZITY

Prezentácia pozoruhodných environmentálnych projektov Mesta Trnavy s výkladom vedúceho odboru územného rozvoja a koncepcií mestského úradu Ondrejom Horváthom

DIVADLO JÁNA PALÁRIKA

August

■ 30. utorok / 19.00 FOKUS-
-POKUS
MONOLÓGY A DIALÓGY

Naše vzťahy s ostatnými sú závislé na vzťahu so sebou. Vzťah so sebou je závislý od sebapoznávania. Sebapoznávanie je závislé na rozhovore so sebou a na rozhovore s ostatnými.

31. streda / 17.00 FOKUS-POKUS Kubik

OTEC FERAPONT alebo Zrodenie pravoslávia v našom meste Nesmierne zábavná, no zároveň plná vážnych tém, je adaptácia knihy Daniela Majlinga Ruzká Klazika. Prečo nie každý súhlasil či rozumel kázňam otca Feraponta?

■ 31. streda / 19.30 FOKUS-POKUS PREVÁDZAČI

Divadlo Petra Mankoveckého Smrť je definitívna. Mysleli si, až kým nezomrel ich kamarát Emil. Odvtedy je smrť novým členom partie a chce prevrpať, zaskočiť, rozosmiať, zaujať.

September

■ 1. štvrtok / 17.00 FOKUS-POKUS Kubik

LESOM / Divadlo ŠEM
Autorská bábková inscenácia s prvkami hororu, ktorá vás vtiahne priamo do miesta diania. Vymaníte sa z pazúrov strachu? 19.00 FOKUS-POKUS PONÍŽENÍ A KRVILAČNÍ / Uhol_92

Moderná činohra a hudobný live-act odkazuje na román Svedomie proti násiliu od Stefana Zweiga. Prečo stále podliehame samozvaným spasiteľom?

21.00 / FOKUS-POKUS divadelný dvor

FVLCRVM – koncert

Fvclcrvm alias Pišta Kráľovič. Producent, skladateľ, inštrumentalista, spevák a DJ. Výrazné beaty, organické melódie, tanečná hudba ktorá vás nepustí.

■ 2. piatok / 13.30 FOKUS-POKUS

MEYDL / Korene&Kosti
Autorská inscenácia inšpirovaná udalosťami z okupovanej Varšavy. Lyrický, surrealistický príbeh o strate domova, detstve a láske

k milovaným.

13.30 (celý deň) / Permanentka na festival Fokus-Pokus)

Adaptuj sa na divadlo naplno! Permanentka platí na celý piatkový program festivalu Fokus-Pokus.

15.30 / FOKUS-POKUS MALÝ BERLÍN

Anna Grusková a kol.: DEMOKRATKA ERŽA

Dokumentárna dráma otvára zabudnutý povojnový súdny proces.

Kto udal Dr. Alžbetu Gwercovú Göllnerovú (1905 – 1944), priekopníčku demokracie pre ženy?

17.30 FOKUS-POKUS MALÝ BERLÍN

ASPERGER vs. WITTGENSTEIN / Non Garde

Inscenácia inšpirovaná životom a dielom svetoznámeho filozofa Ludwiga Wittgensteina, ktoré nesie mnohé znaky dnes už známej autistickej poruchy – Aspergerovho syndrómu.

19.00 FOKUS-POKUS MALÝ BERLÍN

KREHKOSŤ / JEDNÝM DYCHOM
Autorská pohybová stereodráma skúmajúca krehkosť

21.00 / FOKUS-POKUS divadelný dvor

MARTIN GEIŠBERG

Hudobnú tvorbu Martina Geišberga sprevádza jedinečná poetika oslovujúca všetky generácie. Poézia zvukov a slov, ktorá vás rozosmeje, rozplače, či roztancuje – to všetko zažijete na koncerte tohto originálneho hudobníka, dramaturga a textára, nositeľa ocenenia Radio_Head Awards 2019 v kategórii nahrávka roka World Music / Folk.

■ 3. sobota / 14.00 FOKUS-POKUS MALÝ BERLÍN

UP YOURS! / Dočasný kolektív
Násilie ako reakcia na bezmocnosť a útlak. Radšej protest, či letargia? Vývoj nezastavíš. Nedá sa ujsť. Ľudová opresia, liberálna opresia, opresia, ktorú všetci a všetky vykonávame.

14.00 (celý deň) / Permanentka na Festival Fokus-Pokus. Adaptuj sa na divadlo naplno! Perma-

nentka platí na celý sobotný program festivalu.

16.00 FOKUS-POKUS štúdio HISTÓRIA LÁSKY / Divadlo Pa-notikum

Inscenácia mala byť mapou historických básní o romantickej láske. Napokon sa do textu dostali príbehy, ktoré jasne prezrádzajú, že sú skutočné.

18.10 FOKUS-POKUS

MY, ĽUD! / Divadlo Na Peróne
V rámci interaktívnej, divadelnej spoločenskej hry sa diváci stávajú lidanskými občanmi a ich voľba ovplyvňuje dianie v krajine. Ako ich výber dopadne?

■ 3. sobota / 20.00 FOKUS-POKUS divadelný dvor

VENTOLIN / koncert

Ventolin je český producent, hudobník a interpret, ktorého ani na Slovensku netreba predstavovať. Jeho set vás rozhybe tak, že sa nebudete chcieť zastaviť.

■ 4. nedeľa / 17.00 FOKUS-POKUS

ZLODEJKA KNÍH / Nové divadlo

Inscenácia na motívy svetoznámeho bestselleru o tom, ako sa z dievčaťa stáva profesionálna zlodějka kníh, a tým nepriateľka tretej ríše.

■ 13. utorok / 19.00 štúdio POMALÝ SVET ROBERTA CASTLEA

■ 14. streda / 19.00 PAVUČINA

■ 16. piatok / 19.00 MIZANTROP
19. pondelok / 19.00 DOKONALÉ DIEŤA

■ 20. utorok / 10.00 MALÝ PRINC

■ 21. streda / 19.00 FINÁLE SVETA

■ 22. štvrtok / 10.00 štúdio KOPANEC

■ 23. piatok / 19.00 FUTBAL ALEBO BÍLY ANDEL V PEKLE

■ 24. sobota / 19.00 ZLOMATKA

■ 25. nedeľa / 14.00 štúdio AKO SA HUS VYPARÁDILA

16.00 štúdio AKO SA HUS VYPARÁDILA

■ 28. streda / 19.00 PAVUČINA

■ 29. štvrtok / 10.00 VEĽRYBA GRÉTA

■ 30. piatok / 19.00 SLUHA DVOCH PÁNOV

KINO HVIEZDA AMFITEÁTER

- 4. 8. / 16.00 Planéta Praha
18.00 Párty Hárder: Summer
Massacre
20.00 BULLET TRAIN
- 5. 8. / 16.00 Mimoni 2: Zlo-
duch prichádza
17.30 BULLET TRAIN
20.00 Párty Hárder: Summer
Massacre
21.00 Arthur: Preklatie (Amfite-
áter)
- 6. 8. / 14.00 Mimoni 2: Zlo-
duch prichádza
16.00 DC liga superzvierat
18.00 Párty Hárder: Summer
Massacre
20.00 BULLET TRAIN
- 7. 8. / 14.00 DC liga superzvierat
16.00 Mimoni 2: Zloduch prichá-
dza
18.00 Planéta Praha
20.00 Párty Hárder: Summer
Massacre
21.00 BULLET TRAIN (Amfiteáter)
- 8. 8. / 16.00 Planéta Praha
17.30 BULLET TRAIN
20.00 Párty Hárder: Summer
Massacre
21.00 Arthur: Preklatie (Amfiteáter)
- 9. 8. / 16.00 Mimoni 2: Zlo-
duch prichádza
18.00 Párty Hárder: Summer
Massacre
20.00 TIGERS
- 10. 8. / 16.00 DC liga su-
perzvierat
18.00 TIGERS
20.00 BULLET TRAIN
21.00 Návrat idiota (Amfiteáter)
– 1,00 €
- 11. 8. / 16.00 Princezná rebelka
18.00 Beštia
20.00 Dievčatá z Dubaja
- 12. 8. / 16.00 Princezná rebelka
17.40 Dievčatá z Dubaja
20.10 Sirota: Prvá vražda
- 13. 8. / 14.00 Princezná rebelka
16.00 Princezná rebelka
18.00 Beštia
20.00 Dievčatá z Dubaja
- 14. 8. / 14.00 Princezná rebelka
16.00 Princezná rebelka

- 18.00 Beštia
20.00 Dievčatá z Dubaja
21.00 Párty Hárder: Summer Mas-
sacre (Amfiteáter)
- 15. 8. / 16.00 Dievčatá z Dubaja
18.30 Sirota: Prvá vražda
20.10 Beštia
21.00 Princezná rebelka (Amfite-
áter)
- 16. 8. / 16.00 Princezná rebelka
17.40 Dievčatá z Dubaja
20.10 Sirota: Prvá vražda
- 17. 8. / 16.00 Princezná rebelka
18.00 Sirota: Prvá vražda
20.00 Beštia
21.00 Pre Samu (Amfiteáter)
– 1,00 €
- 18. 8. / 16.00 Princezná rebelka
18.00 Jan Koller
20.00 VITAJ DOMA, BRATE!
- 19. 8. / 16.00 Jan Koller
18.00 VITAJ DOMA, BRATE!
20.00 Nie, nie
- 20. 8. / 14.00 DC liga su-
perzvierat
16.00 Princezná rebelka
18.00 VITAJ DOMA, BRATE!
20.00 Nie, nie
- 21. 8. / 14.00 Princezná rebelka
16.00 DC liga superzvierat
18.00 Jan Koller
20.00 VITAJ DOMA, BRATE!
- 22. 8. / 16.00 Jan Koller
18.00 VITAJ DOMA, BRATE!
20.00 Dievčatá z Dubaja
- 23. 8. / 16.00 Dievčatá z Du-
baja
18.30 VITAJ DOMA, BRATE!
20.20 Jan Koller
- 24. 8. / 16.00 VITAJ DOMA,
BRATE!
18.00 Jan Koller
20.00 Nie, nie
- 25. 8. / 16.00 Labky v akcii
18.00 After: Puto
20.00 VITAJ DOMA, BRATE!
- 26. 8. / 16.00 Labky v akcii
18.00 After: Puto
20.00 After: Puto
- 27. 8. / 14.00 Labky v akcii
16.00 Labky v akcii
17.45 Dievčatá z Dubaja
20.20 After: Puto
- 28. 8. / 14.00 Labky v akcii
16.00 Labky v akcii
18.00 After: Puto
20.00 Dievčatá z Dubaja

- 21.00 Rakeťák (Amfiteáter)
- 29. 8. / 16.00 After: Puto
18.00 VITAJ DOMA, BRATE!
20.00 After: Puto
- 21.00 Sirota: Prvá vražda (Amfi-
teáter)
- 30. 8. / 16.00 Labky v akcii
18.00 After: Puto
20.00 Dievčatá z Dubaja
- 31. 8. / 16.00 After: Puto
18.00 After: Puto
20.00 Nie, nie

DIVADELNÝ SÚBOR DISK

■ **Blaho Uhlár**
a kolektív DISK OBOLUS
Hrajú: Monika Babicová, Daniel
Duban, Missi Chudá, Sofia Kle-
banová – alt., Martin Kollár – alt.,
Veronika Ostatníková alt., Jano
Rampák a Peter Tilajčík.
Svetlá: Blaho Uhlár, zvuk: Michal
Žák, foto: Ctibor Bachratý, výtvar-
ná koncepcia: Miriam Struhárová,
výber hudby: Blaho Uhlár s pou-
žitím autora Jean Baptiste Lully.
Réžia: Blaho Uhlár
Obolus môže byť maličký dar,
ktorým chceme niekomu pomôcť.
Po desiatich rokoch sa divadelný
súbor DISK rozhodol pustiť do
tvorby predstavenia, kde je málo
slov a nehrajú rozhodujúcu úlo-
hu. Dostávame sa do sveta vnú-
torných predstáv, strachov, obse-
sií a úzkostí. Ľudia do seba na-
rážajú, hľadajú navzájom útechu
alebo dotyk, niekedy sú k sebe
pozorní, inokedy bezcitní. Vidíme
veľa chudoby, ale i vznešenos-
ti, vidíme trochu nenávisťi, ale
omnoho viacej lásky.
Projekt finančne podporilo Mesto
Trnava, Trnavský samosprávny
kraj a PwC Nadačný fond v Nadá-
cii Pontis.
www.divadlodisk.sk 18.00 h na
Hlavnej ulici pred radnicou

LETO NA KORZE

- 1. 8. ABUSUS / Braňo Jobus
- 2. 8. MARTIN GEIŠBERG &
DANIEL ŠPINER
Pesničkárstvo a improvizácia
- 3. 8. Divadlo Concordia

Prestavenie pre deti

■ 4. 8. WILLIE JONES BAND / country

■ 5. 8. BUBLÍ RYBAČKA / Show de Tom

Bublinové divadlo pre deti

■ 6. 8. 18.00 na Trojičnom námestí

KATARÍNA ŠČEVLÍKOVÁ / folk

■ 7. 8. PRÍBEH RYTIERA / Teáter Komika

Detské predstavenie

■ 8. 8. STYLEUNITS / tanec

■ 9. 8. DUO LIVE GUITARS / blues a rock

■ 10. 8. SMETIAK / Divadlo Fortissimo Detské predstavenie

■ 11. 8. FAMILY FRIEND

■ 12. 8. SHOW DRSŇOŠOU /

Kyselí Krastáci

Najdrsnejšia show pre deti na svete

■ 13. 8. RUSALKA / tanec

21.00 h v Parku Bela IV.

KINO POD HVIEZDAMI 2022

NEBE (2021, Česko/Čína)

Celovečerný dokument o kontrastoch života v Číne, diskusia s tvorcami po filme

■ 14. 8. O DEVIATICH MESIAČIKOCH / Divadlo Píki

Detské predstavenie

■ 15. 8. Richard Gajlík, Gabriel Vohlárik, Paľo Bartovic, Štefan Bugala / koncert

■ 16. 8. TRNAFSKÁ CIMBALOFKA

■ 17. 8. KLAUNSKÁ OLYMPIÁDA / Teáter Komika

Detské predstavenie

■ 18. 8. SIRKA CUVEÉ ENSEMBLE Ľudová hudba v predvečer

folklórneho festivalu

UŠTRIKOVANÁ ROZPRÁVKA / Teatro Neline

Detské predstavenie

■ 22. 8. REZOFONICA / Henrich Novák & Peter Luha / blues a jazz.

■ 23. 8. BEŇA a RADVÁNYI

Pokračujeme naladení na blues vlne

■ 24. 8. O KOZLIATKACH / Divadlo Žihadlo

Detské predstavenie

■ 25. 8. NEZNÁMI / blues

■ 26. 8. KEDY STROMY SPIEVAJÚ / Divadlo na Hojdačke

Detské predstavenie

KABARETY NA RADNICI

21.00 h na nádvorí radnice STOROČIE HUMORU / Túlavé divadlo

Hudobný hosť: Kamil Mikulčík

■ 27. 8. CHRIS ELLYS / folk

■ 28. 8. O LENIVOM LIŠIAKOVI / Divadlo Agapé

Detské predstavenie

■ 29. 8. GEMINI / Írska hudba

v priamom prenose

■ 30. 8. VRBOVSKÍ VÍŤAZI / priemyselný folklór

■ 31. 8. SHOW NA HRAN(IE) / Šaško Fjodor

Cirkusová show pre deti

VÍNO TRNAVIA 2022

■ 31. augusta od 16.30 do 22.00 h na nádvorí radnice

Prezentácia vyše dvesto špičkových vín z najlepších slovenských vinárstiev

Sprievodný program:

19.30 h na Hlavnej ulici pred radnicou

FUNNY FELLOWS

Očakávajte nečakané! Populárna džezová kapela privezie opäť do Trnavy swingovú hudbu, humor, aj zábavu

■ 1. septembra od 16.30 do 22.00 h na nádvorí radnice

Prezentácia vyše dvesto špičkových vín z najlepších slovenských vinárstiev

Sprievodný program:

16.30 h na Hlavnej ulici pred radnicou

PAPER MOON TRIO

Pohodové melódie z prvej polovice 20. storočia v podaní troch krásnych dám

19.00 h KUŠTÁROVCI

Radi vám zahrajú do uška, do spevu i do tanca nielen na ľudovú nôtu, ale aj obľúbené česko-slovenské a zahraničné evergreeny

KINO HVIEZDA AMFITEÁTER

■ JOZEF ŠOLTÉS – výber z tvorby

Autorská výstava výtvarných diel

– súčasť projektu KreaTiviTa 2022 do 30. 9. 2022 v TTSK

■ **KreaTiviTa 2022**

ALBÍN ČASÁR a MILAN ČECH

– výber z tvorby

Výstava výtvarných diel jubilujúcich autorov Albína Časára a Milana Čecha, do 31. 10. 2022 v exteriéri Domu hudby Mikuláša Schneidera Trnavského

■ **KreaTiviTa 2022**

MILAN MARÔNEK – výber z tvorby

Výstava fotografií trnavského autora Milana Marônka, do 30. 11. 2022 v sídle TTSK

■ 15. – 19. augusta od 8.00 do 17.00 h na nádvorí Domu hudby Mikuláša Schneidera Trnavského

HUDOBNO-DRAMATICKÝ TÁBOR

Letné dramatické tábory Súkromnej základnej umeleckej školy Gaudia

■ 3., 10., 17., 24. a 31. augusta

od 10.00 h do 12.00 h na nádvorí Domu hudby Mikuláša Schneidera Trnavského

LETNÉ TÁBORY A DIELNE

Detské letné tábory Knížnice Juraja Fándlyho

■ 3., 10., 17. a 31. augusta od 17.00 h do 19.00 h na nádvorí Domu hudby Mikuláša Schneidera Trnavského

VÝTVARNÉ WORKSHOPY pod vedením trnavského výtvarníka a fotografa Petra Babku.

■ 5. – 8. augusta v Červeniku **ČERVENÍK 2022** – 56. ročník folklórnych slávností spevu, hudby a tanca – Deň úcty k poľnohospodárom

■ 6. augusta o 14.00 h na Art pódii pri Zvonici v Červeniku **MALÍ REMESLNÍCI** – detské tvorivé dielne

■ 13. augusta o 16.30 h v Špačinciach

ŠPAČINSKÝ JARMOK – Spievajte si s nami, folklórne popoludnie zamerané na regionálne tradície spojené s jarmokom

■ 26. augusta o 10.00 h pri Pamätníku SNP **78. VÝROČIE SNP**

Krajské spomienkové oslavy

ŠTÁTNY ARCHÍV V TRNAVE

O TRNAVE POD VEŽOU

Cyklus prednášok odkrýva laickej verejnosti menej známe, ale pozoruhodné udalosti a témy z histórie Trnavy:

■ 6. septembra o 17.00 h na Štefánikovej 7

Belluš, Harminc, Jurkovič, Weiwurm – projekty majstrov slovenskej architektúry vo fondoch Štátneho archívu v Trnave

Mgr. Ján Melich

■ 13. septembra 2022 o 17.00 h na Štefánikovej 7

„A potom z mesta a hotaruw na weki wiopczuwani a proscibuwani bude“ – vyšetrovanie a trestanie zločinov mestom Trnavou v 18. storočí

Mgr. Jakub Roháč

■ 20. septembra 2022 o 17.00 h na Štefánikovej 7

Kamenný mlyn – rekreačná oblasť Trnavčanov

PhDr. Júlia Ragačová

■ 27. septembra 2022 o 17.00 h na Štefánikovej 7

Trnava v roku 1740 – život v meste na základe rozboru účtovnej knihy

Mgr. Patrícia Kleimanová

VÝSTAVY

■ V ZNAMENÍ SV. FLORIÁNA

Z histórie dobrovoľných hasičských zborov v trnavskom okrese do 30. septembra 2022 / Po – Št. 8.30 – 14.30 h

Štátny archív v Trnave, Štefánikova 7, Trnava

Každoročné oslavy patróna hasičov a záchranárov sv. Floriána sú dôvodom nielen na uvedenie poslania a významu profesionálnych hasičských a záchranných zborov, ako aj dobrovoľných hasičských zborov, ale sú aj poďakovaním za často nebezpečnú prácu hasičov v prospech ľudského spoločenstva. O ich nenahraditeľnej pomoci sme sa mohli presvedčiť aj počas posledných dvoch pandemických rokov. Pri príležitosti tohtoročného Medzinárodného

dňa hasičov ponúkame verejnosti prehliadku výstavy, ktorá mapuje činnosť a fungovanie jednotlivých DHZ v trnavskom okrese. Výstava nadväzuje na úspešný výstavný projekt Bohu na slávu, blížnemu na pomoc, ktorý priblížil 150-ročné fungovanie Dobrovoľného hasičského zboru v Trnave a verejnosť si ho mohla pozrieť v rokoch 2018 – 2019 v Štátnom archíve v Trnave.

Komentovaná prehliadka výstavy: V sobotu 17. septembra 2022 o 15.00 h (zraz pred budovou archívu)

■ ZA HUMOROM DO HISTÓRIE

do 30. decembra 2022 / Po – Št. 8.30 – 14.30 h

Štátny archív v Trnave, Štefánikova 7, Trnava

Nevedená a zaujímavá výstava, kde hlavnú úlohu hrá humor a jeho podoby v minulosti. A nie sú to iba vtipy! Trnavskí archivári „pátrali“ po podobách humoru vo vyše 3 km archívnych dokumentov. Pozývame vás prejsť cestu humoru od roku 1542 až do súčasnosti a uvidíte výsledok ich niekoľkomesačného výskumu. Komentovaná prehliadka výstavy: V sobotu 17. septembra 2022 o 16.00 h (zraz pred budovou archívu)

TRNAVSKÉ DNI 2022

■ Láska, pokoj, porozumenie 16. – 18. septembra

Po pandemickej prestávke sa v Trnave opäť uskutoční tradičné stretnutie významných trnavských rodákov alebo osobností spätých s naším mestom.

17. 9. o 18.00 h v Divadle Jána Palárika

GALAPROGRAM, v ktorom sa predstavia hostia Trnavských dní

DEŇ VÍNNYCH PIVNÍC

17. 9. 2022 od 13.00 do 21.00 h

■ 1. Trnavská arcidiecézna charita, Hlavná 43

Vinárstvo TRITICUM, Vráble
Vinárstvo Velkeer, Veľký Kýr
Vino Holka, Trnava

■ 2. Vincech, Hlavná 5
Šintavan, s. r. o., Šintava
Frtús Winery, Podlužany
Vinárstvo LUKAB, PD Siladice
VINHOR – Vinárstvo Horváth, Doľany
Vinárstvo Terra Wylak, Veľké Zálužie

■ 3. Pivnica západného krídla radnice, Hlavná 1

Château Růbaň
Vino MAŤAS, Timoradza
Vinárstvo Trnovec, Nitra

■ 4. Strážnica, Hlavná 1
Selnekovič winery a Vinárstvo Krutý, Modranka
Žitavské vinice, Úľany nad Žitavou

■ 5. Zbrojnica, Hlavná 1
Vinkovič – vinohradníctvo, vinárstvo, Vinosady

■ 6. Kaplnka na nádvorí radnice, Hlavná 1
Bočko Víno, Šenkvice

■ 7. Budova S1 na nádvorí radnice, Hlavná 1

Vino PURUS, Modra
Delikatesy ALVIDE, Šaľa

■ 8. Kláštorň antickvariát, Františkánska 34/B
GOLGUZ, Hlohovec

■ 9. Veža Trnavského šermiarskeho cechu, Františkánska 5
Vinárstvo Kiripolský, Modranka
K+K mäso, Tibor Kovács, Nová Vieska

■ 10. Galéria Jána Koniarka, Zelený krížek 3

Château Freistadt, Hlohovec
Najväčšia vína pivnica v Pukanci

■ 11. Zelený krížek, Štefánikova 24
ÉÓS wine Dvory, Dvory nad Žitavou

Vinárstvo Hergotič, Svätý Jur
Vinárstvo Ing. Pavol Boríš, Pezinok

■ 12. Bambi Caffè&Bar, Štefánikova 35

Vinárstvo Bognár, Svätý Jur

■ 13. Štátny archív, Štefánikova 7
Château Topoľčianky – Vinárske závody Topoľčianky

Vinárstvo Markovics, Vinosady
Vinárstvo Pereg, Modra

- 14. Nádvorie, priestor súčasnej kultúry, Trojičné námestie 5
Vinárstvo Bovinel, Šenkvice
Vino Kmeťo, Modra
Vinárstvo Radošina
- 15. Kaviareň Pastis, Trojičné námestie 6
Hubert Sered'
- 16. Charlie Caffé Bar, Hviezdoslavova 13
Myslík Winery, Častá
- 17. Pivnica Private Lounge, Pekárska 13
HR Winery, Gbelce
- 18. Pivnica City ŠENK, Pekárska 14
Vino Barčák, Madunice
- 19. Trnavská viecha, Severná veža, Michalská 10
Loczi vinárstvo, Limbach
- 20. Súkromný dom, Michalská 6
Vino Pútec, Vinosady
- 21. Pivnica U pátra Tekela, Michalská 5
Vinárstvo Dubovský & Grančič, Svätý Jur
Vinárstvo MaDuC, Modra
Vinařství Lahofer, Dobšice (ČR)
Vino Kanich, Vinosady
- 22. Dom hudby, Mikuláša
Schneidera Trnavského 5
Vino Černý, Hlohovec
- 23. Hotel London, Kapitulská 5
Rodinné vinárstvo Ďurík, Opatovská Nová Ves
- 24. Pivnica Západoslovenského múzea, Múzejné námestie 3
PEGAS – vinohradníctvo & vinárstvo, Častá
Vínko Klimko, Modra
Vino Nitra a Château Modra
Weingut Siller, Senftenberg (Rakúsko)
Ján Eližer – mäsové výrobky, Prakovce
Vino Krajčovič, Cífer-Pác
Vino Džibela, Cífer
Vinárstvo Sivko, Modra
- 25. Amfik Cafe, Halenárska 20
VINOP – František Pačka, Vinosady

Záujemcovia o vínne pasy si ich budú môcť zabezpečiť od 16. augusta každý utorok a štvrtok od 16.00 do 18.00 h v priestoroch Klubovne Víncech na Hlavnej ulici. Mobilný kontakt 0904 852 020

TRADIČNÝ TRNAVSKÝ JARMOK

Kultúrny program jarmoku sa začne historickým sprievodom, ktorý pôjde z Parku Antona Bernoláka pred radnicu

Piatok 9. septembra na Vajanského ulici ĽUDOVÁ VESELICA

Ľudový dvor s ľudovou hudbou a predajom jedál

- 9. septembra na Trojičnom námestí
15.00 h Tanečné konzervatórium D. Nebylu
15.30 h Styleunits
16.00 h Alegria
17.00 h Family Friend
18.30 h Fejbs
20.00 h Dominika Mirgová
21.30 h Kali

Sobota 10. septembra na Vajanského ulici ĽUDOVÁ VESELICA

Ľudový dvor s ľudovou hudbou a predajom jedál

- 10. septembra v Parku A. Bernoláka
STREDOVEK POD HRADBAMI
Veľkolepá rekonštrukcia dobového života vo všetkých jeho podobách
ROZPRÁVKOVÝ SVET ZA HRADBAMI
Pilotný projekt, ktorý reaguje na rastúci záujem verejnosti o ľudovú slovesnosť, autorskú tvorbu slovenských rozprávkárov s prehľadom do fantastických svetov literatúry a kinematografie
- 10. septembra na Trojičnom námestí
15.30 h Rusalka
16.00 h Crazy Family
17.00 h Neznámi
18.30 h Bukasový Masív
20.00 h Smola a Hrušky
21.30 h Medial Banana

Nedeľa 11. septembra na Vajanského ulici ĽUDOVÁ VESELICA

Ľudový dvor s ľudovou hudbou a predajom jedál

- 11. septembra v Parku A. Bernoláka
STREDOVEK POD HRADBAMI
Veľkolepá rekonštrukcia dobového života vo všetkých jeho podobách
ROZPRÁVKOVÝ SVET ZA HRADBAMI
Pilotný projekt, ktorý reaguje na rastúci záujem verejnosti o ľudovú slovesnosť, autorskú tvorbu slovenských rozprávkárov s prehľadom do fantastických svetov literatúry a kinematografie
- 11. septembra na Trojičnom námestí
14.30 h Cimbaloá Hudba Kroco
16.00 h Gipsy Elegance
17.30 h The Breakers
19.00 h Banjoband Ivana Mládko

KONCERTY DYCHOVÝCH HUDIEB

o 17.00 h v mestskom amfiteátri

- 7. 8. / Modrančanka
- 14. 8. / Križovianka
- 21. 8. / Spjevule ze Skalice a Kamarádzi ze Záhorá
- 28. 8. / Drahovčanka

TRNAVSKÉ ORGANOVÉ DNI

27. ročník medzinárodného festivalu organovej hudby v Bazilike sv. Mikuláša

31. júla – 11. septembra

- nedeľa 31. júla o 20.00 h
TEA KULAŠ (HR)
- nedeľa 7 augusta o 20.00 h
GEORGYI KURKOV (UA)
- nedeľa 14 augusta o 20.00 h
MUSICA SACRA MODERNA
CANTORES BRATISLAVENSES
MARTIN BAKO, organ (SK)
- nedeľa 21 augusta o 20.00 h
JUAN PARADELL-SOLÉ (VA)
- nedeľa 28 augusta o 20.00 h
JERZY KUKLA, organ (PL)
- CIRKEVNO-HUDOBNÝ SPOLOK
PRI BAZILIKE SV. MIKULÁŠA (SK)
DANIELE RUZZIER, dirigent (SK, IT)
- nedeľa 4. septembra o 20.00 h
FABIO MACERA, organ (IT)

■ piatok 11. septembra o 20.00 h
MISSA PAPAЕ MARCELLI
VOCI ALLEGRE
ANDREJ RAPANT, zbormajster (SK)
MILOŠ VALENT, barokové husle (SK)
STANISLAV ŠURIN, organ (SK)

Predaj vstupeniek 30 minút pred koncertom na mieste

MALÝ BERLÍN

■ 4. augusta o 19.00 h
na Nádvorí

OPEN MIC vol. 4

Toto leto sme opäť dali priestor kapelám či hudobníkom s chuťou a odvahou ukázať svoju tvorbu. Koncertný formát Open mic, „otvorený mikrofón,“ sa bude konať už po štvrtýkrát. Pódium bude patriť nielen profesionálnym umelcom, ale aj neznámym odvážlivcom, ktorí na ňom odprezentujú svoju vlastnú tvorbu. Vstup je voľný.

■ 17. septembra o 20.00 h
v Malom Berlíne

Koncert: TOLSTOYS

S novým albumom a svetelnou show sa Tolstoys vydajú na turné. Šesťčlenná kapela na čele so speváčkou Elou Tolstovou a basgitaristom Michalom Smetanom oslavuje pri novom albume spojenie hudby a vizuálneho umenia. Album Mirror Me vznikol v spolupráci s berlínskym producentom Drewom Dealom a Tolstoys v ňom spájajú v úplne novom šate groovy bezpražcové beaty a ostré casio syntáky s jemným hlasom frontwomanky Ely v nezameniteľnú zmes emócií a zvuku. Podrobnosti na www.malyberlin.sk

■ 23. a 24. septembra
v Malom Berlíne a na Nádvorí
YouTopia 2022 | festival digitálnej kultúry
Príď na 4. ročník festivalu digitálnej kultúry, hudby a videa! Čaka-

jú ťa dva nabité dni so známymi menami zo sveta YouTube či Spotify a noci plné najaktuálnejšej hudby. Prídu Samey, Boy Wonder, Porsche Boy, monos, Sub:tearz, Sexuálna výchova, Jancucik a tiež Jakub Zitron spolu s Jakubom Gulíkom. Okrem toho sa budú počas denného programu premietiť videá, ktoré preniesieme z displejov a monitorov na veľké plátno a ty si ich tak budeš môcť vychutnať ako v kine. Súčasťou programu je tiež súťaž o najlepší slovenský videoklip roka a premietanie toho najlepšieho, čo na Slovensku počas roka vzniklo. Podrobnosti o programe a vstupenkách na www.youtopia.sk.

BATERKÁREŇ

■ 2. – 6. 8. TÝŽDEŇ DETSKÉHO OBLEČENIA

Rozšírená ponuka oblečenia a rôznych doplnkov pre deti z druhej ruky, ktoré si budete môcť osvojiť za symbolické príspevky putujúce na podporu týchto a iných aktivít nášho občianskeho združenia. Detské oblečenie môžete aj priniesť, max. 1 bežnú tašku.

■ 6. 8. / 10.00 – 12.00 h SWAP DETSKÉHO OBLEČENIA

Výmenné podujatia, z ktorých si môžete odniesť vecičky v skvelom stave a dať im tak druhú šancu. Vstup zdarma, hradia sa odnesené veci, 1ks / 1 – 2 €. Môžete priniesť aj veci na výmenu, čisté, funkčné a kompletné, v množstve max. 1 bežnú tašku.

■ 8. 8. / 11.00 – 15.00 h OPRAVOVNÁ V BATERKÁRNI

Vždy usmiati Dávid a Marek zo spoločnosti AFB Slovensko sa zameriavajú na na repasovanie a predaj výpočtovej techniky a zamestnávajú ľudí so zdravotným znevýhodnením. Počas vyhradených hodín vám pomôžu s drobnou opravou vašich zariadení. Spoločne tak dáme vašej

technike druhú šancu, predĺžime životný cyklus zariadení a ušetríme prírodné zdroje. Vstup. Zdarma, projekt je realizovaný vďaka podpore Nadácie VÚB.

■ 9. 8. – 13. 8. TÝŽDEŇ HRAČIEK A HIER

Z ponuky hračiek pre drobcov si môžete odniesť rôzne hračky alebo spoločenské hry za symbolické príspevky. Nepotrebné, no stále funkčné a čisté hračky a hry môžete aj prinášať – max. 15 ks.

■ 10. 8. / 11.00 – 17.00 h SWAP KNÍH

Na našom celodennom SWAP-e si môžete povymieňať knihy, ktoré už nečítate, za knihy od iných návštevníkov. Vstup zdarma, platíte za to, čo si odnesiete – 1ks / 1 – 2 €.

■ 10. 8. / 16.00 – 18.00 h UŠÍ SI NÁKUPNÚ TAŠKU

Lektorky Miška a Natália vás oboznámia so základmi šitia na stroji a v závere kurzu si ušijete vlastnú plátennú nákupnú tašku. Cena kurzu je 25 € vrátane materiálu, pitného režimu a dobrej nálady. Kapacita kurzu je obmedzená, prihlásiť sa môžete na webovej stránke Baterkárne.

■ 13. 8. / 10.00 – 12.00 h SWAP HRAČIEK A HIER

Pripravené budú pre vás hračky a hry od iných návštevníkov, ktoré si môžete odniesť za symbolické príspevky. Ak sa u vás doma nájdu funkčné a kompletné hračky a hry, s ktorými sa už nehráte, môžete ich priniesť, v max. počte 10 ks. Vstup zdarma, hradia sa odnesené veci – 1ks / 1 – 3 €.

■ 16. 8. – 20. 8. TÝŽDEŇ ŠKOLSKÝCH POTRIEB A POMÔCOK

Ponuka rôznych predmetov, ktoré sa spájajú s našimi školákmi. Školské pomôcky, batohy, vrecká na telesnú, tepláky, športové oblečenie pre deti a mnoho iného., z ktorých si môžete vyberať za

symbolické príspevky putujúce na podporu týchto a iných aktivít nášho občianskeho združenia. Školské potreby pre deti môžete aj priniesť, max. 1 bežnú tašku.

■ **17. 8. / 17.00 – 18.00 h ŠETRNE UPRATOVANIE**

Upratovanie sa môže zdať byť jednoduchou a banálnou záležitosťou, no pri tejto každodennej činnosti používame toxické látky a látky, ktoré nás dráždia. Okrem toho prispievame k nadmernému plytvaniu zdrojmi a k zväčšujúcemu sa odpadu na skládkach. Na kurze sa dozvieme, ako k upratovaniu pristupovať inak a prať s väčším ohľadom na zdravie, peňaženku a životné prostredie, ako čítať etikety na prípravkoch, ako si vystačiť s jednoduchými surovinami a ako si vyrobiť jednoduché prípravky doma, lacno a rýchlo. Kapacita kurzu je 10 osôb, vstup zdarma. Projekt je realizovaný vďaka podpore Nadácie VÚB.

■ **20. 8. / 10.00 – 12.00 h SWAP ŠKOLSKÝCH POTRIEB A POMŔCOK**

Nájdete u nás všetko, čo k správneému štartu do nového školského roka patrí. Príďte si vybrať vecičky za symbolické príspevky. Aj vy môžete priniesť na výmenu čisté, funkčné, kompletné veci v množstve max. 1 bežnú tašku. Vstup zdarma, hradia sa odnesené veci – 1ks/ 1 – 3 €.

■ **20. 8. / 10.00 – 11.30 h VYTVOR SI VLASTNÉ DIZAJNOVÉ TRIČKO**

Tentokrát si deti budú môcť vytvoriť dizajn trička podľa svojich predstáv. Na kurz si treba priniesť vlastné tričko (najlepšie z prírodného materiálu – bavlna, ľan), na ktoré si s pomocou pripravených šablón alebo vlastných návrhov deti vytvoria dizajn. Kurz je vhodný pre deti od 6 rokov, kapacita: 8 detí, cena: 8 €.

■ **23. 8. – 27. 8. TÝŽDEŇ OBLEČENIA PRE DOSPELÝCH**

Rozšírená ponuka oblečenia a doplnkov pre dospelých, kúsky za symbolické príspevky. Nepotrebné, no stále funkčné a čisté oblečenie môžete i prinášať, max. 1 bežnú tašku.

■ **24. 8. / 16.00 – 17.30 h VYTVOR SI VLASTNÉ DIZAJNOVÉ TRIČKO**

Deti si budú môcť vytvoriť dizajn trička podľa svojich predstáv. Na kurz si treba priniesť vlastné tričko (najlepšie z prírodného materiálu – bavlna, ľan), na ktoré si s pomocou pripravených šablón alebo vlastných návrhov deti vytvoria dizajn. Kurz je vhodný pre deti od 6 rokov, kapacita: 8 detí, cena: 8 €.

■ **27. 8. / 10.00 – 12.00 h SWAP OBLEČENIA PRE DOSPELÝCH**

Príďte si vybrať oblečenie a dať šancu kúskom, ktorými si obnovíte šatník bez zbytočného nakupovania. Aj vy môžete priniesť na výmenu čisté, funkčné, kompletné a stále nositeľné oblečenie v množstve max. 1 bežnú tašku. Vstup zdarma, hradia sa odnesené veci – 1ks / 1 – 3 €.

■ **31. 8. / 11.00 – 17.00 h SWAP RASTLINIEK A PESTOVATEĽSKÝCH POTRIEB**

Ak máte doma rastlinky, sadeničky, klíčky nazvyš a radi by ste ich niekomu podarovali, prineste ich na náš SWAP. Čakať na vás budú nielen rastlinky, ale aj rôzne pestovateľské potreby od iných návštevníkov, ktoré si za symbolické príspevky budete môcť osvojiť. Môžete priniesť aj nepotrebné črepníky, či rôzne iné pestovateľské potreby, ktoré si nájdú nových majiteľov.

■ **31. 8. / 17.00 – 18.00 h KURZ VÝROBY PRÍRODNEJ KOZMETIKY**

Starostlivosť o pleť a telo je ne-smierne dôležitá, ale treba roz-mýšľať aj nad tým, aké zložky používame a aký je ich dopad na naše zdravie a životné prostredie. Súčasťou prednášky je aj ukážka výroby jednoduchých výrobkov, ktoré hravo zvládnete doma. Na kurze sa dozvieme, aké škodlivé látky sa skrývajú v každodenných produktoch, ako čítať etikety na prípravkoch, ako si dať pozor na greenwashing, aké alternatívy bežných produktov používať a ako si kozmetiku vyrobiť doma rýchlo a lacno. O pleť sa môžeme starať účinne a šetrne nielen pre nás, ale aj pre životné prostredie. Namiesto drahých produktov si vystačíme s jednoduchými surovinami, z ktorých si dokážeme vyrobiť prostriedky na odličovanie a čistenie pleti, dezodoranty či produkty rozmaznávajúce a vyživujúce pokožku celého tela. Na kurze sa naučíte, ako si vyrobiť soľ do kúpeľa z prírodných ingrediencií. Kapacita kurzu: 10 osôb, vstup zdarma. Projekt je realizovaný vďaka podpore Nadácie VÚB.

KURZY PRE DETI V SEPTEMBRI

10. 9. od 10.00 do 11.30 h

21. 9. od 16.00 do 17.30 h

UŠIJEM SI VRECKO

Deti sa oboznámia s ručným šitím a z kurzu si odnesú vlastnoručne ušité bavlnené vrecko. Takýmto spôsobom sa naučíme, ako vyrobiť zo starého nového a dávať druhú šancu veciam. Kapacita: 8 detí, cena: 8 € vrátane pitného režimu a materiálu na výrobu.

Kurz je vhodný pre deti od 8 rokov. V prípade detí do 10 rokov je potrebný rodičovský sprievod.

Viac sa o našich podujatiach a aktivitách dozvieme na stránke www.baterkaren.sk v sekcii Program. ■

TRNAVSKÁ BRÁNA

XXI. ročník medzinárodného folklórneho festivalu

19. – 21. 08. 2022

Amfiteáter/Hlavná ulica

- o www.trnavskabrana.sk
- o facebook.com/trnavskabrana

Podujatie z verejných
zdrojov podporil

u. fond
na podporu
umenia

VSTUP VOENÝ

TT TRNAVSKÝ
SK SAMOSPRÁVNÝ
KRAJ

TRNAVA
KRAJ

MA
LY
BER
LIN

TRNAVSKÉ
RÁDIO

imtt
INSTITUT
UMENIA TRNAVA

Corea
družka